

Стенографски дневник

НА

79. заседание

Сряда, 4 юни 1947 г.

(Открито в 15 ч. 40 м.)

Председателствувал подпредседателят Атанас Драгиев. Секретари: Първа Димитрова и Тодор Тихолов.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		2. За освобождаване от заплащане на данъци, мита, берии и други даренията на Софийската народна община на полската държава, състоящо се в едно дворно място за построяване на легационна сграда (Първо и второ четене)	119
Отпуски	93	3. За отпускане пенсия за инвалидност на граждански лица, пострадали от войските на Съюзените сили. (Първо и второ четене)	119, 120
Законопроекти	93	4. За разрешаване да се изразходват през 1947 бюджетна година свободните остатъци от някои извънредни бюджетни кредити от минали години, за изменение и допълнение на някои от законите за тях кредити и за разрешаване на нови такива. (Първо четене)	120
Проекторешения	103	Дневен ред за следващото заседание	123
Питане	93		
Запитване	93		
По дневния ред:			
Проект-конституция на Народната република България. (Първо четене — продължение на разискванията)	93		
Говорили: Петко Кунин	93		
Петко Стоянов	103		
Законопроекти: 1. За учредяване на Главна дирекция на храноснабвяването. (Първо четене)	113		
Говорили: д-р Георги Петков	114		
М-р д-р Иван Стефанов	117		

Председателствувал Атанас Драгиев: (Звъни) Има нужното число народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: д-р Александър Георгиев, Анастас Петров, Ангел Тишевишки, Борис Таков, Васил Горанов, Васил Павурджиев, Веселин Дашии, Вида Василева, Ганю Златилов, Генчо Райков, Георги Бошков, Георги Костов, Георги Кръстев, Георги Босолов, Гочо Терзиев, Грудя Атанасов, Димитър Георгиев, д-р Димитър Хаджиев, Димитър Нейков, Димитър Панайотов, Димитър Стойков, Дойчо Чолаков, Дочо Шипков, Елена Гаврилова, Ефрем Митев, Жейка Хардалова, Желю Иванов, Желязко Стефанов, Иван Текемски, Иван Евтимов, Иван Зурлов, Иван Чуков, Кирил Попов, Коста Крачанов, Костадин Стефанов, Крум Кюляков, Кръстю Стойчев, Любен Гумеров, Марин Шиванов, Мата Тюркеджиева, Мустафа Билялов, Недялка Душкова, Никола Минчев, Никола Павлов, Никола Станев, Никола Янев, Пело Шеловски, Петко Деков, Петър Бомбов, Ради Христов, Спас Найденев, Стефан Цанов, Стойне Лисийски, Стоян Гюров, Тодор Цолов, Тодор Киров, Тодор Янакиев, Трифон Кунев, Цанко Григоров, Цветан Гаджовски, Цветан Максимов, Юсип Еминов, Янчо Георгиев и Янко Комитов)

Съобщавам на г-да народните представители, че председателството е разрешило отпуск на следните г-да народни представители. Анастас Петров — 4 дни, Димитър Георгиев — 2 дена, Димитър Стоянов — 1 ден, Младен Биджов — 1 ден, Панае Стоянов — 1 ден, Стефан Ковачев — 1 ден, Христо М. Каркѝмов — 1 ден, Иван Текемски — 4 дни, Борис Бонов — 2 дена и Никола Балканджиев — 1 ден.

Постъпило е заявление от народния представител Васил Павурджиев, с което моли да му се разреши 4 дни отпуск. Ползувал се е досега с 50 дни отпуск. Ония г-да народни представители, които са съгласни да се разреши на народния представител Васил Павурджиев исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Постъпило е заявление от народния представител Гочо Терзиев, с което моли да му се разреши 18 дни отпуск. Ползувал се е досега с 15 дни отпуск. Моля ония г-да народни представители, които са съгласни да се разреши на народния представител Гочо Терзиев 18 дни отпуск, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавам на г-да народните представители, че е постъпило писане от народния представител Христо Пунев до г-на министъра на вътрешните работи относно арестуването на кюстендилския гражданин Хараламби Константинов и на сина му Александър. Въпросното писане ще бъде изпратено на съответния министър, за да определи деня за отговор.

Постъпило е до г-на министъра на железниците, пощите и телеграфите запитване от народния представител Стоян Божков относно дружелателната дисциплина, порядките, непроезводимостта, безотговорността и разхищенията в българските държавни железници. Въпросното писане също ще бъде изпратено на г-на министъра, за да определи деня за отговор.

Пристъпваме към точда първа от дневния ред:

Първо четене на проекта за конституция на Народната република България — продължение на разискванията. Има думата народният представител Петко Кунин.

Петко Кунин (к): (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания от мнозинството) Г-да и г-жи народни представители! Пред нас са два проекта за конституция на Народната република България. По съдържание те се коренно различават. Те отразяват два различни свята, две различни и противоположни тенденции за развитие на страната. Аз вземам думата, за да се помъча да съпоставя двата проекта от гледна точка на това, каква икономическа основа, каква икономическа база установяват те на републиката.

На 9 септември 1944 г. победоносното народно въстание събори фашистката диктатура, отхвърли от власт представителите на крупния капитал, на монархо-фашистката клика и агентите на германския империализъм. Създаде се нова държава. На власт дойдоха работниците и селяни, занаятчийци и народна интелигенция, дойде Отечественият фронт. Основното ядро, спояващото звено, опората и силата в Отечествения фронт — това е съюзът между работници и селяни, (Ръкоплескания от мнозинството)

Народът придоби политически права и свободи. Излязоха из подполне най-масовата и боева партия, партията на българските комунисти (Ръкоплескания от мнозинството), Работническият младежки съюз, възстанови се и се разрастна Българският земеделски народен съюз. Профсъюзите се превърнаха в една масова организация на работниците и служащите, изброяващи над половин милион членове. Създаде се Женският съюз, който събуди от векове сън женската половина на народа към активна ентузиасирана обществена, стопанска и културна творческа дейтелност. Изгражда се Общият професионален съюз на земеделските стопани като масова народна прогресивна организация на селяните. (Ръкоплескания от мнозинството и възгласения от опозицията) Разрастна се и политически се активизира Занаятчийският съюз. Удвоиха и утроиха се младежките и всички други масови организации. Кооперативното движение придоби невиждан досега размах в своя ръст, в своята дейност.

Недялко Атанасов (ЗНП): Турихте му кръст.

Петко Кунин (к): И като обединяваща сила израстват във всички градове и села комитети на Отечествения фронт, които поведоха българския народ към изграждане на Народната република България като действително нова народна трудова република. (Възгласения от опозицията)

Председателствувал Атанас Драгиев: (Звъни) Оставете оратори да говори.

Петко Кунин (к): Народът се бори под знамето на Отечествения фронт дълго до 9 септември, под боевото ръководство на Отечествения фронт, който победи в народното въстание на 9 септември не само за да получи политическа свобода. Политическата свобода бе абсолютно необходима, за да се отхвърли политическото господ-

ство на германския империализъм и да се предпази страната от робството на друг какъвто и да е империализъм, да се отхвърли господството на българския монархофашизъм, на властта на крупния паразитен капитал у нас. Политическата свобода е абсолютно необходима на българския народ, за да изгради нова държава, в която основен ръководящ фактор да бъде боевият съюз между работниците и селяните, изграден и кален в борбите против фашизма и фашистката диктатура и затова — съюз прогресивен.

Недялка Атанасов (ЗНП): Кухи фрази.

Петко Куни (к): Но българският народ се бори и победи не само за годита политическа свобода. Той завоюва политическата, държавната власт. Той преобразява държавата на нов, нов тип демократичен начин, за да поеме с помощта на тази политическа свобода и на новата държавна власт коренното преобразуване на икономиката в страната.

След въстанието на 9 септември 1944 г. до днес действително станаха съществени промени в икономиката на страната. Със свалянето на фашистката диктатура, заменяването господството на крупния капитал и на фашистката монархическа класа с властта на Отечествения фронт — основната сила, в която се явява боевият съюз между работниците и селяните — се създадоха всички благоприятни условия за дълбоко, коренно преобразуване в икономиката на страната. Известно е господстващото положение, което си беше създал германският монополистически капитал у нас, особено в последните две десетилетия. С победата на 9 септември беше напълно унищожена икономическата зависимост на страната от германските картели и тръстове. Разкъсано и унищожено беше срастването на държавата с крупните капиталистически групи у нас. Основната част от българските капиталисти се бяха превърнали в агенти на германския капитализъм и срастването на българския капитал, особено експортния, с германския вътре в нашата страна беше един от характерните белези на капитализма в България. Така че, когато се говори за срастване на крупните капиталистически групи с държавния апарат, трябва да се разбира срастването на това единство на българския и германския капитал вътре в нашата страна с българския държавен апарат, при което срастване хегемон, ръководител и господар беше германският капитал.

Държавните индустриални, минни, транспортни, търговски и други предприятия, както и държавните земеделски, скотовъдни и други стопанства фактически не водеха свой самостоятелен стопански живот, а тяхната политика и дейност се определяше от малката група крупни капиталисти, които използваха тях предприятия, стопанства и имоти за своите класови и лични интереси.

Поради това, от една страна, държавната собственост фактически представляваше съставна част от собствеността на господстващите групи от крупни капиталисти и спекуланти и на дело играше ролята да укрепява икономическата мощ и господство на тези групи и да служи на завоевателните акции на германския империализъм. От друга страна, затова именно държавните стопанства бяха в много тежко положение и поради това не случайно държавата винаги биваше лош стопанин.

След 9 септември при изграждането на новия тип държава тези държавни предприятия и стопанства придобиха нов характер. Държавната собственост и държавната икономика се превръщат в напълно трудови собственост, в фактор не за повишаване икономическата, а следователно и политическа мощ на групата от крупни капиталисти, спекуланти и фашисти, а фактор за укрепване новия държавен обществено-стопански сектор в защита интересите на широките трудещи се маси, на народа.

Ново съдържание, нов характер придобиха и общинските предприятия — общинска собственост.

Съществена промяна беше извършена в положението и дейността на широката мрежа от кооперативни организации. От фактор за мобилизиране и организиране широките трудещи се маси за борба против държавата, кооперативните организации се превърнаха днес в една широка система от мощни стопански предприятия, които се превръщат в един от основните фактори за икономическо преобразуване на страната, за провеждане стопанската програма на Отечествения фронт като голям помощник на новата народна трудова държава.

Новият обществено-политически ред, новият режим излизаше и своя нова икономическа база, нова икономическа основа. Провеждането политиката на Отечествения фронт в областта на народното стопанство доведе до провеждане на редица мероприятия, които все повече изтискаха крупния паразитен и спекулантски капитал от важните икономически позиции и укрепяваха там позициите на трудещите се класи, било като подпомага и укрепяваха материалното и културно положение на работниците, производственото положение на стопанствата на широките трудещи се селски маси, било като разширяваха държавната, общинска и кооперативна собственост. Укрепена и разширена беше дейността на голямата държавна търговска организация Хранозис.

Създаде се тютюневият монопол, който обхваща цялата търговия с тютюневия монопол и фабрикацията на цигари и други тютювени изделия. Създаден беше застрахователен монопол.

Започната е една широка дейност за организиране на вътрешната и външната търговия и чувствително разширяване там на държавния, общинския и кооперативния сектор. Създават се държавни магазини, общински ресторанти и магазини. Създадох се смесени обществени, с преобладаващо участие на държавата и кооперативите и с участие на частния капитал търговски организации за закупуване на яйца и птици, за закупуване на кожи и т. н. Създадох се няколко крупни външни и външни предприятия, някои от които чисто държавни, други смесени — с участие на държавата. Външната търговия ще протича в своята основна маса чрез тези организации. По този начин и в този ден не беше внесен в Народното събрание законопроект за създаване монопол за производство на

спирт, на подслани и други спиртни питиета и за търговия на едро със спирт, вино, ракия и др. Удвоен се, а в редица области се утрои стопанската дейност на кооперативните организации. Започна се масово кооперативно преустройство на селското стопанство и на занаятите. Изградени са над 500 трудови кооперативни земеделски стопанства и около 700 занаятчийски трудово-производителни кооперации.

Банковата система във всички напреднали икономически страни представлява основен фактор в икономическото развитие и фактически ръководител и господар в икономическото положение на страните. У нас повече от 90% от банковата система и от кредита се намира в ръцете на обществените сектор, преди всичко на държавните и частично на кооперативните банки. В ръцете на новата народна държава този фактор представлява мощно оръжие за направляване и ръководене развитието на народното стопанство.

Предприети бяха редица крупни строителства и мероприятия, като големите язовири някои крупни индустриални предприятия и др., които са почти изцяло държавни и обществени предприятия.

Новата социал-икономическа обстановка и правилната политика на Отечествения фронт предизвикаха невиджан досега трудов ентузизъм у трудещите се класи и ново положително отношение на последните към труда. Разгъна се едно масово съревнование и ударничество в областта на индустриалното производство, мините, транспорта и в строителството. То все по-широко вече навлиза и в селското стопанство.

Въввежда се планирането на народното стопанство, което с двегодишния народостопански план се поставя строгото изискване за отстраняване дезорганизацията, стихийността и анархията в производството, характерни за капиталистическото стопанство, и заместването им със съзнателно направляваното и ръководено стопанство, със съзнателното и по план строителство на народното стопанство. Това е стъпка от огромно историческо значение, която позволява да се мобилизират и използват най-рационално и икономично материалните ресурси на страната и националния труд, да се върви напред с значително по-бързи темпове и сбизат.

Предложената от правителството на Отечествения фронт проект-конституция отразява и утвърждава това постигнато, този коренен проврат в икономиката на нашата страна. Но тя не се спира до тук. Тя определя и рамките, и тенденциите на по-нататъшното развитие — насоките, гаранциите и възможностите за развитие напред към по-висша икономическа форма.

От 9 септември до днес бяха извършени съществени промени в икономическия живот на републиката. Но най-решаващите, тези, които действително ще заменят старата крупно-капиталистическа олигархия с народна стопанска демокрация, които ще изградят съответната на обществено-политическия строй, който се изгражда у нас, икономическа основа, едва предстоят.

Кои са тези основни тенденции и възможности за по-нататъшното демократическо и прогресивно развитие на нашето народно стопанство?

Първо, окончателно да се ликвидира с икономическата изостаналост на страната; второ, индустриализиране и електрифициране на страната, максимално използване на всички материални ресурси и националния труд за осъществяване на тази задача; трето, преодоляване особено изостаналост, изосталяност, особено на селското стопанство, повишаване производствените сили и производителността на труда на последното; четвърто, да не се допусне заместване икономическото подпомагане на господство на германския империализъм с друго такова подпомагане от коя и да е друга империалистическа страна, от международните картели, тръстове и концерни; . . .

От опозицията: Ей-й-й!

Петко Куни (к): . . . окончателно ликвидираме икономическото господство и привилегировано положение на частния капитал; изграждане новите демократически стопански порядки, при които трудът действително напълно и окончателно да стане основен обществено-стопански фактор, производството на материални и културни блага да укрепява и систематически да подобрява живота на трудещия се народ. С една дума — изграждане напълно и окончателно на стопанската демокрация в нашата страна като икономическа основа на новия обществен строй изграден след победата на народното въстание на 9 септември 1944 г., със собственото производство, напълно или частично задоволяващо нашите нужди от чугун, стомана, мед, цинк, олово, от камени въглища и много други изкопаеми. Нима това не е разумно? Нима това не е единствено в интереса на народа, на трудещите се народни маси? Нима това не укрепява икономическата мощ и следователно националната независимост и крепост на България?

Изучаването и пълното, максималното използване на нашите реки за напояване и добиване електрическа енергия — нима това не е в интереса на народа, на трудещите се? Нима това не укрепява икономическата мощ и национална независимост на страната?

Развитието, повишаването и модернизирането на селското стопанство изисква масово въвеждане на машината, напояване и напояване. Но без масов и ускорен внос на земеделски машини и сечива, без разширение в неколкостранно по-големи размери производството и у нас на такива машини, без една цялостна система на напоятелни водни строежи и мероприятия, без създаване на една наша, собствена, национална торова индустрия ние не можем да отговорим на нуждите на нашето земеделие.

Машиностроителната индустрия на една страна е основата на механизацията, на строителството и производството. Огромната нужда на страната от строителни машини за язовирите — багери,

сонди, бетонобъркачки, компресори, локомотивчета, вагонетки, електромотори, крапове и др. — това виждат не само инженерите, геолозите и специалистите, това все по-ясно започват да разбират все по-широки маси по градове и села. Бързо проучване на реките и строежа на язовирите изисква не само населението около Росица, Тополица, Копринка, Върба, Таш боаз. Идете в селата покрай реките Драговищица, Кюстендилско, Огоста, Скът, Искър, Вит, Янтра, Русенски Лом, Камчия, идете в селата по цялото течение на Тунджа, Арда, идете в селата по притоците на споменатите тук реки, по притоците на Марица, на всички реки, идете обиколете селата в полите на Балкана, от двете страни на Средна гора, на Родопи и Рила, ... (Глъчка всред опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звън)

Петко Кунин (к): ... и вие ще видите огромните искания на населението, на цели села на всички селани във всяко село за язовири, за най-различни водни и електрификационни съоръжения. Всяка река и всеки приток крие у нас огромна сила. Но населението не само иска, то е готово да даде максимално своя труд, своите усилия, своите средства. Населението се е зело масово, с масов съвместен колективен труд да използва по гравитачен начин или чрез помпи водите на реките и деретата. Населението само вижда, само вече чувства огромните нужди от строителни машини, от напонтелни съоръжения, от помпени станции и от отделни помпи и мотори.

Произведенията на селското стопанство, на лозарството на овощарството, на градинарството, на скотовъдството трябва да се преработват много по-пълно и по-цялостно, отколкото до днес. Рационализацията на нашата лека индустрия и особено на индустрията, преработваща земеделски произведения, е належаща задача, а това изисква най-различни машини, машинни части, инсталации и др.

Особено се изправя пред нас важната и отговорна задача да създадем една широка мрежа от хладилни инсталации, вагони и други такива хладилни транспортни средства. Богатите климатически и други природни условия у нас и предприемчивостта на нашето население превърнаха нашата страна в градина, и възможностите напред са много по-широки. Ние сме още далеч от една пълна, най-рационална и цялостна преработка на нашето грозде, на производството на типови ароматни крепки експортни вина, коняк и други, от преработката на нашите ябълки, сурови зеленчуци, произведенията на нашето скотовъдство, птици, рибарство и пр.

Но всичко това изисква нови машини, инсталации, изисква нови добре обзаведени ремонтни работилници и ремонтни конструкторски заводи.

Димитър Цветков (ЗНП): И хората свободни се искат. Вие създавате конституция за машините, не за хората!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звън)

Петко Кунин (к): Усвояването на такива индустрии и индустриални производства, като карбидната, изкуствен каучук от наши местни материали, производство на електроди, разни химически произведения се опира върху работата на машинностроителната индустрия. Машинностроителната индустрия у нас достигна до известно ниво на развитие. В страната има една група от машинностроителни едри предприятия фабрики и голям брой средни и помалки работилници. Тия предприятия обаче израстнаха не като отначало по план замислени, специализирани за производство на отделен вид машини, инсталации, апарати и машинни части, и то масово, серийно производство, а изникнаха постепенно, работейки по поръчка всичко, каквото им бъде поръчано, отделни екземпляри ръчно, занаятчийски.

Предстои специализирането и рационализирането на машинностроителните предприятия. Предстои да се пристъпи към серийно, масово типово производство. Нужно е обединяване по характера на производството на средни и по-дребни, но важни по своя опит и специализация предприятия в крупни такива, за да се създаде база за още по-голяма рационализация и механизация на тия предприятия.

Рационализирането, специализирането, акрупняването и разширяването на съществуващите машинностроителни предприятия е един от основните пътища за по-нататъшното развитие на машинностроителната индустрия у нас. Но как би могло да стане това? Специализиране в масов мащаб и в бърз темп, което е необходимо като въздух за бързото придвижване напред, изисква организиране, по план раз местване на разни машини от едно предприятие в друго, изисква разширяване на други предприятия и обзавеждане при тях на редица нови работилници, изисква нови големи инвестиции в тия предприятия, с риск, макар за известно време, тези инвестиции да останат мъртви, в смисъл да почнат да дават резултат след известно време.

За всички тия, които познават положението на нашите индустриални предприятия, които познават създадената обстановка, не може да не бъде съвършено ясно че разрешението на тези големи задачи, стоящи пред нашата машинностроителна индустрия, не може да бъде осъществено, ако основната група водещи предприятия, където ще бъде извършена главната специализация и рационализация, не бъдат превърнати в обществени предприятия, не бъдат национализирани. (Ръкоплескания от мнозинството) Следователно национализирането на по-крупните и прожеждане на една организирана дейност за сгрупирането на средните и помалки предприятия в по-крупни такива се явява абсолютно необходимо за бързото развитие на нашата машинностроителна индустрия. А тя, както казахме, стои и все повече ще стои в основата на бъдещото индустриализиране на нашата страна.

Вторият основен път за развитието на нашата машинностроителна индустрия, това е пътят на създаване нови, крупни машинностроителни заводи, например за производство на земеделски машини, трактори и камioni, индустриални машини и инструменти, големи ремонтни заводи и заводи за производство на важни машинни части.

Нашият чугун, желязо, стомана, нашата мед, цинк и олово все повече в бъдеще ще осигуряват сурови материали за нашата развиваща се машинностроителна индустрия. Но сега това те още не могат да направят. Доста години ние още ще внасяме значителни количества метали отвън. Задачата обаче е с наши собствени метали, с наша собствена металургия да снабдяваме и задоволяваме все по-голяма част от нуждите на нашата собствена машинностроителна индустрия. Колкото повече и по-пълно решаваме тази задача, толкова повече нашето селско стопанство, нашата електрификация и индустриално развитие на нашата страна, индустриалната преработка на земеделски и скотовъдни произведения, химическата преработка на дървото, на солта, на каменните въглища, на пиритите, на нерудните изкопаеми, каквито материали имаме в голямо количество, ще бъде поставено на сигурна, на солидна основа, толкова повече ще расте и укрепва икономическата мощ и независимост на нашата страна.

Наред с металургическата индустрия, развитието на химическата такава, усъвършенстване и разширение на съществуващите химически предприятия и особено построяване на редица нови крупни заводи, като започнатия „Солоподем“ за сода каустик, за разни киселини и други химически произведения, завода за сярна киселина и сип камък, завода за течни горива от черно-морски каменни въглища, завода, който споменахме вече, за химически торове и редица други, е една напълно нужна за икономическото развитие на нашата страна. Усъвършенстване, разширение и коренно преустройство на съществуващите химически и индустриални предприятия, ако искаме те действително да станат база за бързото и мощно развитие на химическата индустрия у нас, е необходимо. Но няма това, което изисква сливане, разместване на цели предприятия или части от тях, на кадри специалисти, нови крупни инвестиции, ново взаимодействие между тях, може да стане, ако основните от тях, водещите предприятия, в които главно ще се извършва тази рационализация, не бъдат в ръцете на общественния сектор, в ръцете на един, а не на много господари? Това ще улесни извършването много и изграждането на редица други нови крупни индустриални химически предприятия, като основен път за развитие на нашата тежка химическа индустрия.

Това са основни условия за повдигане и на нашето селско стопанство, за неговото модернизиране, за индустриализиране и електрификация на страната. Нашето селско стопанство не може повече да стои на това ниско ниво на стопанска дейност, на крайно ниска производителност на труда, на примитивната и изостанала техника и методи на обработка. Неговото повдигане и модернизиране ще повиши дохода на широките селски маси, ще намери задоволителен поминък на цялото селско население. Това обаче изисква широко развита индустрия и масово производство на електрическа енергия у нас. — „Без своя индустрия нашата страна не може да има необходимата икономическа мощ и осигурена национална независимост“ — казва др. Димитров. Нима това не е ясно за всеки горе-долу грамотен човек в нашата страна?

Развитието на индустрията от своя страна изисква значително увеличение и поевтиняване на селското производство. Кооперативното преустройство на селското стопанство, постепено и систематическо насищане на селското стопанство, особено на зърнените райони, с трактори, сеялки, жетварки и други такива, напояването, наторяването ще повишат значително производителността на труда на селските производители, ще увеличат производството на земеделско-скотовъдните произведения, ще намерят себестойността и ще доведат до поевтиняване на тези произведения.

Индустриализирането на страната, развитието и модернизирането на селското стопанство, големите строителни и напонтелни мероприятия изискват огромно количество електрическа енергия. Бързата и широка електрификация на страната е едно важно основно условие следователно за икономическия възход на нашата страна.

За осъществяването обаче на такъв характер и насока, на такъв обем и такъв темп в икономическото развитие на България е нужно, щото основните командувачи икономически височини да бъдат в ръцете на общественния сектор — държавата, общините и кооперациите. 50-годишното свободно икономическо развитие на капитализма у нас показва, че българският частен капитал не е в състояние да се заеме с индустриализирането и електрифицирането на страната. Досега никой частен капиталист, нито акционерно-капиталистическо дружество не са се заемали с широкото изследване на подпочвените богатства. Системата на свободно и широко отдаване периметри, тъй наречените запазени от частни лица периметри, с желязо, цинк, олово, мед и други не даде никакъв особен резултат. Те нямаха и никога не са си поставили задача да извършат едно основно и цялостно проучване на нашите подземни богатства.

Частният капитал е неспособен да се заеме и осъществи този широк план на индустриализиране и електрифициране на страната. Големите язовири, цялата система от крупни и средни електроцентрали, бързото и неколкостранно по-широко разработване на нови басени на каменни въглища, на първо място Маришкия и Софийския набелязаните нови индустриални предприятия-гиганти не са по силите на частните капиталисти и техните акционерни дружества. Но това не е всичко. Частният капитал няма вкус към такива крупни строителства. Там, където са нужни големи и скъпи проучвания, там, където е нужно да се инвестират големи капиталы и от тях да се чакат резултати едва след години, там на това хоро не

се хващат частните капиталисти. Могат да се посочат някои примери, когато частният капитал е отивал и на такива рискове, обаче това са отделни случаи. Като общо правило капиталът у нас се залавяше там, където по-лесно и по-бързо се печели, а това не са големите мероприятия, набелязани в двегодишния стопански план, това не е програмата на Отечествения фронт. Само намесата на държавата в стопанския живот вече не само като административен апарат, а като стопанин, строител със свои собствени средства и стопански органи и организации, може да обезпечи провеждането на дело индустриализацията и електрификацията на страната.

Не се касае обаче за каква да е намеса. Държавата поема и трябва да поеме първостепенен и ръководещ дял в това дело. Не случайно е следователно, че всички крупни нови индустриални предприятия, електроцентрали, язовири и др. се строят или само от държавата, или от смесени организации, в които държавата участва с най-голям дял и със свое държавно ръководство. И там, където по форма основното участие е на кооперациите или други организации и където държавата е по-слабо застъпена, фактически основното участие е държавно, защото тези предприятия, като язовири, водни синдикати, винарски изби и др., се строят с огромни средства — кредити от държавните банки, вод гаранцията на държавата. Не е случайно от друга страна, че главните съдружници на държавата в такива смесени предприятия са кооперации, популярни банки, водни синдикати, общини и в много по-малък размер частни капиталисти или частни капиталистически акционерни дружества.

Какви са възможностите на новата народна държава за такава грандиозна стопанска дейност? Новата народна държава не започва от нищо. Държавният сектор заема значително място в народното стопанство, и това, което е важно, той държи най-важните сектори на народното стопанство, такива, които имат решаващо значение за икономическото развитие на страната: банките, кредитната система, железопътния и водния транспорт, каменни въглища и заедно с общините и кооперациите — електрическата енергия. Нима това не са най-важните командващи височини? Помислете: банките, транспортът, енергията в лицето на електрическото производство и каменните въглища. Народната банка, Банка „Български кредит“ и отчасти популярните банки кредитират цялата индустрия. Днес един анализ ще покаже, че почти всички индустриални предприятия дължат на тези държавни и обществени банки суми, равни на 60—70—80 и в редица случаи 100% от техния собствен капитал. Не се касае за номиналния капитал, а за преценения от Българската народна банка при днешни условия капитал. Тези предприятия по този начин на дело са в ръцете на обществените банки. Там са заложени техните документи за собственост и други ценни книжа. Държавните банки заедно със Съюза на популярните банки имат не по-малко от 90% от кредита на страната и затова представляват могъщо средство за ръководство и господство над целия икономически живот. Транспортът представлява нервната система на стопанския живот. Той е също както и банковата система могъщо оръжие за определяне икономическата политика и насоки на икономическото развитие на страната. Енергетиката — двигателната сила, електричеството и каменните въглища са хлябът и въздухът за всяко индустриално, минно, агроиндустриално и транспортно предприятие. Тя започва да играе все по-голяма роля и в селското стопанство. А определено електричество е абсолютно неизбежно условие за по-нататъшното развитие и прогрес в селското стопанство.

В 1946 г. производството на държавните индустриални предприятия представлява по стойност около 20% от общото индустриално производство, а заедно с кооперативните и общински предприятия — около 30%. Трябва да се знае обаче, че най-големите държавни фабрики, металните и машиностроителни, работеха с малка част от капацитета си по недостатък на сурови материали. При пълна тяхна работа следователно процентът на производството на обществената индустрия би бил по-голям.

Разбира се, ние трябва дебело да подчертаем факта, че в основата си индустрията в нашата страна е частна. Тези пътя главно на построяване нови крупни индустриални предприятия, цели клонове на индустрията, главно и преди всичко като обществени и предимно държавни предприятия, ще расте относителното тегло и ръководещата роля на държавата и въобще на обществената индустрия. Аз тук искам да покажа, че наред с другите намиращи се в ръцете вече на общественния сектор командващи икономически позиции, общественният сектор, и в частност държавният, и в индустрията не започва от нищо. Има една минимална база, на която може да се опरे, за да проведе с успех по-нататък набелязаната политика.

При новия характер на държавата — властта на съюза между работниците и селяните, опирайки се на съществуващи държавен и обществен сектор на народното стопанство, на завоеванията от него някои основни икономически командващи височини и въвеждайки общодържавния народностопански план като основен стил в стопанската дейност, в стопанския живот на страната, тя е способна да предприеме изграждането на тези нови индустриални предприятия-гиганти, на цели нови клонове на индустрията, големите водни строежи, широката мрежа от нови електроцентрали, мрежата от машинотракторни станции и всички други мероприятия за повдигане на селското стопанство, а за осъществяване на всичко това — едно масово, на широк фронт проучване и експлоатация на природните ни богатства. С това може успешно да се заеме именно държавата, подпомогната от кооперациите, от общините и в редица места и стопански области и от частния капитал, от частната инициатива.

На второ място, за успешното провеждане на тази грандиозна задача се налага неизбежно е да се национализират по всеки основен важен за общото икономическо развитие на страната клон на индустрията основните решаващи, водещи предприятия. Само така и никак друго не би могла да се проведе необходимата реорганизация, специализация и рационализация на индустрията, и само така

пък тя — днешната индустрия — би могла да стане база за по-нататъшния ход към индустриализиране на страната. Нас ни е нужно да вървим не с темпа на костенурка. Ние трябва да крачим с грамадни крачки. Темпът на частния капитал у нас досега беше коотенурски. Няма друг път да изменим този темп и размах, освен посоченият. Този, който на дело, а не на думи иска бързо и в широки размери да индустриализира страната, не може да постъпи другояче. Няма и не може да има тук никакви други принципи, освен нуждите на прогресивното развитие на страната. Остарялата догма за неприкосновеността на частната собственост тук може да бъде само една спиратка на прогреса и да послужи на реставраторските цели на реакцията.

Никола Петков (ЗНП): Не лъжете, че сте за частната собственост.

Петко Кунин (к): Неприкосновеността на капиталистическата частна собственост и неограничената свобода на пейната стопанска дейност неминуемо води към възраждане на капиталистическите монополи.

Никола Петков (ЗНП): Ха така!

Петко Кунин (к): ... тяхното икономическо господство над народното стопанство и над народа неминуемо се превръща в опора на реставраторските среди и тенденции. (Ръкопляскания от мнозинството)

Ето как в перспективния обществен-стопански сектор изпъкна като основен фактор в икономическото развитие на нашата страна. Това съвсем не означава обаче ...

Никола Петков (ЗНП): Точно това означава — няма частна собственост.

Петко Кунин (к): ... запрещаване или препречване пътя на съществуване и развитие на частната индустрия и индустриална инициатива, на частната стопанска инициатива въобще. Има широко поле за дейност и на частната инициатива, има още редица допълнителни стопански задачи, които общественният сектор не може да обхване не може да реши в сегашния етап на развитие на страната.

Държавната, общинската, кооперативната и частна инициатива в областта на индустрията и търговията ще се съсредотавят, но презвзхождащо изложение трябва да има държавната инициатива, и наред с нея кооперативната и общинската инициатива. Не се забравява разширяването на съществуващата частна индустрия и построяване на нови частни фабрики и заводи — в редица стопански области, то дори се насърчава — но те трябва да бъдат в рамките на стопанския план. Ще се строи това и там, което и където по план е нужно или, изобщо, което не пречи за развитието на народното стопанство. Това е необходимо, защото не може безплатно и неорганизирано да се заангажирват работници, специалисти, строителни материали, кредит от банките. Това, само това може да създаде условия за най-пълно и най-бързо проучване на нашите подземни богатства, на нашите реки и гори, при това най-пълна експлоатация за нуждите на развитието на народното стопанство. Искането на опозицията, предвидено и в техния проект за конституция за неорганизираното и свободно заемане на труда, свобода в смисъл, който където намери и както намери да наема труд ...

Никола Петков (ЗНП): Такива глупости само ти можеш да мислиш.

Петко Кунин (к): ... тази либералистична система не е нищо друго, освен опит да се внесе дезорганизация в използването на цяния национален труд, от която дезорганизация единствено крупните капиталистически паразити и спекуланти, аферисти и търгашки имат интерес. Работническата класа и трудовото селячество вече ясно разбира това и те и техните организации са най-големите сторонници и радетели за организиране на труда, за организиране съвместното и ударничеството, за организиране и планова стопанска дейност.

Осъществяване прогресивното и организирано и планова развитие на страната развързва производителните сили, на народното стопанство. Окончателното ликвидиране на решаващите командващи позиции на крупни и паразитен капитал в народното стопанство и изграждане стопанската демокрация може да стане само по пътя на разширяване общественния сектор в народното стопанство, главно държавния, общинския и кооперативния.

Народното стопанство представлява цялостен, единен стопански организъм. Може да се слага ударение в различни етапи на историческото развитие на народното стопанство на този или онзи сектор, но развитието на всеки отделен сектор е в пълна зависимост от развитието на останалите сектори. Да се мисли за повдигането и модернизирването на селското стопанство, разрешаването на аграрния въпрос, повишаване производителността на труда, намиране поминък и пълно препитание на всички безработни и полубезработни селяни днес, които представляват огромна маса, разгръщане бързо производителните сили в селото без една мощно и широко развита индустриализация и електрификация, значи да не се виждат действителните факти действителните процеси в народното стопанство, означава да не се постигне никакво развитие в селското стопанство. Нима не е ясно, че единствено широкият план, който набеляза и предприе правителството на Отечествения фронт, план от редица мероприятия, от цяла система мероприятия в областта на селското стопанство са единственият път, единственият метод за неговото преобразяване, за неговото икономическо повдигане? Изграждането на достатъчен брой във всички райони машинотракторни станции, обзаведени с добри ремонтни работилници и достатъчен брой земеделски машини ще даде възможност да бъдат снабдени с такава не само трудовите кооперативни земеделски стопанства, където има най-добри условия

за приложение на машината, но чрез машинотракторните станции машината ще може да проникне и в стопанствата на некооперираните стопани. Ние сме дълбоко убедени, въпреки пророчеството на реакцията и на спесията, че нашите селски стопани ще възприемат идеята за обработване на тяхната земя чрез трактора, чрез селската, чрез тракторната селка, чрез жетварката на големи площи, на големи блокове, без да се спазват браздите и граничните знаци; . . .

Никола Петков (ЗНП): Ще почакайте малко!

Петко Кунин (к): . . . запазвайки своите парчета земя, те ще се съгласят да бъде разорана площта през браздите и самите бразди, възстановени после. Снабдяване машинотракторните станции с такъв достатъчен брой земеделски машини, снабдени и земеделските кредитни кооперации с по-леки земеделски машини, теглени от работен добитък, ще позволи, щото машината да бъде приложена в много по-голям размер в нашето селско стопанство.

Наред с това, с всички възможни и разумни средства ще бъдат укрепявани съществуващите над 500 трудови кооперативни земеделски стопанства, ще бъдат изграждани нови и нови, защото все по-ярко и по-ярко блестя положителният опит на тези крупни стопанства, въпреки всички трудности, които те преживяха и продължават да преживяват, въпреки саботажната и вражеска дейност на опозицията против тях. Но от своя собствен опит и останалата маса все повече ще се убеждава, както от примера на трудово-кооперативните земеделски стопанства, така и от опита на работата чрез машините на машинотракторните станции, че най-верният и най-резултатният път за по-нататъшния прогрес, за по-нататъшното увеличение на дохода, за по-нататъшното приложение напълно на труда на широката маса полубезработни е да направят и следващата стъпка — да преминат към трудови кооперативни земеделски стопанства. (Ръкоплескания от мнозинството)

Един от опозицията: Това не е по конституцията.

Петко Кунин (к): Така революционизиращата стопанска дейност на машинотракторните станции и местните кредитни кооперации ще се превърне в трамплин, от който широката селска маса ще екскти в един непродължителен период към трудово-кооперативните земеделски стопанства.

Машинотракторните станции не могат да бъдат изградени масово като крупни стопански предприятия — а те трябва да изграждат като такива, ако искаме да изпълним възлаганата им задача — ако е тяхното организиране и изграждане не се вземе преди всичко държавата. Тя привлича в това дело и районните кооперативни съюзи, трудовите кооперативни земеделски стопанства, както и другите селски кооперации. Но без държавата, без една организирана планова дейност на правителството, кооперативните организации сами не биха могли да се справят в нужния срок, темп и обем с тази от историческо значение задача.

Изграждането на машинотракторните станции, снабдяването на селските кредитни кооперации с машини укрепяване на трудовите кооперативни земеделски стопанства, изграждането на големи напонтелни съоръжения и на цяла система от по-дребни такива, изграждане на токов завод за снабдяване на селското стопанство с токове, т. е. осъществяване на всички тях основни условия за повишаване и развитие на селското стопанство, за извеждането му на широк и друм на просперитета, е възможно само с широката индустриализация и електрификация на страната. А ние вече изтъкнахме, че това може да бъде дело главно на общественния сектор. Само с превръщането на обществения — държавен, общински, кооперативен сектор в основен сектор в индустрията, мините, електрификацията, транспорта и търговията, в ръцете на който да бъдат основните командващи икономически височини, само така селското стопанство, даже и такова, каквото е, състоящо се от огромна маса дребни еднолични селски стопани, може да бъде придвижвано напред. Ето защо за укрепяване на селското стопанство, макар такова, каквото е днес, като еднолични частни земеделски стопанства, за укрепяване на тяхната трудова частна собственост, за повишаване на техния доход от техните стопанства основно условие се явява разширението в областта на индустрията, на търговията, транспорта, електрификацията в големи размери общественния сектор в нашето народно стопанство. А в перспективния път на прогреса в селското стопанство води към по-нататъшното кооперативно преустройство на самото селско стопанство по пътя на пълната доброволност и съзнателно коопериране на самите селски стопани.

Конституцията, предложена от правителството на Отечествения фронт отразява не само сегашното положение на нещата; тя отразява и бъдещите перспективи, тя отразява и тенденциите на развитието. И затова, от една страна изхождайки от решаващата роля, която играе и ще играе общественият сектор, по-специално държавата като стопанин, на второ място, и от тенденциите на развитието на нашето народно стопанство, правилно и отразяващо действителността е положението че в конституцията на първо място е поставена обществената собственост. И така, собствеността в Народната република България, може да бъде държавна, т. е. общонародна, общинска или собственост на населението в общината, кооперативна или собственост на обединените в дадена кооперация и собственост на частни физически и юридически лица. Кооперативната собственост обаче бива два вида: това са, от една страна, предприятия на кооперативни организации, които по форма са обикновени индустриални, търговски или земеделски предприятия; от друга страна, особен род кооперативни предприятия представляват трудово-кооперативните земеделски стопанства и трудово-занаятчийските производителни кооперации.

В тези кооперации също така има два вида собственост: от една страна, това са предприятия, създадени от самите кооперации, като

общоколективна собственост на кооператорите, като неделим фонд и капитал, изхождащи от стопанската дейност, труда на самите кооператори и на техните семейства; там няма наеман труд. Наред с тази кооперативна собственост съществува и още една частна собственост на внесените от кооператорите в кооперацията техни имущества. Това е частна собственост на кооператорите. При режима на Отечествения фронт, когато трудовата частна собственост не само се признава, но и защитава и закриля, частната собственост на кооператорите вътре в кооперацията се запазва, охранява и защитава. Но тя се различава в много отношения от частната собственост на едноличния частен, селски стопанин. Първо, тя е и друга частна собственост; тя на дело се проявява само в получаване рента или когато кооператорът рече да напусне кооперацията. В процеса на ежедневието стопански живот на кооперативното стопанство в ежедневието кооператорите чувствуват частната собственост като обща, като своя. В тях се създава нова психология; те вече говорят за „наша“ стопанство, за „наша“ колективна собственост. В тях се заражда благородно колективно общо отношение един към друг, към голямото семейство. Индивидуализмът, егоизмът, враждата между хората, които създават частните еднолични стопанства, увеличаване още повече мизерията, нещастieto, които преживяват, тук все повече изчезват и се заменят с благородно и човешко отношение един към друг, с любов между хората, между заедно рабещите труженици.

Никола Петков в своята реч приписва на отечественофронтския проект за конституция и този грях, че постепенно се изземвала и унищожавала частната собственост.

Никола Петков (ЗНП): Вие го доказвате с това, което говорите.

Петко Кунин (к): Но г-н Никола Петков не се изясни за чия, за кой вид частна собственост повече той, за чия частна собственост се грижи.

Един от мнозинството: За тази, която създава сам.

Петко Кунин (к): Ако е въпрос за частната собственост на селските стопани. . .

Никола Петков (ЗНП): Точно за тях — за дребните собственици,

Петко Кунин (к): . . . за земята, за работния добитък и инвентар, чрез които те и техните семейства прилагат своя честен производителен труд. . .

Никола Петков (ЗНП): Точно за тях.

Петко Кунин (к): . . . за да осигурят своя поминък; ако е въпрос за частната собственост на широката стохидна занаятчийска, трудова маса — този въпрос е свършено ясно и определено разрешен в проекто-конституцията на Отечествения фронт. (Ръкоплескания от мнозинството) Тя се особено закриля и защитава.

Един от опозицията: А, особено!

Петко Кунин (к): Предаването по наследство е напълно осигурено. А ако се иска да се види какво на практика се крие зад това категорично поставяване на проекто-конституцията, ние ще посочим закона за трудовата поземлена собственост, законът за трудовите кооперативни земеделски стопанства и практическото изграждане на трудовите кооперативни земеделски стопанства и занаятчийските производителни кооперации. Ние ще посочим цялата система от стопански и социални мероприятия, които провежда правителството на Отечествения фронт по отношение на селското стопанство и занаятчийското производство.

Земята над 200 декара в цялата страна и над 300 декара в три околии на Добруджа се отчуждава — това засяга един вишшож процент от собственици — за да се раздаде на останалата маса дребни селски стопани, които действително се прещитават от земеделски труд и нямат достатъчно земя.

Никола Петков (ЗНП): Това е проект на Асеч Павлов, а не е ваш проект.

Петко Кунин (к): Земята на тези, които не се занимават със земеделие, над 30 декара в страната и над 50 декара в трите добруджански околии се отчуждават и раздават пак на нуждаещите се земеделци. С това се осъществява принципът, земята да принадлежи на тези, които я обработват. (Ръкоплескания от мнозинството) Собствеността на останалите — а те са 99% от селските стопани — се закриля и защитава. Как се закриля и защитава?

Един от опозицията: С пмайзери!

Петко Кунин (к): От кого е била заплашена досега, от кого е била отнемана?

Никола Петков (ЗНП): От вас, от комунистите е заплашена.

Петко Кунин (к): В продължение на 50—60 години самостоятелно съществуване на българската държава след освобождението ѝ от турското господство стана едно дълбоко социално икономическо разслоение в земеделското стопанство. Статистическите преброявания показват, че се беше зародило и все повече се увеличаваше един процес на издребняване и обединяване на основната маса от селски стопани; от началото по-малки стопанства все по-големи групи селски стопани загубваха своята земя, жив и мъртъв явяваха

тар и се пролетаризираха. При всички времена и особено през фашистката диктатура все по-голяма част от доходите на селските производители отиваха в чужди джобове. Кой ограбваше селските производители? Кой им отнемаше земята и доходите? Не бяха ли това в първите години лихварите и зеленчарите, а след това тяхното място зае търговският капитал — търговци от града, търговци, поселили се от селото, които вне защищавате? (Ръкоплескания от мнозинството)

Развитието, което осигурява икономическата политика на Отечествения фронт, на правителството на Отечествения фронт, която политика е зафиксирала и утвърдена в проекта за нова конституция на Народната република — това развитие осигурява гарантирането и защитата на трудовата частна собственост на селяни и занаятчии.

С изграждане на язовири, на торови заводи, на електроцентрали, с внос на земеделски машини и сечици и произвеждането им все повече в страната, които ще дадат вода, торове, електроенергия и машини на селските стопанства, ще се повиши добивът от земята, ще се повиши производителността на техния труд, ще се направят конкурентноспособни техния произведени, ще бъде значително по-добре възнаграден техният труд. Тогава те няма да бъдат принудени от нужда да продават на безценница или да им бъдат насилствено продавани на безценница земите, инвентарът, уредите за производството.

Никола Петков (ЗНП): Сега вне им ги вземате и конфискувате на безценница.

Петко Кунин (к): Слушайте сега. — Със слагане ред и организация в търговията, и особено търговията на едро, търговията с земеделски произведения, както и за доставка на селяните на индустриални стоки, с разширяване дейността на държавните търговски организации, на кооперативната търговия, с изграждане на смесените обществени търговски организации и с организиране и обобществяване на експорта и импорта, с въвеждане на редица държавни монополии — на тютюна, на спирта, на търговията с вино, на застрахователния монопол и др., с цялата тази система на прехвърляне на външната и външната търговия, търговският чистен капитал вече бързо се изтиква, той губи възможността да отнема земята и инвентара на селяните. Заставащи на негово място, държавната и кооперативна търговия — касае се главно за търговията на едро — не могат да водят политика на ограбване селските производители и отнемане тяхната собственост. (Ръкоплескания от мнозинството) Това са плът от плътта и кръв от кръвта на трудещите се маси. Тук най-сетне е и палата даянча и социална политика на Отечествения фронт в защита на трудещите се селски и занаятчийски маси. (Ръкоплескания от мнозинството. Възражения от опозицията) Стиска ви чепикът вас. — Ето пътищата и конкретните форми за защита на трудовата частна собственост на селяни и занаятчии.

В трудовите кооперативни земеделски стопанства и в занаятчийските трудови производствени кооперации частната собственост на кооператорите е запазена и най-добре защитена. (Възражения от опозицията)

Председателствуваш Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Кунин (к): Няма да се намери нито едно кооперативно стопанство или занаятчийско кооперативно предприятие, които биха позволили да се продаде земята или инвентарът на който да е техен член от нужда или за дълг, стига той честно да работи в кооперацията. („Вярно!“ в ръкоплескания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): Селяните не ти вярват.

Петко Кунин (к): Това вече е отминал етап. Никога нашата народна държава, както и мощното обединено кооперативно движение не ще оставят такъв кооператор или такава кооперация да се пържат в собственото си масло.

Прилагайки най-пълно и най-рационално доходно труда на селянина или занаятчийския кооператор, повишавайки в значително по-големи размери доходите на трудовите кооперативни земеделски стопанства, отколкото досега е било в едноличните земеделски стопанства, кооператорите все по-рядко и все по-малко ще изпадат в такива затруднения, които ще влекат след себе си изгубването на собствеността им.

Така на дело, а не на думи, нашата конституция, икономическото развитие, което тя осигурява, гарантира и защитава за вечни времена собствеността на селяни и занаятчии, придобита чрез труд и способност, както и по наследство от трудолюбивите им родители и служеща за приложение труда и осигуряване поминъка на тези производствени маси, защитава ги от най-големия им враг, от крупнокапиталистическата експлоататорска и паразитна частна собственост и от природните стихии и бедствия.

Георги Михайлов Добрев (к): От рангелдаскалоци, николетковци и др.

Председателствуваш Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Кунин (к): Слушайте тук. — Проект-конституцията, на второ място, отбелязва два вида частна собственост: капиталистическа частна собственост, която не е придобита с труд и способност, и трудова частна собственост, която е придобита с труд или малък по наследство, но която служи за приложение труда на трудещите се, на собственика за прехрана. Частната собственост на широките селски и занаятчийски маси е именно такава трудова

частна собственост. Конституцията закриля тази категория трудова частна собственост. По конституцията се признава и всяка друга частна собственост и частен почин, но неприкосновеността на капиталистическата частна собственост е относителна, не абсолютна. (Продължителни ръкоплескания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): Това ще ви провали пред българския народ и ще паднете.

Петко Кунин (к): Неприкосновеността на собствеността на 90% от българския народ, собствеността на широките селски маси и на занаятчийските маси е гарантирана от конституцията. („Вярно!“ и ръкоплескания от мнозинството)

Димитър Котев (к): Рентата дръж, Кольо, рентата!

Председателствуваш Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Кунин (к): Частният капитал се ограничава в някои стопански области, особено във външната и вътрешната търговия, но може и трябва да насочи своите сили и опит в производството. Там има неизчерпаеми възможности за стопанска дейност. Той може да участва, да работи сам или да участва в изгражданите най-разнообразни смесени обществени стопанства, предприятия и предприятия като съдружчик в тях. Той трябва да се знае: частните капиталистически предприятия работят само в кръга на стопанския план под ръководството на държавата, основната им дейност е насочена към изпълнение на стопанския план и провеждане на явната, прогресивна стопанска политика на новата народна държава.

Такива индустриалци, които по съзнание и по съвест се заемат на дело с такава именна дейност, са действително патриотични индустриалци. Фабриците са тяхна собственост, но те не могат да се разпореждат с тях неразумно, във вреда на обществото и на народното стопанство. Виейки собственост на частни индустриалци, техните индустриални предприятия са в разпореждане на обществото. В това отношение тази собственост, капиталистическата собственост, не е и не може да бъде абсолютно неприкосновена. Национализацията на някои особено важни, от общонационално значение частни индустриални предприятия и съоръжения за търговска дейност, за бързото и в необходимия темп и мащаб развитие на индустрията и народното стопанство въобще е една историческа необходимост. И в това отношение, и в този втори смисъл тази собственост, капиталистическата частна собственост, не е и не може да бъде абсолютно неприкосновена. Харесва ли се това някому или не, но това, единствено това е в интереса на народа, единствено това осигурява и гарантира прогресивното и бързо развитие на производителните сили и икономическото развитие на нашата страна.

Индустриалците все повече се убеждават в това, все по-ясно разбират това като една историческа необходимост за развитието, успеха и затвърдяването на икономическата мощ и националната независимост на нашата родина. В конституцията е ясно подчертано, следователно, различното отношение на обществото, на държавата, към двата различни вида собственост. Капиталистическата собственост не може да се употребява във вреда на обществените интереси и във вреда на трудовата частна собственост и трудовия частен почин. А трудовата частна собственост се всеотдайно закриля от закона. Не е ли това в интерес на народа, в интерес на работническата класа, на селяните на занаятчиите, на народната интелигенция? Не е ли това в интерес на цялата нация, в това число и на съзнателните частни патриотични търговци и индустриалци, които ясно разбират бъдещето на нашата страна, необходимостта и неизбежността от такъв път на развитие на народното стопанство?

Никола Петков в своя проект-конституция и в своята практика се обявява против новия прогресивен, трудово-кооперативен път на развитие на селското стопанство.

Никола Петков (ЗНП): Против експроприацията, която искате да правите.

Петко Кунин (к): Той утвърждава досегашния капиталистически път, път на разложение и деградация на селското стопанство. Статистическото преброяване през 1946 г. показва още по-нататъшното издребняване и пролетаризиране на селското стопанство. Така стопанствата до 30 декара в 1934 г. са представлявали 40%, а в 1946 г. — 44%. Стопанствата до 50 декара са представлявали в 1934 г. 63%, а в 1946 г. — близо 69% от всички стопанства в страната. Той иска да продължи този път на развитие, на разложение и деградация на селското стопанство, затова е против закона за трудовата поземлена собственост и трудовите кооперативни земеделски стопанства. Той е за неприкосновеността на частната собственост и свободното разбойническо върлуване на търговския капитал в селото. А досегашното развитие показва, че неорганизираното еднолично, дребно и издребняващо селско стопанство неминуемо е жертва на неограничаване и неконтролиране на частния търговски капитал, на пълната негова свобода на действие. Той така и казва в своя проект: частната търговия е напълно свободна.

Един от мнозинството: (Към опозицията) Искате ви се, ама няма.

Друг от мнозинството: Ще му се да граби.

Петко Кунин (к): Опозицията съзнателно, от вражески и реакционни съображения и намерения, иска да противопостави държавната собственост на селската трудова собственост.

Никола Петков (ЗНП): Вне я противопоставяте, не опозицията,

Петко Куниш (к): Държавната собственост при днешната народна държава носи стабилизиране и заздравяване на трудовата частна собственост на селските производители. Икономическата политика на държавата към селското стопанство, политиката на всестранна производствена помощ на селото чрез изобретите, . . .

Никола Петков (ЗНП): Аман от тези изобрети!

Петко Куниш (ЗНП): . . . чрез помпените станции, чрез кредитиране с ниска лихва и в много случаи безлихвено цялата система местни селски и междуселски районни и околийски мероприятия, чрез доставка на кредит трактори, камиони и други земеделски машини на селото, чрез електрифициране на селата, чрез систематическа помощ от Българската земелейка и кооперативна банка за изграждане кооперативни селски лозаро-винарски изби, консервни и други предприятия, построяването на редица машинотракторни станции и осяването на цялата страна с такива, всестранната материална, организационна помощ и помощ в кидри специалисти по изграждане на трудовите кооперативни земеделски стопанства — цялата тази небивала никога в историята на нашето селско стопанство икономическа помощ от държавата на селското стопанство, тази икономическа политика беше и е възможна, първо, защото държавата е работническо-селска народна държава и, второ, защото днешната народна държава разполага с една сериозна икономическа база.

По-рано държавната и общинската собственост беше прилътък към крупно монополистическите предприятия и организации. Чрез господството в държавния апарат, чрез властта последните определяха и ръководеха стопанската политика и дейност на държавните предприятия, стопанства и имуществени вниги и при всички случаи в полза на своите еготилични лични и класови интереси.

Днес държавната собственост е общонародна. Тя се състои от банки, мини, индустриални предприятия, железници, шосета, земеделски стопанства и други, които вършат стопанска дейност в полза на народа и на прогресивното развитие на страната и против ограбването на купувачия капитал. (Ръкоплескания от мнозинството) Държавната собственост служи единствено на прогресивното развитие на нашата страна.

Д-р Георги Петков (СЛ): На държавния бюрократизъм.

Председателствуваш Атанас Драгнев: (Звън)

Петко Куниш (к): Опозицията говори против вожията между селското стопанство и градското такова, но нейната конституция и практика е против преодоляването на тази вожица. Вожията може да се затвори само чрез машинизирането, напояването и чистоването, а Никола Петков и неговата конституция са против осъществяването на тези мероприятия. Той е против разширяването на държавния, общинския и кооперативния сектори и завоюване основните ко-мандувачи икономически позиции от него. Само така е възможно осъществяването на всички тези мероприятия, които аз изброих по-горе.

Никола Петков (ЗНП): Кажете кога ще затворите тази вожица? От десет години разправяте, че ще я затворите. Като сте на власт, затворете вожицата.

Председателствуваш Атанас Драгнев: (Звън)

Петко Куниш (к): Средствата на производството в индустрията са още в своята основна част частни, а производството по своя характер е обществено. Новата конституция, главно чрез изграждане нова обществена индустрия и частично чрез национализацията на някои основни и решаващи частни индустриални предприятия, създава условия за превръщане и следствата за производството на крупната индустрия, мините, транспорта и други в своята основна маса в обществени. Конституцията създава гаранция против обратното възмъчение, което опозицията цели.

Режимът иска да противопостави кооператива, като икономически фактор, срещу държавата като стопанство. Това имаше оправдание и беше правилно, беше верна политика до 9 септември. Днес политическата, antagonичната разлика между тези два сектора няма. Днес държавното стопанство е друго, днес и кооперативното стопанство е друго. Днес ръководно място — и не може иначе да бъде — има държавното стопанство. Кооперативното стопанство се опира в своята стопанска дейност на широкия гръб на държавната като стопанство.

Кооперативната собственост и кооперативното движение се превръщат в мощен фактор за провеждане икономическата политика на отечествено-фронтовската държава за изграждане икономическата основа на Народната република. Днес в кооперативното движение се започва един нов похват, похват към производството — зеленчукова градина, скотовъдни ферми, кооперативни болници, здравни домове, кооперативни индустриални предприятия, болни синдикати и редица други. Израства като нова, мощна форма трудовите кооперативни земеделски стопанства и трудовите занаятчийски кооперации.

Никола Петков се явява против конфискуване собствеността на престъпниците за техните престъпления против общонародните интереси, против труда и поминъка на населението на народа. Неприкосновеността на частната собственост за Никола Петков не е нищо друго, освен осигуряване безпрепятствената възможност на крупния спекулативен капитал да ограбва народа, да топа богатствата върху гръба, минерията и разоренето на трудещите се маси. (Ръкоплескания от мнозинството) И от тази гледна точка той е последователен, когато се обявява против конфискуването на собствеността на тези, които употребяват тази своя собственост във вреда на обществото, във вреда на широките трудещи се маси.

За пръв път в историята на нашата страна се въвежда планоно стопанство, организирано, ръководено стопанство. Но при създаването условия и грандиозни задачи, които се поставят, няма и въз-можно друго? Винаги икономическите отношения и господство са предизвиквали съответни изменения и в обществените отношения, довеждали са до друга политическа власт. Но днес не господствуват слепите сили на икономическото и обществено развитие. Ирационалното се заменя с рационално, стихийността — с планоност, стихийното от само себе си развитие се замества с организирано и планоно строителство. Политическата власт тук е основният решаващ преобразователен фактор, който освен това не почва от нищо, а се опира на една минимум обществена собственост на средствата за производство. Двегодишният стопански план е едно начало и реализиране на новите тенденции на това организирано и съзнателно тласкане напред: съзнателно по-бързо развитие на тежката индустрия, мини и електрификация, преобразуване на външната и вътрешната търговия, на обществения сектор пред частни.

Машинотракторните станции ще изиграят ролята на оня лост, който ще преобърне селското стопанство от еднолично в кооперативно. Машинотракторните станции ще позволят провеждането на по-низи, но затова масови форми за съвместна обработка на земята и оттам масово към трудови кооперативни земеделски стопанства.

Един от опозицията: Стига с тия трактори!

Председателствуваш Атанас Драгнев: (Звън)

Петко Куниш (к): Вътрешното устройство в трудовите кооперативни земеделски стопанства ще се усъвършенствава. Конституцията гарантира да се върви напред не откъснато от селяните, а заедно с тях по пътя на доброволно съвършено съзнателно, не принудено навлизане в трудовите кооперативни земеделски стопанства. Те да движат, те да бъдат движущата сила напред, те — самите селски стопани.

За либерализма или за планоно организирано стопанство? Любо-разителът върши назад към господството на крупния частен капитал, към капиталистическите монополи, към фашизма. На него се противопоставя организираността в индустрията, във външната и вътрешната търговия, в транспорта. На него се противопоставя мощният процес на кооперативното преобразуване широките дробни селски стопанства в занаятчийски маси. На него се противопоставя планоно начало. Не е ли това в интереса на трудещия се народ — работници, селяни, занаятчи, служещи, народна интелек-генция?

Неприкосновеността на частната собственост и пълна, неограничавана свобода на стопанската дейност — индустриална, търговска и др. — ще даде преимуществено привилегировано и господствую-що положение не на селската и занаятчийска трудова собственост и техните стопански инициативи и дейност, а на крупния индустриален, търговски и експортно-ски паразитен капитал, на спекулянтите и аферистите. Това укрепва икономическите позиции на крупната реакционна буржоазия и на фашистките остатъци, които са агенти на международните капиталистически кръгове — кар-тели, на международната реакция. Това върх към икономич-ко и обществено-политическа, към държавна фашистка реставрация.

Действително, какво би станало с предлагане на една таква ико-номическа политика на неприкосновеност на капиталистическата частна собственост и пълна свобода на капиталистическа частна външна и вътрешна търговия? Това неминуемо би довело до ликвидирне на всички закони и мероприятия, проведени от властта на Отечествения фронт от 9 септември до днес в полза на трудещите се маси и на прогресивното стопанско развитие на страната. Това би означавало възстановяване на пълната свобода на грабежа над труда и поминъка на трудещите се.

Никола Петковската конституция е реставраторска. Той е писал някои пасажки от проекто-конституцията на Отечествения фронт, но това е като закръпено с парцал. Това е направено за де-магогия, за прикритие на истинската същност на неговата консти-туция. Той говори за правото на държавата да запази за себе си търговията с редица важни за народното стопанство, за здравето на народа и отбраната на страната произведения, но се обявява решително против държавните магазини, против Дирекция храноза-нос, против създаване на държавните монополи, като тютюноли, спиртния и др. Той говори и за защита интересите на трудещите се селски маси, но се обявява против закона за трудовата възможна собственост, против закона за трудовите кооперативни земеделски стопанства, против всички мероприятия, които единствени могат да поддигнат селското стопанство. (Ръкоплескания от мнозинството) Той говори за защита на физическия и умствен труд, а организира бясна кампания против положителната и прогресивна творческа роля на профсъюзните комитети в предприятията, против ударничеството и съредноването. (Ръкоплескания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): Против профсъюзите, които отнемат сво-бодата на печата и на българския народ.

Петко Куниш (к): Никола Петковската конституция предвижда свобода за всички и неприкосновеност на всички. Няма и е ясно смисълът на това постановление — безприлично равенство и сво-бода?

Нашата конституция цели да създаде икономическа свобода за трудещите се, за целия народ. . .

Никола Петков (ЗНП): Цели да създаде само една диктатура на Комунистическата партия. Това цел.

Петко Куниин (к): ... и да ликвидира икономическата привилегия на крупните капиталисти, да създаде икономически условия, при които капиталистите да не могат да вредят, да създават бедствия за широките народни маси.

Никола Петков (ЗНП): Икономическо робство.

Един от мнозинството: Робство за рентиерите.

Петко Куниин (к): Днес се иска свобода политическа при пълна свобода на икономическата дейност на крупния паразитен капитал. Това искане не е ли искане на свобода за заробване на народа от страна на крупния паразитен капитал, свобода да се саботира стопанският прогрес, свобода да се дезорганизира стопанската дейност на страната? В чий интерес е такава свобода?

Стопанската демокрация, която се създава у нас и която се утвърждава при новата конституция на Отечествения фронт, е най-сигурната гаранция против всякаква реставрация. Когато народните маси — работници, селяни, занаятчии и др. — хванат здраво средствата за производство, когато преустроят на нова база икономическия живот на страната, където ръководители са те и където производствената дейност задоволява техните нужди и интерес, осигурява бъдещето на техните деца, тогава те представляват огромна сила, тогава е отнета действителната сила на реакцията. Не е ли това най-важната и най-здрава гаранция против реставрацията на крупния капитал, на реакцията? Има може да отрича някой, че се създава у нас народен трудов икономически строй, в който трудът, а не капиталът е основен и ръководен фактор, в който задоволяване материалните и културни нужди на народа и неговото стопанско и културно развитие, а не гонитбата за по-голямата печалба на една малочислена класа, е основният стимул в живота? Взели в ръцете си стопанските височини, организирани индустрията, мините, транспорта, селското стопанство в своя полза, такова стопанство, което прави техния труд радост, въпрос на чест, доблест и героизъм, такова стопанство, което постоянно и непрекъснато повишава тяхното материално и културно положение, такова стопанство, което открива пред тях перспективи за нови достижения, за ново използване на природните богатства, за нови завоевания над силите на природата, за достигане на изобилието и благоденствието на народа — работниците, селяните, занаятчиите, народната интелигенция — има мислите, че те ще позволят възвръщане на позорното кърваво фашистко минало?

Един от мнозинството: Никога!

Петко Куниин (к): Ние всички помним опита на първото земеделско управление на Александър Стамболийски до 9 юни 1923 г., когато под политическото управление не беше подведена икономическа база, когато не бяха ликвидирани икономическите господстващи позиции на крупния капитал. Той се организира и свали земеделското народно правителство.

Никола Петков (ЗНП): С ваша помощ на 9 юни.

От мнозинството: Ей-й-й!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Никола Петков (ЗНП): Защото вие не му помогнахте и го оставихте сам.

Димитър Котев (к): (Към Никола Петков) Безскрупулна гад!

Петко Куниин (к): Реакцията днес спекулира с конюнктурните, временни затруднения, с неминуемите жертви, които трудещите са призвани да дават. Те разчитат на изостаналата част от населението. Но все по-голяма и по-голяма част от работниците, селяните, занаятчиите и други трудещи се и прогресивни хора разбират, че се касае за продължителните, за коренните техни интереси. Жертвите, които се дават, са необходими днес за провеждане на тези грандиозни мероприятия, които осигуряват за вечни времена именно трайните, коренните интереси на трудещите се класи.

Жертви обаче днес дават и всички останали класи и съсловия. Много по-големи са жертвите, които дават търговци, индустриалци и други капиталистически елементи. Вземете прогресивно-подходящия данък, еднократния данък върху имуществата, данък върху оборота; вземете закона за конфискациите; вземете национализацията на редица предприятия и изкупуване акциите им по номинална стойност и изплащането им в продължителен срок; вземете цялата преобразователна дейност в областта на търговията: Храноизносът монополизира търговията с основни земеделски произведения и лишава частните търговци от това занятие, държавните магазини, тютюновият монопол, спиртният монопол, застрахователният монопол, организирането на зеленчуковата търговия и др. Вижте фактическото изместване на частния експортен капитал от търговията и всички останали артикули. Това са жертви не временни, а завинаги, жертви в полза единствено на трудещите се. (Ръкоплескания от мнозинството). Но опозицията не иска да посочи тези факти. Или сочейки ги, тя им дава друга, фалшива, извратена оценка. Тази политика на Отечествения фронт тя нарича политика на отнемане частната собственост, ...

Никола Петков (ЗНП): Точно така.

Петко Куниин (к): ... но не обяснява, първо, че се касае до известно само отчуждаване. ...

Никола Петков (ЗНП): Въобще до отчуждаване на частната собственост.

Петко Куниин (к): ... на най-крупната и от съществено значение за народното стопанство капиталистическа собственост, че се касае за едно обхващане на търговията например от държавните и кооперативни организации, че се касае за конфискация на такава собственост, която върши престъпление. ...

Никола Петков (ЗНП): Конфискация на частната собственост на селяните, на търговците, на занаятчиите, на всички.

Димитър Котев (к): На рентиерите.

Петко Куниин (к): ... според законите против общонародните интереси на страната; второ, че не се касае до трудовата частна собственост и че с тези мероприятия се освобождава трудовата селска и занаятчийска частна собственост от ограбване, от угрозата да бъде експроприирана от крупния спекулантски капитал, чийто защитници сте вие. (Сочи опозицията) (Ръкоплескания от мнозинството. Възражения от опозицията)

Никола Петков (ЗНП): Освобождава се, освобождава се!

Петко Куниин (к): Конституцията на Отечествения фронт осигурява такава икономическо развитие, което води към все по-голямото изживяване различията в производствените условия на двете трудещи се класи — работници и селяни — и към все по-голямо укрепване бойния и творчески съюз между тези две основни производителни класи, основни производителни сили в нашата страна, който съюз определя същността и характера на новата народна държава и на тази основа изтиква експлоататорските класи от основните икономически позиции, създава частно-капиталистическия стопански сектор до един второстепенен, негосподстващ сектор в народното стопанство.

На тази основа конституцията води към пълното закрепяване общественото-политическото и държавно господство на съюза между работниците и селяните.

Никола Петков (ЗНП): На Комунистическата партия.

Петко Куниин (к): Напротив, конституцията на опозицията води към разединение между работниците и селяните и към разцепление вътре в самото селячество.

Иван Костов (ЗНП): А вие заробвате селяните!

Петко Куниин (к): Аз приведох данните за разслоението на селското стопанство. Неприкосновеността на капиталистическата частна собственост и неограничената свобода на стопанска дейност на капиталистите води към дезорганизация и разединение сред селото, към засилване разложителната стопанска дейност на крупния капитал и реакцията — негов и чуждестранен агент.

Никола Петков (ЗНП): Дайте свободни избори и ще видите къде е народът. Ще ви кажат селяните къде са.

Петко Куниин (к): Каква е характеристиката на икономическата политика на Отечествения фронт, на днешната държава?

Осъществява ли днешната държава основните линии на икономическото развитие в полза на коренните интереси на основните трудещи се производителни класи? Коренните интереси на тези две основни класи не противоречат, а се покриват с коренните интереси, с историческото прогресивно развитие на нацията, на страната. Премахване причините на икономическата изостаналост на страната, създаване условия за преодоляване на тази изостаналост, изследване и разработване подземните и надземни природни богатства, за да се използват най-пълно — не са ли това коренните интереси на трудещите се маси, не е ли това пътят на прогресивното развитие на нашата нация — нашата страна да стане икономически силна, за да бъде национално самостоятелна и независима страна?

Какви са коренните интереси на работниците, не съвпадат ли те с такава национално развитие? Какви са коренните интереси на селяните, не е ли това — земята, която работят, да бъде запазена за вечни времена за тях, да бъде упазен трудът им и резултатът от него за тях?

Никола Петков (ЗНП): За тях, не за вас.

Петко Куниин (к): Основната сила на селяните и същността на селската стопанска дейност не е търговията и спекулатата. За тях те може да се явяват само периодически конюнктурни възможности. Основното и коренното е трудът върху земята. Премахване експлоатацията на техния труд, на техното производство от страна на търговския и банковия капитал — ето техният интерес.

Но не е ли ясно, че осъществяването на тези коренни интереси на нацията изисква отстраняване господството и ръководната роля в областта на икономиката на крупния паразитен капитал, изисква такова развитие и разширение на общественния сектор, че той да обхване всички командващи икономически височини?

Коренните интереси на работниците и селяните се покриват с историческите интереси на нацията. Има ли различия в интересите на селяните и работниците днес? Да, има. Би било късогледство да се не вижда това различие. Но тези различия не са антагонистични. Те не са непреодолими. Нещо повече, пред общия враг — експлоатацията и реставраторската политика на крупния паразитен капитал — и пред бъдещите интереси и развитие на страната, на националната икономика, работническата класа и селянството имат много повече общи политически и икономически интереси, отколкото различия.

Иван Костов (ЗНП): Когато станат и селяните и работниците пролетарии, напълно ще се изравнят. Те се почти изравниха вече. Още малко, и ще се изравнят напълно.

Петко Кунин (к): Тенденцията е все повече да се премахнат различията в условията и интересите на тези две основни класи. Интересите и на двете класи са да се води икономическа и социална политика за премахване на тези различия и за все по-голямото обличаване на производствените, материални и културни условия на тези две трудещи се класи. Но това се налага и от интересите на историческото, икономическо и обществено развитие на страната, от коренните исторически интереси и прогресивното развитие на страната.

Реакцията и нейната разновидност, бих казал нейният преден отред, опозицията в лицето на нейните шабове, водят противна на тази политика. Те искат да разединят работниците и селяните чрез укрепването на позициите на крупния паразитен капитал, на капиталистическата частна собственост, и чрез политиката на разединение на селото. Те се стремят да се опрат на по-заможната част на селото, изпозвайвайки нейните собственнически чувства и демагогията и клеветите за опасността да бъде отнета тяхната собственост, като насочват тази част от селяните против другата част и против градските работници.

Никола Петков (ЗНП): Те сами се насочват. Те си знаят интересите.

Петко Кунин (к): Политическа форма те намират в насъскването на сдружените земеделци против комунистите, в създаване на омраза срещу комунистите и състрадание, примирение и оправдаване на реакцията на крупния капитал. (Възбуждения от опозицията) Те се ориентират към това и възхваляват способния да спечели, да натрупа, да забогатее, но да спечели, да натрупа, да забогатее не от труд, а не само от честен труд, а от нечестни сделки и аферии. Ето тази способност те възпяват и превъзвасят. Видите ли, народът се таксува като голобраници, като хайлази, затова не забогатяват! Политиката на Отечествения фронт и стремежът на широките трудещи се ограбени маси да се ограничи и премахне възможността на едрите капиталисти-спекуланти да грабят, се таксува от опозицията като политика да се отнеме частната собственост на „способните“ и да се толерират неспособните. Как другояче може да се обясни обстоятелството, че опозицията се обявява против държавните магазини, против прогресивно-подоходния данък...

Един от опозицията: Той е въведен от земеделското управление.

Димитър Котев (к): Но вие не сте от това земеделско управление. Вие сте фашисти, реакционери! (Възбуждения от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Кунин (к):... и еднократния данък върху имуществата, против закона за конфискациите, против национализацията — отчуждаването за обществена полза — против т. п. с., т. к. з. с. и т. н. Днешната стопанска отечественофронтиска политика — в лицето на основните коренни мероприятия — води към осъществяване коренните интереси на тези две основни класи. И това е осигурено с конституцията. Чл. 14 от проекто-конституцията гласи: „Държавата подпомага непосредствено трудещите се — земеделци, работници, занаятчии и интелектуалци, със своята обща стопанска и социална политика, евтин кредит, данъчна система и кооперативно сдружаване.“

Конституцията на Отечествения фронт е мощно оръжие в ръцете на народа, тя е живо дело на народа. Тя отразява епоха на големи, строителни мероприятия, на голям икономически и културен подъем.

Погледнете: целият народ се е вдигнал и върши чудеса. (Възбуждения от опозицията)

Иван Костов (ЗНП): Големи чудеса!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Кунин (к): Най-голямото постижение, най-голямата победа на Отечествения фронт е това, че той успя да възпламени народните маси на масов, невидан по-рано в нашата страна творчески ентузиазъм и героизъм. (Ръкоплескания и възгласи „Браво!“ от мнозинството)

Иван Костов (ЗНП): Това не е митинг. Тук има стенографи и се пише това, което думаш.

Петко Кунин (к): Това показва, че народът вярва в политиката на Отечествения фронт, че правителството на Георги Димитров честно и упорито го води напред към светли перспективи, че

именно под ръководството на това правителство той гради своето настояще и своето бъдеще. Опозицията — това е политическият представител на свалената от власт класа на крупните капиталисти.

От опозицията: А-а-а!

От мнозинството: Вярно! (Ръкоплескания)

Петко Кунин (к):... на монархо-фашистката клика, агент на германския империализъм, а сега преориентирал се към англоамериканската реакция. (Ръкоплескания и възгласи „Вярно“ от мнозинството. (Възбуждения от опозицията)

Христо Юруков (р): Само че има някои, които са глупави и не го разбират.

Петко Кунин (к): Не е важно конкретното минало на личностите, които формално стоят начело, важно е кой стои зад тях и дърпа конците.

Никола Петков (ЗНП): Я кажи кои, за да чуе Великото народно събрание.

Димитър Котев (к): Не провокирай ей, стар провокатор!

Райко Дамянов (к): Знаеш, Кольо, знаеш!

Никола Петков (ЗНП): Кажи им имената, аз да чуем кои са и откъде са.

Петко Кунин (к): Протестантството на опозицията не е революционност, то е реакционност, контрреволюция. Но то остава без икономическа база. Опозицията иска да мине за революционна, но не всеки протест е революционен, прогресивен акт. Има две сили, които се борят — едната си отива; тя реагира, но си отива.

Никола Петков (ЗНП): Ако си доблестен човек, кажи по-високо,

Един от опозицията: Това знае — това бае!

Петко Кунин (к): Класовите борби ще се изострят до известен момент, но те ще бъдат преодоляни с успеха на новата система. Крупният паразитен капитал е настъпен и той все повече ще бъде настъпван. Той чувства, той предвижда това. Затруднени са възможностите на чуждите агенти. (Възбуждения от опозицията)

Очевидно той и те ще скъсат, ще се бунтуват, но неговата действителна сила по никакъв начин не може да се мери с неговата политическа активност и злоба.

Никола Петков (ЗНП): Това ще кажат свободните избори. Там ще видим кой е силен. Щете не щете, ще дадете, по неволя, свободни избори.

Димитър Котев (к): И немците вярваха, а Хитлер вярваше в победата. И ти вярвай!

Никола Петков (ЗНП): И оттам (Сочи министерската маса) се слиза отгоре долу. Това да го помниш!

Петко Кунин (к): Колкото повече се изплъзва из под краката му икономическата база, толкова повече ще се мъчи да хване той. Но това ще бъде до време. Вече все по-голяма част индустриалци и търговци разбират голямото историческо значение и полезна роля за бъдещето на страната от икономическата политика на властта на Отечествения фронт и искрено и честно предлагат своите услуги да работят, да дадат своите сили, способности и опит. Опозицията спекулира с трудностите, които преживява страната.

Никола Петков (ЗНП): Значи, признаваш, че има трудности.

От мнозинството: Ей-й-й!

Петко Кунин (к): Събирането на храните, политиката на определени цени, против либерализма в търговията, ограниченото снабдяване с цимент, строително желязо, дървен материал поради големите общонационални строежи и други затруднения — всичко това се таксува от опозицията като политика против интересите на селото.

Никола Петков (ЗНП): Точно така е.

Петко Кунин (к): А това са мероприятия, които изискват сега известни жертви, но мероприятия абсолютно необходими за провеждане на стопанския план, за осъществяване големите основни мероприятия, които поставят здравите основи на коренно, основно и трайно разрешаване на аграрния въпрос (Възбуждения от опозицията), на повиждане производствената мощ и благосъстоянието на селяните,...

Иван Костов (ЗНП): Селяните пишат от Вашата защита.

Един от опозицията: Трай, коньо, за зелена трева!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Кунин (к):... които осигуряват генералната охрана и защита на трайните и коренните интереси на селяни, работници и всички трудещи се.

Никола Петковците се мъчат да се опрат и на по-возможената част от селото. Но те няма да успеят, защото засегнатите от трудовата поземлена собственост са множилен процент, а останалата част по-заможни селяни все повече се включват в творческия поток на народа.

Никола Петков (ЗНП): Включват се, включват!

Петко Куниин (к): Противно на агитацията на опозиционните центри, низините, които бяха се подлъгали по опозицията, все повече се убеждават в това, че икономическата политика на властта на Отечествения фронт е само в полза на селяните, че не е насочена против по-заможните селяни. Единството на българското село под знамето на двегодишния стопански план, под знамето на новата конституция, . . .

От опозицията: Ей-й-й!

Петко Куниин (к): . . . под знамето на Отечествения фронт . . .

Един от опозицията: Под знамето на опозицията.

Петко Куниин (к): . . . все повече се изгражда и укрепва. Новата конституция, предложена от правителството на Отечествения фронт, ще бъде мощно оръжие за по-нататъшно укрепване на това единство, на боевия творчески съюз (Възгласи от опозицията) между работници и селяни, занаятчий и народна интелигенция, мощно оръжие за изтласкване от решаващите икономически позиции на крупния паразитен капитал и превръщането труда на работници, селяни и други трудещи се в основен обществен-стопански ръководен фактор, мощно оръжие (Възгласи от опозицията) за разгром и окончателно ликвидиране на остатъците от фашизма и реакцията в нашата страна. (Продължителни ръкоплекания и възгласи „Вяро!“ от мнозинството. Възгласи от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Куниин (к): Г-жи и г-да народни представители! Пред нас са два проекта за конституция на Народната република България. По съдържание те се коренно различават. Те отразяват два различни зъта, две различни и противоположни тенденции на развитието на страната.

В заключение искам да се спра на един характерен факт. Проектът, представен ни от избраната от Великото народно събрание конституционна комисия, има своя история. Преди близо шест месеца той беше изработен от Националния комитет на Отечествения фронт, от народна комисия, назначена от него, и на разширено заседание, съвместно с централните ръководства на отечественофронтските партии и на масовите организации.

Иван Костов (ЗНП): И от всички митинги в страната!

Петко Куниин (к): След това той бе публикуван и се понесе по цялата страна.

Иван Костов (ЗНП): На митингите.

Петко Куниин (к): На стотици и хиляди събрания той беше обяден от народа. Бяха събрани всички препоръки и бележки, които бяха взети под внимание в по-последните обсъждания. (Възгласи от опозицията) След конструиране на конституционната парламентарна комисия ежедневно бяха приемани и най-внимателно изслушвани стотици делегации и отделни граждани от цялата страна, редица организации, дружества и др. Бяха привлечени специалисти, професори, общественици, стопански и културни деятели. Представеният на нашето внимание проект е следователно дело на целия народ. Той е изработен от целия народ. (Ръкоплекания от мнозинството. Възгласи от опозицията)

А как стои работата в това отношение с прочетения преди няколко дни във Великото народно събрание проект на опозицията? (Възгласи от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Куниин (к): До прочтването му той не беше известен никому. Те старателно го криеха от народа.

Недялко Атанасов (ЗНП): Дайте свободен печат!

Един от опозицията: Той ще бъде одобрен от народа.

Петко Куниин (к): Кой го изработи? С кого се съветваха лидери на опозицията при изработването му?

Гочо Грозев (к): С господарите отвън.

Петко Куниин (к): Никола Петков не каза нищо по това. Той го скри от Великото народно събрание, както го скри и го крие от народа.

Недялко Атанасов (ЗНП): Вие го криете. Дайте да излезе в „Народно земеделско знаме“, за да го прочете народът!

Никола Петков (ЗНП): Дайте свобода на печата и събранията, да го кажем!

Петко Куниин (к): Но няма не е ясно, че този проект е изработен със съдействието и по съветите на постоянните съветници: Никола Петкови и компания, буровци, мушановци, агентите на чуждата реакция? (Възгласи „Вяро!“ и бурни ръкоплекания от мнозинството. Възгласи от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Куниин (к): Но за тях това е народът. Никола Петков е последователен. След като народният представител е избран, той вече не зависи от народа. Той не е длъжен да се отчита пред народа и да взема под внимание неговите поръчения. Той не подлежи на отзоваване от народа, когато му измени.

Никола Петков (ЗНП): Искате да го разпънете на кръст, както разпъвате Александър Оббов сега. Пред вас няма да се отчитаме, това е вяро.

Петко Куниин (к): Така по същество каза Никола Петков в своята реч, така е и написано в неговата конституция. Но видете ли: тази демокрация, която е формална, празна и лъжлива, не се опира на народа.

Димитър Цветков (ЗНП): Ние не желаем чужда демокрация, а желаем българска демокрация.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Димитър Цветков (ЗНП): Чужда, преписана конституция не желаем. Ние искаме чисто българска конституция.

Иван Костов (ЗНП): Вашата демокрация е авторитарна.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Куниин (к): Тази ваша лъжлива демокрация е фактическа демокрация, демокрация по същество, когато се е касало до върхушката на господстващата капиталистическа класа. (Възгласи от опозицията), до монархофашистката класа, до тясното общество на буржоазните общественици, до централите на техните организации, до върхушката на буржоазните политикани, до представителите на империализма и реакцията в крупните капиталистически страни. (Бурни ръкоплекания от мнозинството)

Тези господа си изваждали в кафене „България“ и по другите аперативи и клубове („Гласове „Вяро!“ и ръкоплекания от мнозинството), по тайните масонски клубове и за тях това е народът, там се кове общественото мнение, с тях се считат задължени да се съветват.

От мнозинството: Позор!

Никола Петков (ЗНП): Ние имаме висше обрзование, а ти нямаш никакво.

От мнозинството: Ей-й-й!

Петко Куниин (к): Никола Петков, за да скрие своя проект от народа, не го предложи и в конституционната парламентарна комисия, където има представители и на опозицията. Те са искали навярно да изненадат, да направят скандал, нещо като „атомна бомба“, . . . (Ръкоплекания от мнозинството и възгласи „Браво!“)

От опозицията: А-а-а! (Общ смях. Иронични ръкоплекания и възгласи „Браво!“ от опозицията)

Недялко Атанасов (ЗНП): Я кажи като председател на язовира „Росица“ колко пари взимаш!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Куниин (к): . . . с която да замоят мозъците на Великото народно събрание, та да не може, да няма време то да разкрие противонародния същност на техния проект. Но ние ще понесем вашия проект пред народа. Ние ще направим тази услуга. Ние ще го разложим на съставните му части, ще олючим демагогската му покривка, за да блесне пред цялата страна, пред целия народ (Бурни ръкоплекания и възгласи „Вяро!“ от мнозинството) цялата негова реакционност и противонароден реставрационен характер.

Никола Петков (ЗНП): Не е така, както говориш.

Петко Куниин (к): Никола Петков навярно иска да обясни това с факта, че той не признава това Велико народно събрание за такова.

Никола Петков (ЗНП): С шмайзери и терор е избрано. С 22 трупа сте избрани!

Недялко Атанасов (ЗНП): Народът ще одобри нашия проект.

Петко Куниин (к): Защо той не го признава?

Затова ли, както той твърди, че то не било избрано свободно и демократично и не изразявало мнението и интересите на народа или заради нещо друго?

Нима, г-да опозиционери, Великото народно събрание, което прие неговия конституционен проект и великите народни събрания, които в последствия изменяха, бяха по-добри изразители и пред-

ставители на народа, на широките трудещи се селски, работнически и занаятчийски маси — защото това беше народът, подавяващо болшинство от народа? Разбира се — не.

Историческите, коренните интереси на народа, прогресивното развитие на страната особено след 1900 г. се представляваха от зараждащия се тогава Земеделски народен съюз и от укрепналата вече малка, но с корени сред раждащата се работническа класа, промишляваща и сред селяните, Работническа социалдемократическа партия. Бяха ли те болшинство във Великите народни събрания? Разбира се — не.

Днешното Велико народно събрание е най-демократичното и най-представително Народно събрание, каквото историята на нашата страна познава (Ръкоплекания от мнозинството), не само защото то е избрано при пълна свобода и ред, по напълно демократичен избирателен закон, но и главно защото е съставено в своето огромно болшинство от народни представители, които искат да преустановят старата на нови начала. (Ръкоплекания от мнозинството) А това иска огромното болшинство от народа. И затова днешното Велико народно събрание е най-представителното и демократичното, което действително изразява интересите на народа. (Ръкоплекания от мнозинството) Погледнете на практическата дейтелност, на законите, които Великото народно събрание е гласувало до днес, и вие ще се уверите в действително народния характер на днешното Велико народно събрание.

Недялко Атанасов (ЗНП): Затова спряхте всички опозиционни вестници.

Председателствуваш Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Кунин (к): Но Никола Петков иска Народно събрание с болшинство, което би предотвратило започналото се вече дълбоко преобразование, което би съхранило награвената крупно-капиталистическа собственост, би възвръщало условия свободно да си развива коня върху гърба на българския народ. (Ръкоплекания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): Искаме Народно събрание, избрано свободно, а не Народно събрание, избрано с шмайзери.

Петко Кунин (к): Вижте му конституцията! Та тя е типично отразение на такава една крупно-капиталистическа, реакционна и реставраторска политика.

С икономическите си постановления тя цели да запази и разшири икономическата база . . .

Никола Петков (ЗНП): Да създаде комунистическа диктатура. Това значи. Нищо друго.

Петко Кунин (к): . . . на крупния и спекулативен капитал, който все повече би затруднил икономическите преобразования в нашата страна. А с политическите си постановления неговата конституция цели да развърже ръцете на реакцията, . . .

От опозицията: Цели да върне свободите на българския народ!

Петко Кунин (к): . . . да действа съвсем свободно и спокойно, да организира саботаж, нелегални въоръжени организации, свободно да влиза във връзка с гръцките монархо-фашисти и тяхната фашистка армия за подготовка на въоръжен преврат у нас, и тези, които възмущат тона, да не бъдат преследвани — а пък свобода за тях и техните противонародни престъпни действия, за техните противонародни нелегални организации, за тяхната саботьорска противонародна пропаганда.

И ако той, Никола Петков, има такова едно Велико народно събрание, избрано микар и с терор, той би го възприел, не за друго, а защото то ще гласува неговата реставраторска конституция. Гладна кокошка просо сънува! (Ръкоплекания от мнозинството)

Иван Гинчев (ЗНП): Вие утре ще сънувате това просо!

Петко Кунин (к): Но народът се е здраво организирал и е твърдо решен да пазя с цената на всичко завоеванията на 9 септември. (Ръкоплекания от мнозинството) Народът иска, щото народните завоевания да бъдат пазени от всякаква реставрация на позорното кърваво минало. Затова в новата народна конституция на Народната република България се утвърждават гаранциите против такава реставрация, кове се оръжието в ръцете на народа против всякакъв опит на реакцията и нейните агенти за реставрация.

При техните кръсци за права и свободи за реставраторите, за да могат да организират саботаж против гигантските творчески усилия на народа и въоръжени актове против народната власт и Народната република, нашата народна конституция осигурява осъществяването, изпълнението на основната заповед на народа: „Смърт на фашизма — свобода на народа!“ (Народните представители от мнозинството стават прави и много продължително и бурно ръкоплекат с възгласи „Браво!“ Някои народни представители поздравяват оратора)

Председателствуваш Атанас Драгиев: Давам 10 минути отдиш.

(След отдиша)

Председателствуваш Атанас Драгиев: (Звъни) Заседанието продължава. Съобщавам на г-да народните представители, че са постъпили от Министерството на финансите следните предложения:

Първо, предложение за одобрение решенията на прошектарната комисия, взети в заседанието ѝ на 29 май 1947 г., протокол № 7.

Второ, предложение за одобрение първото постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 26 май 1947 г., протокол № 85, относно облагането с акциз чистия спирт, употребяван за производство на „Пектин“.

Въпросните предложения са раздадени на г-да народните представители и ще бъдат постановени на дневен ред.

По точка първа от дневния ред:

Първо четене на проекта за конституция на Народната република България — продължение на разискванията — има думата народният представител Петко Стоянов.

Петко Стоянов (нез): (От трибуната). Посрещнат с ръкоплекания от опозицията! Почитаеми г-жи и г-да народни представители! Изправени сме пред един исторически момент, пред едно задължение, което е безспорно с исторически отговорности. Не се касае за закрепване на установяване на един режим, а се касае за установяване и за откриване на възможностите за непрекъснато развитие и успехи на един народ: за укрепване на свободата и равенството и за засилване естествените права на гражданите. Заради това ще бъде и трябва да бъде ясно, че всяко отклонение от изпълнението на тази историческа задача, на тоя дълг личен на всекиго едно от нас, членове на Великото народно събрание, ще бъде погрешно.

Разбира се, в изпълнението на своя дълг всеки ще внесе своето разбиране за това изпълнение на дълга, свое разбиране за конституцията и за бъдещето на собствения народ. Едно нещо обаче трябва да се има пред вид — че трябва да сме изгубили всякакъв смисъл за историческите събития и факти, за да не оценяваме епохалната 67-годишна борба на българския голямолюбец за свобода, за оавенство, за законност и човешки права. Успехите през тоя дълъг период от борби са били всякога еднакви, в една посока. Те не са били успехи само за един. Вследствие на това е потребно в тоя отношение да се отдаде данък на внимание и на почтено уважение на всички ония усилия, които през тоя дълъг период от време са били направени, за да може онова, което търновската конституция — първоначално създадена при общ възторг и увлечение на цял един народ — създаде, постепенно в последствие да бъде внесено в действителния фактически живот.

Всеки закон, г-жи и г-да народни представители, първоначално всякога е един фактически закон, който по-късно може да се оформи в онова, което животът е създавал и създава. Но той същевременно е и формален закон, затова защото, откривайки перспективите за бъдещето, той постановява императивни, той постановява какво трябва да бъде направено и как трябва да бъде то направено. В това отношение перспективите, които той открива с тия свои формални постановления, историята може да не запълни със съдържание, или ако ги запълни със съдържание, то може да бъде по-друго, затова защото фактическата обстановка във всеки един исторически момент, съотношението на силите, морални, икономически и материални, е различно и вследствие на това и продукцията, която общият живот създава, за да запълни ония принципиални начала, които са създадени в закона, а още повече в конституцията, в основния закон, ще бъде различна. Но с важна насоката. И в тоя отношение ние сме длъжни, бидейки на поворотен пункт сега, да създаваме нова конституция и да откриваме нови перспективи за живота на българския народ в бъдеще, да отдадем почит и уважение на всичко досега направено.

Не е право, в старанието да се защити партийна позиция, да се защити мироглед — което е право на всякога едно да го прави — да се покрива миналото с упреци за това, че то не е дало тия резултати, които може би от едно друго, гледане е очаквал тоя или оня. Важно е да се види целокупността на историческото дело, което е извършено. И в това отношение епоха, голяма епоха в живота на българския народ е търновската конституция. Тя, като фокус, съдържи в себе си действително основни права на свободния български гражданин — през 1879 г. конституирал се като учредително събрание — и същевременно стои като пътеводна звезда във всичките борби, които се наложиха в последствие, за да се укрепят, за да се материализират тия права.

Кой създаде тази конституция, върху която се хвърлят таки леко упреци? Нима това бяха чорбаджиите, които създадоха търновската конституция? Съвсем не! Само три години след величавата смърт на най-свидния син на България, Ботев, свободни български граждани се събраха — оцелели от пепелищата на въстанията и избиванията, оцелели от боевете на Шипка, върнали се със свои богатства, но с оскъдни собствени средства, добили знания във външния свят — и наедно, пред лицето и историческата отговорност на една след 500-годишно робство добита свобода на народа — да създадат конституция. Тия свидни синове на България създадоха търновската конституция. И тя е онова велико дело, което действително българският народ сам за себе си създаде.

Има още едно събитие, което трябва да се вземе пред вид. Нито търновската конституция, нито което и да е изменение в последствие на търновската конституция никога не беше октроирано, наредено, взето. То беше всякога дело, създадено от свободните български граждани. Последният път, през 1911 г., когато се искаше изменението на конституцията, за да се засилат монархическите тенденции, и тогава се изправи българският народ. И не са ли цигатите от онова Велико народно събрание и от оная величавата борба тогава, които днес се правят и върху които се основаваме, за да продължим делото на освобождението на българския народ?

Един от мнозинството: Стамболийски се бори против тая конституция.

Петко Стоянов (нез): Против тая конституция се бореа мнозинство. Но всичко това, което се възразява днес, а че тая конституция не се прилагаше.

Тачо Даскалов (к): Априлското въстание издигна знамето на републиката, а не на монархията.

Петко Стоянов (нез): Моля, оставете! Преди вие да се сетите да се борите срещу монархията, ние сме се борили. (Ръкоплескания от опозицията)

Димитър Котев (к): По пижама ли си се борил Петко Стоянов?

Петко Стоянов (нез): Да, беше нарушавана търновската конституция. Но кажете ми, моля ви се, честно, г-да и г-жи народни представители, наблюдавайки света и живота и в най-модерните, най-прогресивните демократически държави — законите не нарушават ли се? Ами наказателният закон и в най-демократическите страни не нарушава ли се той? От това стават ли тия закони реакционни? Та заради това е създаден законът, за да бъде от едни нарушаван, а от други — зашитаван. Заради туй оная, които са го зашитавали, са го запълнили с онова съдържание, което той трябва да има и да притежава в името на интересите на целия народ. Заради това ние сме длъжни, борбите на българския народ за създаване търновската конституция, в която борби той даде скъпи жертви и извърши подвизи, да ги почитаме и уважаваме.

Три пъти нашият народ постави свои министри пред държавни съдилища и ги осъди. Аз съм длъжен в това отношение да напомня, че такива примери нямаме нито у нашите съседи отгоре, нито у нашите съседи встрани. Те прилагаха други процедури спрямо нарушителите и узурпаторите на своите права. Българският народ в това отношение държеше на своите възрожденски традиции — да постави престъпника на неговото място, да го лиши от възможност повече да пакости. И с този той създаде политическо възпитание. И трите държавни съдилища, които съдиша в България, създадоха традиции, създадоха дисциплина, създадоха политическо възпитание и показваха, може би и с заключението, че българският народ има едно правосъзнание (Ръкоплескания от опозицията), което стои над престъпниците и всякога ги поставя на тяхното място.

Христо Юруков (р): Престъпниците оставаха живи, а героите отиваха мъртва.

Петко Стоянов (нез): Но нам ни се казва: трябва новото да бъде установено, трябва да бъде новото узаконено. Отворени врата разбиват оная, които поддържат тази теза, защото противно мнение не съществува. Има едно ново за еволюциониста в обществен живот. Какво е то? То е ежедневието, което се ражда непосредствено и въпреки всичко. За революционера новото се създава с успехите на неговото дело. Новото следователно не излиза от никого — нито еволюциониста, нито революционера. Всеки един, който живее с народа и разбира народа, е всякога на бащата на новото.

Бочо Илиев (к): Ти къде си?

Петко Стоянов (нез): Това ново, г-да, обаче не е партийната програма на управляващите или волята на силните и издигнатите лица, а е масовото, онова, което е свързано с битовите, социални, стопански и правни понятия на целия народ, изразили се в живота и отношението му към себе си, към съседни и към далечни народи, към правата и задълженията на общността и на отделния гражданин, и най-после — към целите на своя индивидуален и колективен живот. Така се ражда нуждата за нова конституция, така се създават конституции.

Изработването на основния закон на държавата представлява при всички обстоятелства и за всички народи момент от изключителна важност за тяхното създаване и за тяхното по-нататъшно историческо дело, защото това означава, че се извършва проценка на всички начала и условия, върху които е бил поставен животът и съществуването на народа. Оттук не следва, че конституциите са само нови закони, но следва, че именно затова се самосъздават или се новосъздават, защото в стария си вид те представляват да стоварят на новите форми на държавно устройство, които е възприела държавата заанпред, но отговарят на стопанските, социални и правни условия на народа, както то се са променили и доколкото са се променили и че новите начала трябва да бъдат конституционно установени като задължителни за всичкото по-нататъшно обикновено законодателство. Поради това, колкото по-рядко се бори със сложния апарат на конституционно законодателстване, толкова конституционните изменения са по-малко колебливи, по-цялостни, защото нито нуждата от променяване на формите на устройството на държавите, нито стопанските, социални и правни условия на народа така бързо и основно се променят, за да се налага и честото променяване на конституциите.

Нашият народ всякога е имал дълбока и непоколебима почит към конституцията на своята държава и затова, бранейки я и борейки се за нея, наложил нейното интегрално прилагане и не допускаше изменения в прилагането и освен само в два случая: единия път, когато насилническият режим не беше още от него сломен, и втория път, когато личният режим беше достигнал своя апогей на развитие.

По същите причини нашата конституционна история не познава наложени конституции, а с нарушителите на своята — една единствена, търновската конституция, както казах — той се справи чрез държавните съдилища.

От друга страна трябва да бъдем справедливи. Търновската конституция със своите основни начала не е била пречка за обикновенния законодател да възприема и да внася в правния живот на нашите нови начини за разпореждане на поставените от промените условия задачи. Тая именно особеност на нашата досегашна кон-

ституция не създаде никакви пречки за разширение на държавната собственост, за създаване на държавни предприятия от обществена и държавна полза, за възприемане на социално покровителство, което стои много по-високо по своето качество и вътрешна структура от други, за уредбата на труда, за професионалния риск, за отговорността на предприемача при нещастията които претърпява работникът, и т. н. Във всички тия случаи търновската конституция никога не е пречила. И ние имаме в нашето социално, в нашето икономическо законодателство такива закони, такива начини на третиране и уважение на общественния интерес, каквито нямат много други в културно отношение и по произхождение по-стари и по-напред стоящи народи.

Това показва прогресивността на търновската конституция и, по-главно, това показва, че апаратът да се твори право в нашата страна е непосредствено свързан с практическите и морални условия, при които живее нацията. И ако са съществували пречки в това отношение, тоя народ със своите ежедневни борби, със своя величайши нюх и усет да отстранява всякога по-големите препятствия и да си твори път към непосредствената си цел, тоя народ със своя величайши метод на работене систематически отстраняваше препятствията и създаваше такава законодателство.

Същото се отнася и за конституцията, която трябва да бъде изработена. Тя трябва да има в основата си именно същите тези добродетели и да не пречата на онова, което трябва и ще се наложи от народа да бъде формулирано в съответните закони. Новата конституция трябва да установява всички оная общи правни, стопански и социални начала които досегащите битови, исторически, народностни и културни условия са изработили като общи и безспорни задължения за човека и за целия народ, както и оная ръководни начала върху които следва обикновеният законодател системно, всеобхватно и творчески да гради общото благополучие и равенство на всички, и не само да брани, но и да разширява личната свобода и право на самоопределяне на свободния гражданин на българската република.

Същността на народовластническата държава не се състои само в това да се установи новото в съответни форми на държавното устройство, като вместо монарх се постави по изборното начало доверено лице на народа, а в това, че като основна връзка, свързваща всички граждани и всички институти на държавно-политическия строй, вместо подчинението и страха от репресии, да стои народното съзнание за самоопределяне и самостоятелно организиращо се и свободно действащо множество на българския народ. (Ръкоплескания от опозицията)

Какво представлява проектът в тая си форма, в която той ни се дава? Позволете да се спра с няколко думи върху него. На първо място аз трябва да констатирам, че проектът няма една обща основна концепция. С неколкостранните промени — аз ще имам случай по-конкретно да изложа това — първоначалният проект в своята завършена физиономия бе заставен да приема все нови положения и да отстъпи от категоричните си първоначални заявления. Достатъчно е само едно да се каже по въпроса за собствеността. Когато се поставяше в първоначалния проект, че частната собственост във форма допустима, или която ще се допусне, ще може да съществува, впоследствие при обсъждането на първоначалния проект се каза категорично в декларацията на правителството, която многократно се повтори, че собствеността ще бъде вечна и наследяването ще бъде вечно и ненарушимо.

Един от мнозинството: Трудовата собственост.

Цола Драгойчева (к): Не крадената!

Петко Стоянов (нез): Моля Ви се! Аз цитирам.

Владимир Поптомов (к): Собствеността на селяните.

Петко Стоянов (нез): Недейте ме пресича, бъдете любезен, г-н Поптомов, бъдете добър. Това са думите на министър-председателя.

Бочо Илиев (к): Вие изопачавате.

Петко Стоянов (нез): Моля, аз не изопачавам нищо, аз цитирам.

Бочо Илиев (к): (Казва нещо)

Петко Стоянов (нез): Ти се въргалаше в сегашния на тресеива новци. (Ръкоплескания от опозицията)

Бочо Илиев (к): Той ме изгони.

Петко Стоянов (нез): Ти знаеш какво направихме ние за теб и какво направи ти за нас.

На първо място за доказателството на тая моя теза аз ще ви дам няколко примера. Предвидено е в проекта на конституцията, че гражданите имат права. Обаче тия права не са основни и цялостни. Тяхното обявяване не е поставено в рамките на абсолютна, им непотлачимост, защото те са дадени в рамките на онова, което обикновеният законодател ще определя те първа.

Владимир Поптомов (к): Нищо абсолютно няма по земята.

Петко Стоянов (нез): Моля Ви се! — Второ. Изхожда се от общността. Твърди се в проекта, че гражданите са подчинени на общността. Общността обаче действа чрез държавните власти. Те са именно, които имат пълната власт, неразделна. Противопоставят се на принципа на разделения на властите и искат да се прояви тая власт върху всички без ограничение.

Трето. Гражданите, каквито права имат, те им са дадени само в форма на допустимото и позволеното. Така в чл. 7 е казано, че земята, между друго, може да принадлежи и на частните лица.

Четвърто. В чл. 10 е казано, че частната собственост и нейното наследяване се признават. А както казах, беше провъзгласено, че частната собственост и нейното наследяване са вечни. В чл. 69 се обезпечават на гражданите свобода на съвестта и изповеданията. Но как? За това проектът и всички досега дадени обяснения в полза на проекта мълчат.

Чл. 73 гарантира свободата и неприкосновеността на личността. Но как?

Димитър Котев (к): Във вашата конституция ще кажеш как се гарантира.

Петко Стоянов (нез): Това абсолютно не е установено. По чл. 77 гражданите могат свободно да образуват дружества. Но ако някой им препятства, ако един прави невъзможно това „може“ да се събират и да правят своите дружества, къде са гаранциите?

Рада Ноева (к): Всичко няма да се разрешава.

Петко Стоянов (нез): Чл. 78 гарантира свободата на печата, на словото, на събранията. Но как?

От мнозинството: А-а-а! (Смях)

Петко Стоянов (нез): Има един руски поет, който казва: „Вы смеете, над кем Вы смеете?“. — „Над собою смеете“.

Димитър Котев (к): Много си далече от живия живот! Лабораторно се изказваш!

Петко Стоянов (нез): Според проекта земята принадлежи на обработващия я. Явява се въпрос, ония, които притежават земята, но които са инвалиди, остарели, ...

От мнозинството: Е-й-й!

Петко Стоянов (нез): ... които не могат другояче да съществуват, могат ли да продължават да бъдат собственици и да предават своята земя на своите наследници? Този въпрос не е решен.

Петко. Държавата признава личната собственост и частната инициатива. Но е казано в съответния член, че може да национализира всичко: и промишлеността, и търговията, и транспорта и кредита. Явява се тогава въпросът: каква е тази лична инициатива и частна собственост, които се покровителствуват, когато всичко може да бъде национализирано? Ами и най-обикновеният гражданин с най-елементарен ум ще ви отговори, че очевидно не съществува връзка между собственост и лична работа, щом като национализирането може да стане във всеки един момент. Ние нямаме прецизирано какво трябва да бъде и какво може да бъде национализирано. Следствие на това именно се създава тази неизвестност. Понеже всичко може да се национализира, никой нищо не може да започне, всеки е поставен пред задачата да ликвидира. Ето защо частният сектор, поради този дух, внасян в пашия обществен живот, поради тази неясност в конституционния проект на правителството, нищо не започва.

Г-да! Искам да бъда доялен и ако обичате, направете ми тази концесия. (Възбуждения от мнозинството)

Бочо Илиев (к): Много сте доялен!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): Аз разбирам, че това, което многократно беше казано, че България няма да стане комунистическа и не може да стане комунистическа държава, ...

Рада Ноева (к): Защо да не може?

Петко Стоянов (нез): ... а ще остане демократическа върху базата на собствеността. ...

Рада Ноева (к): Никой не е казал това.

Петко Стоянов (нез): Разбирам, че лично вие може да имате друго мнение, но това е друг въпрос. Аз говоря за това, което се декларира от отговорната власт. (Ръкоплескания от опозицията) Това действително е едно доялно ваше желание и намерение, но така както е формулирано в проекта на конституцията там не проличава тази доялност. Вижда се, че се лансира нещо. „Вие имате частна собственост можете да правите каквото искате, но аз си запазвам правото всякога, когато по моя оценка и т. н.“ А това е обикновеният законодател, който ще решава въпроса.

От мнозинството: Оценката на народа.

Петко Стоянов (нез): Това е и в проекта на конституцията ви. Обикновеният законодател ще решава въпроса, какво трябва да бъде оставено и какво не трябва да бъде оставено. Ето тук недоволността излиза наяве по отношение на основните права на гражданите и заради това отрицателните резултати са много естествени. Разбираме, че в народната демократична държава национализацията е един модус за разрешаване на общи задачи — за народно здраве, за отбрана на държавата, за разрешаване на основни въпроси от стопанско естество — с които

се създават предпоставките за общо благополучие. Аз по-нататък ще се спра на тия въпроси. Това действително е възможно и трябва да бъде направено. Но това всякога е изрично уговорено и установено.

В чл. 8 са изброени всички ония обекти, които са национализирани, но в чл. 10 и чл. 13 са създадени общи принципи. В чл. 10, алинея последна, се казва, че може да бъде национализирано това и това. След като в алинея първа на чл. 13 е казано, че вътрешната и външната търговия се дирижират и направляват от държавата — което възприемам и което е напълно основателно — във втората алинея на същия чл. 13 е казано обаче, че държавата може да национализира да обрне в свой един или друг отдел от вътрешната или външната търговия. Ето ви това, което създава противоречието, т. е. липсата на една обща концепция в проекта, който имаме пред вид.

Владимир Поптомов (к): Това е в интереса на народа. Никакво противоречие няма.

Петко Стоянов (нез): На шесто място държавната собственост, почитеми г-жи и г-да народни представители, се обявява за общо-народна забранява се да бъде друга, освен държавна, общо-народна. И това е турено в една скоба. Очевидно е, че тук е имало някаква мисъл, но тя не е формулирана окончателно. Защото, г-да, забравите, че държавата има два вида собственост. В това отношение всички държави, и комунистически, и милитаристически, и реакционни, имат един общи начала. Единият вид държавна собственост — това е собствеността която е неограничена във всяко време, всякога в пълно и неограничено ползуване се предоставя. А другата собственост е оная, която е поставена под лукративно използване, която трябва да гарантира минималния свой рентабилитет, за да оправдае своето съществуване. Вземете вашия закон за самоиздръжката и ще видите, че това начало и там е поставено, което-показва, че тия два вида собственост са всякога налице, но те са държавни.

Какво значи общо-народна собственост? Ще обрнете, да кажем, чифлика в „Клементина“ в общо-народна собственост и всеки ще отиде и ще си направи това което иска, или това, което му диктуват интересите. Абсурд! Или държавните земи ще ги предоставят за използване общо-народно?

Очевидно, всичко това са изрази и понятия, защото аз всякога търся зад изразите понятия. А те са съществували, първоначално ги нямаше в проекта, а подир това се появиха.

Димитър Котев (к): Само един е Петко Стоянов. Няма много Петко Стояновци.

Петко Стоянов (нез): (Към Димитър Котев) Ако обичате, елате вие продължете вместо мене!

Димитър Котев (к): Ти по-добре ни разсмиваш.

Петко Стоянов (нез): Държавата притежава всичко това кзто юридическа личност. Наподът, когато има собствената си държава, може чрез нея да нарежда по своите интереси тая своя собственост. Но други начини за използване, освен чрез държавата, чрез държавните закони, чрез контрола на обществото и на държавата, чрез респективните органи — органите на фискалното ведомство — други начини не съществуват и затова друга собственост няма.

Ето също така една мъглявост, една неясност в проекта. Аз ще се спра да обясня, защо съществува всичко това, и ми се струва, че ще се съгласите с мене.

Гочо Грозев (к): Нищо неясно няма. По същността си държавата е народна и собствеността е народна собственост.

Петко Стоянов (нез): На последно място аз съм длъжен да изтъкна неясността в конституцията относно министерската отговорност. Според текстовете, които са наредени там, министерската отговорност е една: министрите отговарят пред народен съд за всичко, което са направили.

Минчо Минчев (к): (Казва нещо)

Петко Стоянов (нез): А това не е вярно. От волята на ония, които ги предават на държавния съд, т. е. от народните представители, не зависи всичката отговорност на министрите. Министрите имат отговорност политическа пред народните представители, но съдебната отговорност за вулгарните им кражби, злоупотребления, насилия и убийства е отговорност пред обикновените съдилища. Пред държавен съд те отиват за ония престъпления, които са изложени в самата конституция — даже ги има в проекта: за щета на държавата, за нарушение на конституцията и за нарушение на законите, а за всички вулгарни престъпления министрите отговарят пред обикновените съдилища. Те са, които ще искат отговорност от тях.

Йордан Чобанов (к): (Казва нещо)

Петко Стоянов (нез): Това не е писано в проекта, г-н докладчик! Вие трябва да четете проекта както трябва и ще видите, че за всичко, което са направили министрите, те се дават под съд от Народното събрание.

Димитър Котев (к): За това, което са направили като министри.

Петко Стоянов (нез): На второ място аз съм длъжен да отбележа, че проектът за конституция не дава един установен метод за разбиране на неговото съдържание и следователно за прилагането му и тълкуването му. Излиза се обикновено от онова, което е забранено. А това не може. Често основно положение е: забранява

се, не е допустимо — за да се определи в последствие какво е позволено, какво е възможно, какво е допустимо, когато трябва да се отива, и във всички конституции на света се отива, по обратен път; установено е правото, неизменното, основното право и са предвидени изключенията, за които, ако са изключени, които водят и към отговорности, са указани и отговорностите и институциите, през които тези отговорности се реализират.

Каза ни се, че са взети мненията на учените, че те са дали своите тълкувания. Добре. Но аз трябва да установя, от онова, което поне са ми дали да прочета като мнение на учените, че и в това отношение, за да бъде поправен, допълнен и дообяснен проектът, са взети мнения на отделни учени, които са избрани и които се смятат, че са по-подходящи. . . .

Димитър Котев (к): Без Петко Стоянов.

Петко Стоянов (нез): . . . и второ, взети са мненията не цялостно, а частично.

В замяна на това проектът съдържа в себе си антидемократически начала. (Ръкоплескания от опозицията) Едно от основните антидемократически начала, това е, че според проекта липсва възможност гражданинът да се противопостави на антиконституционните закони.

Един от мнозинството: Според гледището на Цанков!

Петко Стоянов (нез): Според моето гледище.

Никола Айлъков (к): То е едно и също.

Петко Стоянов (нез): Ваши приятели пътуваха с Цанков. Аз с Цанков от рождение съм враг. Не говорете глупости, защото това не ви прилича. Аз разбирам да ме обвинявате в нещо, което можете, но да ме обвинявате в нещо, които са абсурдни, това не ви прави чест.

Никола Айлъков (к): Един и същ са възгледите на Петко Стоянов и на Цанков.

Димитър Котев (к): На практика какво се получава, г-н професоре, а не в лабораторията!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): Най-напред е длъжно да почита конституцията народното представителство, след него правителството и съдебната власт. Това означава, че всеки един гражданин трябва да има основното и неотемливо право, всякога, когато счита, че един закон е антиконституционен, да изиска това да бъде установено. И заради туй и правителството, и народното представителство, и съдебната власт са длъжни да имат предоставени прерогативи в това отношение да се справят с този въпрос.

Йордан Чобанов (к): В търновската конституция кой текст дава тия възможности? Има ли такъв текст в търновската конституция?

Петко Стоянов (нез): Търновската конституция няма този текст и заради това, защото нашата съдебна власт в продължение на десетки години тъпчеше на едно и също място защото гнетът на монархизма я даваше и не ѝ даваше възможност да се прояви; тя се спира на половината на въпроса, господине, а именно призна, че съдебната власт може да се занимава с него; дали един закон формално е конституционен, но не и дали материално е конституционен. А ние искаме и формално, и материално съдебната власт да може във всеки един случай да се справя с въпроса конституционен или антиконституционен е даден закон. И заради това в проекта, нашия проект, това именно е предвидено като основно право.

Рада Ноева (к): Значи, и Ваш е този проект?

Петко Стоянов (нез): Второто антидемократично начало, което се съдържа в проекта, е, че е изоставено разделението на властите. Тук доктрината и институцията за разделение на властите бе провъзгласена за неприложима догма и за антидемократическо начало. Това е едно основно заблуждение, което не се потвърждава нито от една от конституциите, които в последно време бяха създадени.

Минчо Минчев (к): Кажете в колко страни има разделение на властите?

Петко Стоянов (нез): Потърпете, подип малко ще ви кажа. Третият антидемократичен принцип, който е възприет от проекта, е, че съдиите са сменяеми. . . .

Йордан Чобанов (к): А в търновската конституция къде е казано, че са несменяеми?

Петко Стоянов (нез): . . . и че съществуват и са допуснати специални съдилища покрай общите съдилища. Четете чл. 60 от проекта и ще се убедите в това.

Четвъртият антидемократичен принцип, това е началото за императивния мандат на народния представител.

Петко. За голямо нещастие в проекта който разглеждаме трябва да констатираме, че местно самоуправление не съществува, то е опразнено. В България няма вече и не може да има по конституцията местно самоуправление, защото се създават само местни органи на държавната власт.

Рада Ноева (к): Ами досегашните местни органи на коя власт са?

Петко Стоянов (нез): Шесто. Изоставено е семейството като основа на социалния живот, като е дадено насърчение на всички други институти, които изместват и трябва да изместват семейството.

Рада Ноева (к): Язык, че сте професор по правото!

Петко Стоянов (нез): Аз ще ви развия тая тема в последствие. На седмо място, антидемократично начало е неуставността в устройството на труда, затова защото, докато в чл. 6 от конституцията е казано, че трудът се признава за основен общественостопански фактор, в чл. 63 е казано на първо място, че гражданите имат право на труд, на второ място, че трудът е дълг и въпрос за чест за всеки работоспособен гражданин, че всеки гражданин е длъжен да се занимава с общественостопански труд.

От мнозинството: А-а-а!

Стоян Попов (к): А ти как искаш, да лентяйствуваш ли?

Петко Стоянов (нез): Аз ще се спра върху този въпрос по-подробно в последствие, обаче отсега трябва да кажа: ако трудът е основен обществен фактор, производствен фактор, то заради това, за да бъде той производствен, той трябва да бъде свободен. (Ръкоплескания от опозицията) Липсата на свободен труд в демократическа държава не е нищо друго, освен модерно робство и отнемане свободата на човека. (Ръкоплескания от опозицията)

Рада Ноева (к): Какво значи свободен труд?

Димитър Котев (к): Свободен да не работи.

Петко Стоянов (нез): На последно, осмо място, тъй както е даден, проектът на конституцията има още едно антидемократично начало. Не могат да се създават, г-жи и г-да народни представители, маскирани приходи на държавата чрез заобикалки. Има едно основно начало и то трябва да бъде спазвано всякога: тежестите, които българският гражданин трябва да носи, са тежести, които изрично законите трябва да установяват. Ами ние какво имаме днес? И това именно се узаконява с конституцията. Изземват се произведенията на труда на гражданите и то на изкуствено низки цени, и се продават често на самите тия, от които те са взети, на по-високи цени. Така е с храните, с млякото, виното, ракиите (Ръкоплескания от опозицията. Възражения от мнозинството) Тоя режим не е режим на нищо друго, г-да, освен режим на безправие. (Възражения от мнозинството) И той не може да бъде възприет като основно начало в конституцията. Могат да се налагат тежести, каквито намери обществото за необходими, чрез своето представителство и законите — това признавам, това е основно начало. Шом за спасението на отечеството е необходимо да се плаща, ще се плати, затова защото общественният интерес е по-напред, отколкото личното благополучие. Но има едно: то е, че при най-голямата нужда и при най-голямото всемогъщество. . . .

Цола Драгойчева (к): Разбира се, ще трябва народът да плати, а не Вие.

Петко Стоянов (нез): И аз плащам, госпожо! Вие по-малко от мене плащате. (Ръкоплескания от опозицията) Аз съм по-беден от Вас. Не искам да влизам в пререкания, за да Ви кажа, че Вие сте по-богата от мене.

Цола Драгойчева (к): Може в главата да съм малко по-богата.

Петко Стоянов (нез): По-богата сте, от всичко личи.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): Могат да бъдат наложени и най-големи тежести, затова защото те са необходими. Но има едно: пред най-голямото могъщество и пред най-големия обществен интерес стои правото на голямата маса да бъде застъпен да плати чрез закон. А когато ние изземваме на низки цени продуктите на хората и ги продаваме по виски цени и по тоя начин ние ги лишаваме от възможността да съществуват, т. е. косвено им налагате данъци, това ние не можете да направите. (Ръкоплескания от опозицията) Това е антидемократично.

Владимир Поптомов (к): Това е демагогия.

Петко Стоянов (нез): Съвременното демократическо обществено съзнание обаче стои на друга основа:

1. Има основни неотемними права на гражданите и те трябва да бъдат изрично изброени и защитени в конституцията.

2. Тия основни права на гражданите се използват не в противоречие с общественния ред и общото благо, но чрез свободното самонаправление на гражданите, с изключение на случаите, когато вреди на обществото, за което са предвидени наказания и глоби.

Затова забранено е онова, което противоречи на общественния ред и общото благо, но е забранено, както казах, само със закон.

3. Конституцията прокламира тия права и определя гаранциите за това и установява кога те са в противоречие с общественния ред и общото благо, а не се предоставя това на обикновения законодател.

4. Властта принадлежи на народа и всички, на които той я е поверил, дължат отговорност и са под непосредствения негов и обществен контрол.

5. Управляващите власт се взаимноконтролират и прилагат конституцията и законите съобразно техния смисъл и тяхната идея.

6. Никой не може да замести народа който и да е той, както и да бъде избран или назначен, за каквото и да е избран, или за каквото и да е назначен. (Ръкоплекания от опозицията)

В основата на новата конституция е необходимо да бъдат поставени като основни начала установленията, които отговарят на битовите и народните стопански, социални и правни разбирания на българския народ, с които той догонва исторически изпреварилите го народи и върху които начала той поставя своята култура, за да се изравни в своята творческа дейност в управлението и законодателството с всички културни и социално равноправни народи.

Тия начала са:

1. В основата на държавно-правното устройство стои началото за цялостната принадлежност на държавата на народа; народът издържа държавата и я брани, народът я урежда чрез свободно избрани и свободно действащи негови довереници и представители. Народът съставлява народната общност, от която произтичат всички власти — той е суверенът и никой никога в това не може да го замести.

2. В основата на правно-политическия строй стои началото: свобода и равенство, еднакво за мъжете и жените, и на свободно избраните техни представители; законите създават равенство и винаги унищожават съществуващото неравенство, както и създаващото се ново неравенство. (Ръкоплекания от опозицията)

3. В основата на общественото устройство стои началото за семейството с правото и моралното задължение на родителите да отглеждат, да възпитават и да нареждат децата си (Ръкоплекания от опозицията), а не да бъдат те прашани във възпитателни учреждения (Ръкоплекания от опозицията) и

4. В основата на стопанското и социалното устройство стои началото за собствената земя за собствен свободен труд, за неограниченото право на своене и наследяване на добитото с тях, както и за унищожението на всяка зависимост — стопанска или социална — чрез владението монополистично на оръдията на производството или чрез господството в определянето на цените (Ръкоплекания от опозицията)

Тия начала са трайните връзки между отделните граждани и чрез тях създават народната общност в правно, в стопанско и в социално отношение, както и взаимозависимостите вътре в общността.

Възху тия начала се създават и укрепват общите интереси, в името на които и заради които се понасят жертвите и всички видове тежини за тяхното осъществяване. Жертвите и тежините се изискват и налагат на гражданите по силата на общото народно разбиране за правно и обществено необходимото и полезното, общо и конкретно, изразяващо се в съответните закони.

Управляващият е осъществител на това правно и обществено необходимо и полезно, но само след като то е установено и определено, общо и конкретно, в количествените и качествените си особености от законите.

За тая цел той — управляващият — има своята власт, но и своята политическа и гражданска отговорност.

Народната общност е целият народ. Тая общност е всякога правно организирана върху реална стопанска и социална действителност. Чрез формите и начините на действие на правните си институти народната общност установява своите особености, характерности и нужди и оттук определя необходимото и полезното за осъществяването на общите интереси. Тия общи интереси поради това не са общи и абсолютни максими сами по себе си и сами за себе си, а са произведени от съзнанието на всички за общността, изразено или непосредствено от самите тях, или посредствено чрез техните представители. Това съзнание съставлява материално и морално съдържание на законите. Народната общност затова се установява едновременно с равноправието и свободата на отделните граждани. Техните свободи и тяхното равноправие са защитени и гарантирани, понеже само при това условие народната общност е над всички и на всички и не се обръща в прикритие за проявленията и интересите на отделни граждани от населението в обратен смисъл. Колкото повече и законно защитено е гарантирана свободата и равноправието в една държава, толкова тя държавата като организация на народната общност е без изключения и без ограничения за всички, и само тогава е демократична.

Държавата не е господство на едни интереси над други или над всички, както тук ни се твърдише. Държавата действително може да бъде загрябана от едни интереси, но тъкмо затова за такава състояние на безправие се създават средствата за борба. И тая борба е всичко. Тя е борбата за свобода и равноправие и тогава само чрез нея се създава свободната държава. (Ръкоплекания от опозицията) Общността никога не може да бъде отделена от свободните и равноправните граждани. (Ръкоплекания от опозицията) Между тях не може да застане никоя група, никакво съсловие, никаква класа, никаква партия. Те, гражданите, са нейните непосредствени съставни елементи, но едновременно и всякога напълно неразделени, неподразделени, а равни и свободни, като цел на нейното съществуване и на нейните организации.

Никола Айлъков (к): Спекулантът и работникът заедно!

Петко Стоянов (нез): Без народната общност няма отделни подразделения, неравни и несвободни граждани и обратното — без подразделения, равноправни и свободни граждани няма народна общност, а има подчинени и обезправени, или население. (Ръкоплекания от опозицията)

Рада Ноева (к): Професоре! Хабер нямаш от общественото развитие. Язык, че си бил професор толкова години!

Петко Стоянов (нез): Всяка власт затова изхожда из общността на гражданите — т. е. от народа — и нему, на народа, състои се от свободни равноправни, а не поделени на групи и категории гра-

ждани, принадлежи цялата власт в държавата, непосредствено произтича от неговата единност и неделимост, от свободата и неограниченото право на всекиго да съществува като човек.

В името и от името на народната общност никой не може да бъде унищожаван, не може да бъде унижаван, не може да бъде отвлечан или да бъде изтезаван. (Ръкоплекания от опозицията. Възражения от мнозинството) Средствата за това са законите и разделенията на властите. Целта на законите и на установените от тях държавни институти затова се заключава, първо, в осъществяването на суверенната власт на народната общност и на благосъстоянието на целия народ и на всеки гражданин чрез свободата и равноправието на гражданите...

Христо Юруков (р): С такива теории избиваха.

Петко Стоянов (нез): ... и второ — във взаимно контролираното функционироване на разделените власти — законодателната, административната и съдебната.

Един от мнозинството: Това беше през Цанково време — строго разпределение на властите.

Петко Стоянов (нез): Всяка друга власт, даже определената с плебисцит, е диктаторска, е цезаристична или олигархична. Достоеен за съжаление е оня народ, който има регулираща, интервенираща и разпределяща всяко държавна, а гражданите му живеят под твита на липсите и са лишени в името на регулирането, на интервенирането и на разпределянето от основните си права и от висшето право на лична свобода. (Продължителни ръкоплекания от опозицията)

Никола Айлъков (к): Стари, мухлясали, кухи фрази!

Министър д-р Иван Стефанов: По всичко изглежда, че г-н Стоянов не си е вземал бележка от съобщението на британската легация в София при едно по-раншно негово изказване по същата материя.

Рада Ноева (к): Ти си съвсем изкуфял, бе професоре!

Цела Драгойчева (к): Принципноста въобще не е задължителна за всички.

Бочо Илиев (к): Коя държава е такава?

Петко Стоянов (нез): Нашата държава трябва да бъде такава, за да бъде тя свършена държава. (Възражения от мнозинството)

Иван Копринков (сЛ): (Казва нещо)

Яни Янев (з): Мълчи, бе Копринков! Нека посочи една такава държава.

Рада Ноева (к): В Патагония.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Рада Ноева (к): Тежко и горко на тези студенти, които си учил с такива теории.

Петко Стоянов (нез): Добре, че не сте били между тях!

Рада Ноева (к): Аз не бих могла да търпя, шях да избягам.

Петко Стоянов (нез): Това задължение на законодателя може да бъде само тогава задължително изпълнено, когато неговите закони са съобразени с конституцията, а всичките действия на управляващите за приложението им са законосъобразни и свързани с отговорност непосредствена за закономерността и конституционността.

Проверката на конституционността, на законите затова предпоставя първо условие за осъществяването на народотвластие и на правен ред в държавата. Обикновеният законодател не е ограничен в това отношение и той не може да си позволява лукса със своите закони всякога, когато той намери за целесъобразно, да изменява конституцията. Затова в конституцията трябва да се съдържа ясно и категорично правните начала за отговорностите на управлението и за недопустимостта да има управление върху закони, несъобразени с конституцията. Всеки закон, който не е съобразен с конституцията, не може да служи за управление. Той е противен на интересите на народа и на гражданите и не може да бъде прилаган. Затова не е нужно да се правят бунтове и да се отказва подчинение на такива закони, а конституцията трябва да създаде съответната юрисдикционна инстанция — Върховния касационен съд в общо събрание, както сме предвидили ние в нашия проект — към която да има възможност да се обръща всеки гражданин и всички ония учреждения, които прилагат законите, да искат проверка на конституционността на издадените закони и ако те се окажат противоконституционни, да ги обявява за незадължаващи и да ги изважда из приложение. (Възражения от мнозинството)

Гочо Грозев (к): Значи, Вашият конституционен съд ще стои над Парламента, над Народното събрание?

Петко Стоянов (нез): И заради това свършено напразно изявление е това, което се направи тук, че в това отношение и въобще в отношенията на законността, конституционният проект на правителството предриждал покровителстване на това, покровителстване на онова, и т. н.

В правото, г-да народни представители и г-жи народни представители, има само защита. Без защита няма право. А покровителството и благопожелаването — това се благонамерения, не са едно действително реално право. Ето защо конституцията трябва да урежда, какви са отношенията между гражданите и на първо място — какви са тия отношения, които трябва да съществуват между властимащите и управляващите власти.

На първо място тук съм длъжен да разгледам няколко въпроса по проекта. Първият въпрос е какво трябва да бъде отношението на конституцията към законите с обратна сила. За управляващите законите с обратна сила са много удобни; пропуснатото се догонва, пътят се поправя. Но от гледището на правото и правата на гражданите, законите с обратна сила игнорират изменените се обстоятелства и създават тежия при изчезнали морални и материални възможности за тяхното понасяне. Законодателят, управляващият и съдията са длъжни да бъдат предвидливи, да си отворят очите...

Минчо Минчев (к): Старо гледище.

Петко Стоянов (нез): Не е старо.

Минчо Минчев (к): Много старо.

Петко Стоянов (нез): ... и своевременно да осъществяват и обмислят нуждите на живота, за да внушават и да изискват своевременно изработване на нужния закон. Поради тази причина законите с обратна сила правилно и държавнически да бъдат конституционно забранени, за да не се заблуждава управляващият, че може с тях да си поправа грешките (Ръкоплескания от опозицията)

Другите два въпроса, които има да се разрешат...

Министър д-р Иван Стефанов: Тогава престъпните управители никога път не биха могли да бъдат наказани.

Петко Стоянов (нез): Има наказателен закон, издаден от по-рано!

Министър д-р Иван Стефанов: Въпросът е за законите с обратна сила, които определят съответни престъпни състави.

Петко Стоянов (нез): Никога с обратна сила — не съм съгласен. Аз съм бил в държавен съд и съм имал случай да обвинявам такива, които са прилагали закони, които са издадени преди, и са били осъждани и сме ги туряли в дупката.

Цола Драгойчева (к): Не е вярно.

Петко Стоянов (нез): Вие ги видяхте, г-жо.

Цола Драгойчева (к): Аз не съм ги видяла.

Петко Стоянов (нез): Вторият въпрос, който има да се разреши, е, какво е отношението между закона и правилника-наредба. В проекто-конституцията този въпрос не е разрешен. Г-жи и г-да народни представители! Този въпрос за всички ония, които от малко-малко борават с законите в страната, е един от ония въпроси, които изтезават нашата мисъл и нашия обществен живот в продължение на повече от 40 години. Първоначално този въпрос беше ясен, но впоследствие юриспруденцията започна да се влияе от средноевропейските — да не казвам германски — течения, и в тона на направление правилникът започна да играе една все по-голяма роля, да коригира да допълва и да дава възможност по аналогия да се прилагат законите. И настъпи едно беззаконие. Бяха осъждани, г-да, на смърт хора с закони, които се коригираха с правилници. Отнемаха се имотите, трудът на хората, с правилници, които коригираха законите, които правилници бяха издавани по приложение на законите.

Един от мнозинството: Според вас, ако дойде Цанков, ще се коригира.

Петко Стоянов (нез): Стига бе, с този ваш Цанков! Вие затихахте с Цанков. Какво общо имам аз с Цанков? Дивак!

Илия Игнатов (к): Равноправен гражданин го правите.

Петко Стоянов (нез): Правилникът и законът — това е тезата, която днес се обсъжда и от съветската юриспруденция. В последния брой на „Адвокатски преглед“ имаше в това отношение доклад, и който уважава себе си, можеше да направи справка. Там ще види, че е поставен същият въпрос. То е заради това, г-да, защото конституцията трябва да определи веднаж за всякога, че правилникът може да служи само за въвеждане, прилагане и поясняване на закона. Той не може да съдържа и създава правни правила, които коригират или изменяват ония правни правила, които законът е създал. (Ръкоплескания от опозицията)

Пеко Таков (к): Къде го има това в конституцията на Отечествония фронт?

Петко Стоянов (нез): Аз казах, че изрично трябва да се предвиди.

Рада Ноева (к): Изрично е казано, че с закон се управлява, а не с правилник.

Петко Стоянов (нез): Вие нищо не разбирате. Друго разбирате, аз това не разбирате. Недейте се излъч...

Рада Ноева (к): Къде е казано, че с правилник се управлява?

Цола Драгойчева (к): Титлите не определят познанията.

Петко Стоянов (нез): Третото, което смятам, че трябва да бъде разрешено, то е, че в конституцията не трябва да бъде допуснато анонимното законодателство. Г-да! Ние преживяваме един период от време, който ни даде маса доказателства, че се създават едни закони уж за нещо, например за трудови кооперации, а пък се създава същевременно друго нещо — отнема се собствеността.

Един от мнозинството: Експроприация — искаш да кажеш.

Петко Стоянов (нез): Аз не искам да навлизам в друга материя. Трябва в конституцията да се определи ясно и категорично. Материята на закона се отнася до създаването на правни правила, които регулират съответните, изключително в него предвидени, правоотношения. Всяко друго, което било по аналогия или по едно окултно законодателство е подразбиране на съдържанието, е антиконституционно и не бива да се прилага. (Ръкоплескания от опозицията)

Минчо Минчев (к): Дайте примери!

Петко Стоянов (нез): Аз ви дадох. Имам още примери, но не желая да ги кажа.

И на четвърто място, г-да, конституцията трябва да предвиди, че поставянето на всеки един закон в действие е задължение на правителството. Отклонението от това задължение трябва да бъде санкционирано освен с политическа, но и с наказателна отговорност за правителството, или за съответния министър и неговите подчинени. А независимостта на съдебната власт се осигурява заради това, защото тя трябва да бъде независима и несменяема в лицето на тези, които я носят. Затова трябва да се назначават и да се повишават членовете на съдийското съсловие от Върховния съдебен съвет.

Рада Ноева (к): Ще стане излишно тогава Народното събрание, щом има постоянни съдии, които ще тълкуват конституцията. Защо е Народното събрание, щом те ще управляват?

Петко Стоянов (нез): Така идем ние до разделението на властите — това, което се обяви тук за догма. То не е догма, нито е буржоазно заблуждение, а реален режим на право и на законност. Властта на народа е единна и неделима, но тя е власт на народа, а не власт на народното представителство, не власт на правителството, не е и власт на съдилищата. Тям са далени части от неговата единна и суверенна власт да ги упражняват в границите на определените от него народни и компетенции, непрекъснато и взаимно помежду си контролиращи се. Някои наричат това функциониране или функция на единната власт. Това е едно и също с онова, ако искрено се мисли, но ако се съди лукаво, то е неправдо. Властта на законодателя, властта на управляващия, властта на съдбата са власти разделени, взаимноконтролиращи се, за да бъде цялата власт у суверенния народ равна на неговата свобода и на пълното негово самоопределение. (Ръкоплескания от опозицията)

Иван п. Димитров (за): Кой ще разделя властите?

Рада Ноева (к): Господ.

Петко Стоянов (нез): Обстоятелството, че разделените власти в известен случай се доближават до областите, на други власти разделени, не изменя положението, създадено с разделението на властите. Ако законодателното тяло участва в издаването на един административен акт, то е затова, че по този начин се осигурява непосредствено контролиране върху изпълнителната власт и обвързване на властта чрез съответната форма на този акт, за да не може тя да действа впоследствие другояче, освен така, както е установено с акта, издаден със съдействието на законодателното тяло. Когато съдебната власт се произнася за конституционността на законите, тя не законодателства, а извършва контрол върху работата на обикновения законодател, защото той е нарушил конституцията. А пък що се отнася до изпълнителната власт, тя не може да се намесва в законодателството, защото изключителните права, каквито в по-раншната конституция се признава, според новата конституция и в единия проект и в другия проект са съвършено премахнати.

Между тези висши управителни актове, какъвто според досегашната конституция беше бюджетът и решенията на Народното събрание за сключване на заеми, в новата конституция ние прибавяме стопанския план и избирането на председателите на върховните съдилища. Стопанският план отсега нататък е висш акт на управление, който поставя в съгласувано действие за постигане на общата цел — оздравяване и увеличаване на националния доход и благосъстояние — усиления на всички администрации и чрез законите — и на всички граждани.

Досега само бюджетът беше такъв акт, който, като предвиждаше и одобряваше годишните приходи и разходи, поставяше в действие данъчните закони и задължаваше гражданите с тяхното заплащане. Това е акт на непосредствено упражняван контрол от гражданите чрез законодателната власт над изпълнителната власт върху плащанията, които трябва те, гражданите да понасят, и върху целите, за които тия плащания единствено могат да бъдат употребявани.

Бюджетът не е закон над законите, за да ги изменява, когато и както намери за необходимо, така както някоя правителства и

Франция и другаде бяха започнали да си служат с него. Така също и стопанският план не е материален закон, който изменява законите на държавата, а е висш акт за съгласуване целите на управлението, неизменяемо установени с законите при непосредствения контрол от самите граждани чрез законодателната власт, с труда и целите на самите граждани в тяхната обща съвкупност.

По-рано конституционното право установяваше, че задачата на изпълнителната власт е да даде добро управление. Днешното конституционно право определя, че това добро управление трябва да включи в себе си съвместно установения стопански план, програмата, която може да бъде и по-широка и по-ясна.

Така също от същия характер са, макар и с много по-ограничено съдържание, актовете за избирането на първите председатели на върховните съдилища.

При извършването на всичките тия актове няма събиране на властите, както могат да ми възразят, нито господство на законодателната власт над другите и обратно, а има при разделение на властите съвместно упражнение на тия власти за взаимния контрол, т. е. за осъществяването на единната власт, на единния суверенен народ (Ръкоплексания от опозицията и възгласи: „Така е!“)

Сега по формата на управлението Българската държава е и трябва да бъде Народна република. Тя е република, ...

Един от комунистите: С регенти!

Петко Стоянов (нез): ... защото чрез допитване до народа той вече се изказа в полза на тая форма на управление; тя е република заради това, защото по тая начин се премахват последните пречки за непосредствено народно управление; тя е република заради това, защото се премахват историческите пречки за непосредствено народното творчество. Дългият период на борба с личния режим погълна много морални и материални ценности у народа — макар че с това той не успя да предотврати народните катастрофи и нему беше погрешено да създаде действително благополучие и права в нашата страна. Затова той със своя общ вот прие, при новите условия, републиканско управление.

Републиканската форма на управление нашият народ възприема поради своето основно политическо съзнание, че всичките власти изхождат от него и че вследствие на това монаршата институция представлява пречка за него да упражнява той непосредствено своята власт и да я употребява за своето добро и за своето благополучие. Но републиката отговаря освен това и на природните демократически схващания на народа за отношения между управляващи и управляеми.

Един от комунистите: Ама ти не гласува за републиката.

Петко Стоянов (нез): Кой Ви каза? Да не Ви кажа сега, какво заслужавате! (Смях)

Израел Майер (к): Но допитването до народа беше ли съобразно с първоначалната конституция, г-н професоре?

Петко Стоянов (нез): Според тия негови схващания, преминването от една категория в другата, от управляващи към управляеми и обратно, е съвършено естествено, стига за това личните качества на гражданина и доверието, което той може да извоюва, да са положителни, а да го турят в положение на управляващ. За народа никога не са имали значение наследствените политически права и затова в България монархията, колкото и да се стареше да създава култовете на верноподаническо преклонение и раболепие, винаги бе посрещана от общия народен отпор и неподатливост.

Българската република е единна и неделима свободна държава на българския народ. Изменението на територията, както и конфедерирането не може да стане по друг начин, освен чрез решение на Великото народно събрание.

Конституцията се прилага цялостно върху територията на републиката и не може да бъде тя отчасти суспендирана или отчасти прилагана.

Управлението е демократично-парламентарно: управляват представителите на мнозинството в Народното събрание под солидарна и лична отговорност и чрез доверието на Народното събрание.

Председателят на републиката, според нашето схващане, не е една фигура за украшение. Той е длъжен да носи отговорности. Тези отговорности, които той носи, са свързани с функциите, които трябва да упражнява. И неговата най-важна функция е, да следи за конституционността и законността в страната. Всяко едно управление, което дерайлира в това отношение, той е длъжен да го сезира с всички онези конкретни мероприятия, в които той съзира, че има нарушение на конституцията и на законите. И когато той може да се срещне с невъзможността по-нататък да прокара конституционността, той има средство: да даде своята оставка, така както и всеки един министър, който е възпрепятстван да упражнява властта, така както я разбира, трябва да си даде оставката и да понесе своята отговорност. И когато този председател на републиката не изпълни тази своя конституционна функция, той трябва да отговаря пред държавния съд. Ние тоя съд го предлагаме в форма на конституционен съд.

Един от комунистите: Е, защо си подадохте оставката? Народът ли имаше нужда от Вашата оставка?

Един от опозицията: Народът имаше нужда.

Един от комунистите: Никакъв народ — други имаха нужда — той знае.

Друг от комунистите: Американците и англичаните му казаха.

Петко Стоянов (нез): Що се отнася до министрите, ние сме съгласни и изтъкваме това, че специалните пълномощия за изклю-

чителни премена трябва да бъдат вече една забравена институция в нашето право. С перманентното заседание на Народното събрание, с намирането му в сесия и с възможността при всеки един случай да се сезира по всички въпроси на управлението пълномощията са съвършено вредни, излишни и заради това те трябва да бъдат премахнати. Отговорността обаче на министрите е солидарна за общата политика и лична — за личните действия в управлението на всеки един. С нея Народното събрание може да се сезира във всеки един момент, когато бъде интерпелирано правителството или един от министрите, или пък само правителството постави въпрос за доверие.

С гласуване на доверие или недоверие се решава въпросът да имаме това или онова управление. Недоверието е безусловно изказване на това, дали има възможност за по-нататъшно съществуване на едно дадено управление, следователно трябва да води всякога към оставка. Всяко друго тълкуване на конституцията е антиконституционно и антидемократично.

Що се отнася до народното представителство, ние поддържаме принципа, че народните представители представляват не само своите избиратели, но и целия народ и не могат да бъдат отзовавани, нито да бъдат държани отговорни за своите убеждения и за своите гласувания, затова защото в изпълнението на тия свои задължения народните представители представляват целокупния народ. Тогава когато функционира тоя целокупен народ, не може да се подвежда под отговорност един дотогавашен носител на мандат или друг един, който претендира да получи мандат оттам нататък за една такава функция. Следователно народният представител е, който носи своята отговорност пред избирателите си по време на изборите. Когато правителството или шефът на изпълнителната власт — председателят на републиката — констатира, че съобразно със свободните прояви на общественото мнение в страната е настъпил момент за преминаване към едно друго разбиране, към един друг начин на тълкуване на общите интереси, въпреки това, че народното представителство в това отношение не реагира или упорства, те са длъжни да сезират народа — суверенния народ — с разтурянето на камарата и призоваването на народа към ново волеизявление, към ново конституиране на истински свои представители. (Ръкоплексания от опозицията) Тези са моментите, когато с народния представител неговите доверители — избирателите — свързват своите сметки. Във всяко друго отношение, във всяко друго време народният представител е оня, който носи мандат и носи своята отговорност.

Но ще ми кажат: но няма контрол над него. Контролът, който съществува над него, това е платформата и всичките ония, които стоят зад същата платформа, зад която той е бил, когато е получил своя мандат. Това са партията, това са организираният гражданин, според убежденията и разбиранията си, които бдят за поведението на своите колеги другари, които са се избрали с тях по една и съща платформа, при една и същи разбирания. (Възгласения от мнозинството) Ето защо всеки друг начин за разрешението на тоя въпрос означава депримирането, унищожението на народното представителство и поставянето му в зависимост от неизвестно от кого организирани, по какъв повод и каква причина, събрания, където се изказва доверие или недоверие.

Това, което нас ни удивлява — и мене лично особено удивлява — при всички тия декларации за демократичност на проекта, е не-предвиждането на института на Великото народно събрание. Твърди се и се приема, че изменението на конституцията се извършва от обикновеното Народно събрание, като последното ще гласува с едно квалифицирано мнозинство. Ние сме длъжни в това отношение да изтъкнем, че не сме съгласни с това разбиране, заради това защото народното представителство, което влиза в състава на обикновеното Народно събрание, носи една власт, която власт е поделение на единната суверенна власт на народа — законодателната власт. Тя не може да извършва нищо друго, освен да прилага конституцията и следователно да бъде всякога подконституционна. Това народно представителство, тая институция — обикновеното Народно събрание, следователно не може да се справи с друга задача, не може да поема задачата да посяга върху конституцията — да я прави по-добра или да я прави по-лоша. Това е единствено суверенният народ, който по предварително установената платформа може да каже, че е необходимо да се извърши това или онова изменение на конституцията, което е изработено като дневен ред от обикновеното Народно събрание, и който суверенен народ взема върху себе си смелостта и упражнява пълното си право да прати в двойно по-голямо количество народни представители, които да приемат или не приемат онова, което е именно установено с платформата. Това гарантира законността и непрекъснатостта в управлението; това е демократично начало. Всяко друго е резолюционно действие, е действие, което създава изненади и следователно може да предизвика и противодействия.

Ние създаваме закон с който ще бъде гарантирана законността, непрекъснатостта в съществуването и функционирането на институти и следователно в това отношение ние сме длъжни да действваме по тоя ред, който изисква предвиждането и задържането на института на Великото народно събрание.

Един от земеделците: Когато се дава право на председателя на републиката да разгони Народното събрание, тогава как ще се справи народът?

Петко Стоянов (нез): Що се отнася до основните права на гражданите, за които казах, че те се предвиждат в една хипотетична форма, трябва да прибавя следното. Гражданите на Народната република имат природни права. Тези природни права са: да бъдат свободни, ...

Петко Таков (к): Само животните имат природни права. (Смях)

Петко Стоянов (нез): ... да бъдат равни помежду си. Свободата на словото, свободата на събрания, свободата на печата, свободата на съвестта, свободата на политическото убеждение и организиране — това са основните природни права на гражданите.

Пеко Таков (к): В коя държава ги има тия права?

Петко Стоянов (нез): Тези права всеки човек ги има от раждането си — не му ги даваш ти или някой друг, а ги има; не може да му ги даде никой, защото не може да му ги отнеме никой.

Пеко Таков (к): Човекът, като биологическо същество, има природни права, а като обществено същество няма природни права, а има обществени права. Това е елементарно нещо в социологията, г-н професоре! (Шум)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): От досегашния опит на нашата държава ни е известно, че тези свободи са много пъти и по различен начин нарушавани.

Рада Ноева (к): Природни права! Професоре, професоре!

Петко Стоянов (нез): Защото отговорности за тях не са били предвидени в конституцията и не са били помисляни. Такава отговорност трябва да бъдат предвидени в конституцията. Равенството между гражданите е основен принцип в градежа на държавата и неговото значение се състои в това, че нито чрез закон, нито чрез наредба, нито чрез прилагането на законите не може да бъде създадено никакво неравенство между гражданите, било пряко чрез предвиждането, било косвено чрез създаване на привилегии, привилегии, било най-после чрез управление и прилагане на законите и наредбите неконституционно и противно на техния смисъл. Свободният и равноправен гражданин е основен граждански елемент в демократичната народна държава и нему императивно е нужно да бъдат обезпечени, на първо място, пълната свобода на съвестта, пълната свобода на изповеданието и убеждението. Ето защо, що се отнася до вярата, ...

Министър д-р Иван Стефанов: Включително и за Цанков и за неговите защитници в България!

Петко Стоянов (нез): Вончкя ония неща, които пречат на общото благо и следователно са в конфликт с основния закон, те ще си отидат по местата, г-н министре! (Възгласения от мнозинството)

Министър д-р Иван Стефанов: Те си отиват по местата!

Пеко Таков (к): Цялата Ви реч е безгранично противоречлива.

Петко Стоянов (нез): Между свободите на гражданите на първо място стои личната неприкосновеност. Затова ограничението на личната неприкосновеност е необходимо да бъде предвидено изрично в конституцията като наказуемо. В задачата на обикновения законодател следва да бъде оставено само прилагането на конституционните правила. Като такива трябва да бъдат приети: първо, че никой не може да бъде задържан без постановление на съд повече от 24 часа; второ, че наказанията могат да бъдат налагани само за деяния, които са обявени за престъпни преди да са били извършени тези деяния, и то с закони, които тогава са съществували вече; трето, че наказанията трябва да имат пред вид не само извършителите, а да се степенуват с важността на деянията и да се цели не наказването само, но и превъзпитанието на престъпника, особено тогава, когато той е непълнолетен; четвърто, че наказания се налагат единствено от съдилища, пред които всеки има еднакво, равно право на защита.

На второ място между свободите на гражданите стои неприкосновеността на жилището. Тя е гаранция за това, че никой не може да влезе в чуждо жилище или помещение, нито да извърши престъпление против волята на неговия обитател, без предвиденото от закона решение на съда, нито да се разпорежда по какъвто и да е начин. Специално претърсванията по нощно време — според проекта, който се депозира тук от опозицията — от 20 ч. вечер до 7 ч. сутрин трябва да бъдат безусловно забраниени, освен в случаи на заважно престъпление. (Ръкоплескания от опозицията)

Министър д-р Иван Стефанов: Това значи да оставим незащегната конспиративната дейност нощно време.

Петко Стоянов (нез): На трето място, между свободите на гражданите е тайната на кореспонденцията, която може да бъде нарушена само в случай на война.

На четвърто място стои правото на гражданско и политическо организиране. За упражнението на това право не се иска никакво разрешение и не може да се иска никакво разрешение, нито даже уведомление. Единственото условие е: дружеството, организацията, сдруженията да не противоречат на конституцията.

Личните права и свободи на гражданите завършват със свободата на словото и свободата на събранията, свободата да се изказва своето мнение и убеждение и свободата на оценка — свободно да се изказват свободните мнения и убеждения и свободни оценки. Новото, което конституцията е длъжна в повече да предвиди, се състои в това, че тя вменява в задължение на държавата да гарантира свободата на словото, на събранията, на печата, на сдруженията, на съвестта и на вероизповеданията. Упражняването на правото на събрания трябва да бъде свободно от предварително разрешение и всяка пречка да бъде то осъществено съставлява и трябва да съставлява безусловно престъпление. (Ръкоплескания от опозицията)

Що се отнася до свободата на печата, свободният печат е великият съвременен инструмент за политическо и лично възпитание и образование, за обществено организиране, за общо разбирателство и лично изказване. Свободата на печата трябва да бъде всеотворно и конституционно гарантирана. Затова конституцията трябва да предвижда абсолютна свобода на печата от цензурни разрешения или наблюдения и от каквито и да е залози или друг начин на препятствие. (Ръкоплескания от опозицията)

Пеко Таков (к): Даже и да предава независимостта на страната!

Петко Стоянов (нез): За престъпленията отговарят авторите и само по изключение, когато не са известни, отговаря издателят, или печатарят, или раздавачът. Пред вид обаче на условията, които днешното време създава, в конституцията трябва да се предвидят наказания за пречки при ползуване от хартия при печатането, издването и разпространяването на напечатаното. (Ръкоплескания от опозицията)

Христо Пунев (сЛ): Да живее свободата на печата!

Пеко Таков (к): Само в патагонската конституция го има това.

Петко Стоянов (нез): В основата на социалния ред конституцията трябва да постави три основни начала: семейството, равенството на мъжа с жената и покровителството на детето и майката. Задачата на държавата е да покровителства увеличението на населението, но семейството не е само средство за раждане на деца, а е основна социална институция за създаване граждани и основна творческа, стопанска и социална сила. Семейството не може да бъде замесено с никакви други социални институции. (Ръкоплескания от опозицията. Възгласения от мнозинството) понеже то създава чрез възпитанието на децата обществени, морални и лични ценности. Затова покровителството на държавата трябва да се състои в това, да съдейства и помага на родителите в тяхната тежка и отговорна задача. Държавата не може да замени семейството и затова конституцията следва да установи като основно начало, че възпитанието и отглеждането на децата е върховна длъжност и естествено право на родителите и никой не може да ги лиши от това право. (Ръкоплескания от опозицията)

Рада Ноева (к): Кой ги лишава от това право? Защо приказват такива дивотии?

Министър д-р Иван Стефанов: Приказват реакционни работи.

Петко Стоянов (нез): Аз бих Ви казал какво е реакционно, но не искам да се оскърбявам.

Семейството е великият създател на духовни човешки ценности и затова трябва да се ползува с най-голямо покровителство и помощ от страна на държавата и обществото. Но на грижата за детето държавата не може да даде такава форма и организация, която да отстранява родителската грижа и привързаност.

Пеко Таков (к): Къде го има това, че се отстранява родителската грижа и привързаност?

Петко Стоянов (нез): (Удържи с юмрук на трибуната) Така трябва да стане. (Ръкоплескания от опозицията. Възгласения от мнозинството)

Пеко Таков (к): Ние искаме да помогнем на онази майка, която не може да се грижи за своето дете, за да изкарва своя хляб.

Петко Стоянов (нез): При наличността на родители грижата на държавата за детето трябва да се проявява едновременно както за майката, както за родителя, така и за самото дете, шом като личните средства на семейството са ограничени или недостатъчни. Но разделенията на детето от майката — това в никакъв случай не трябва да става. (Ръкоплескания от опозицията. Възгласения от мнозинството)

Пеко Таков (к): Кой го прави това? Къде го има това? Вие клеветите!

Петко Стоянов (нез): Задачата на държавата е да запазва, да оздравява и да насърчава семейството с достатъчни средства, като висша социална категория, а не да го заменява с приюти, възпиталища и колонии. (Ръкоплескания от опозицията)

Пеко Таков (к): Детските домове не са приюти, а са културни учреждения, г-н професоре! Не Ви прилича да приказвате така. Това са културни институти за помощ на децата, а не са приюти. В приютите отиват само нервно болните и луди хора, а не децата на българския народ.

Яни Янев (з): Кажете за кабаретата!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): В свободната демократична държава правата и свободите на гражданите, както и тяхното гарантиране като условие за общото прогресивно развитие на социалната общност, са възможни при собствена земя, свободен собствен личен труд и неограничено право на своене и наследяване добитото чрез тях, както и при унищожаването на всяка зависимост — стопанска и социална — чрез владение оръжията на производството и чрез господството при определянето на цените. (Ръкоплескания от опозицията)

За да има свободна и демократична държава, трябва да има свободни граждани, а за да има свободни граждани, необходими са две условия: първо, да не зависят те от нуждите — което означава, че общото благосъстояние на страната, както и тяхното лично благосъстояние трябва да бъдат непосредствено повишавани и, второ, да не зависят от други граждани, било поради това, че тия последните владеят средствата на производството или имат предимството едностранно да определят размера на цените.

Затова задачата на свободната демократична държава е само да се проявява активно и да активизира всеки почин и дейност за засилване дохода на народа и да увеличи неговото богатство, както и богатството на всяко отделно лице, като същевременно премахне стопански и социално вредното посредничество и зависимост на гражданите, както казах, от владението на оръдията на производството и от едностранното господство при определяне размера на цените.

Един от мнозинството: Къде това се забранява в новия проект?

Петко Стоянов (нез): В тази посока за свободната демократическа държава при съвременните условия и усложняваща се стопанска и социална обстановка се поставят императивно нови задачи, които тя е длъжна да поеме и разреши, за да осъществи равенството и свободата. Равенството и свободата са две ценности от висш порядък, които изискват да им бъде осигурена материална основа, за да не бъдат само формални начала и да не изчезва личната свобода, когато беднеят народите и техните мнозинства. Не може да има режим на свобода и равенство, когато общите интереси се установяват, като се имат пред вид малцинствата и преходните обстоятелства и условия.

Свободата и равенството на гражданите са такива основни велики и вечни ценности, че в реда на общите интереси те стоят на първо място. Тяхното напълнение е толкова съществено, значущо и решаващо във всички общи интереси, че при обстановката, създадена при тяхното напълнение, се изключва всяка възможност за активизиране личния почин и дейност с цел да се увеличи националният доход и благосъстоянието на народа. Само свободните и равноправни граждани са активни фактори за отстраняването на стопански и социално вредното посредничество и на социалните и стопански зависимости.

Христо Юруков (р): А свободните безработни и гладувачи какво да правят?

Петко Стоянов (нез): Я мълчи бе! — Затова свободната демократическа държава конституционно е длъжна да се ангажира с премахването на всички ония зависимости, които реалният живот създава. Такива зависимости създават монополните предприятия и производства, чийто монопол се проявява било в посредничеството, било в производството. Това са предприятия и производства, които, независимо от тяхната организация и ангажираните в тях сили, са господстващи, както в определянето на размера и качеството на производството, така и в доставянето от тях услуги, така и в спределянето на цените.

Стоян Попов (к): За тая твоя обръкана реч трябва студентите да те изгонят от Университета. (Ръкоплескания от мнозинството. Общ смях)

От опозицията: Ей-й-й!

Петко Стоянов (нез): Получаващият услугите на тия предприятия граждани, както и консуматорът на произведенията им, са поставени в положението на зависими: те не могат да стопанисват или даже да съществуват без техните услуги и произведения, а същевременно са лишени от възможност да влияят върху качеството и количеството и върху цените.

Отстраняването на зависимостите, които възникват от тия предприятия и производства, съставлява непосредствен и безспорен обществен интерес. То засяга стопанството и съществуването на голяма част от населението и затова реализирането му означава превръщането на тия предприятия и производства от частни монополи в държавни и управлението им — като такова на крупни стопански инициативи с непрекъснато масово провеждане и доставяне срещу възможно най-низки производствени разноски и приемливи цени. Тия са целите, които гоня в тия предприятия и производства обществен интерес.

Не се касае в случая за това, едрите или важните производства и предприятия да се одържавят, да се етикатизират поради идеологически съображения, а се касае за отстраняването на частните монополи и на стопанските и социалните зависимости, които се създават от тях и чрез тях в плоскостта на съвременното стопанство и социалните отношения, свързани с него. Такива производства и предприятия са железниците, пощите, телеграфите и телефоните, застраховките, търговията с зърнени храни и други земеделски и скотовъдни производства, търговията със суровия тютюн, водните сили, копането на въглища, електрификацията и т. н.

Към тия производства и предприятия трябва да се отнесе допълнително и ония, които, макар и да не са завършени монополи, имат тенденцията чрез ограничаване на конституцията да повишават цените, когато продават, и да ги намаляват, когато купуват. По отношение на тия производства и предприятия задачата на държавата е да засилва конкуренцията, да се намесва в процеса на производството като частен производител или посредник. Такива са случаите, когато държавата участва в речния и морския транспорт със свои плавателни съдове и своя тарифна политика, в разработването на някои култури, в разработването на някои природни богатства и т. н.

От друга страна, за постигането на същите цели — да не се установява частно-капиталистическо господство в определянето на цените — в организацията на производството и посредничеството намесата на държавата е потребна, за да се премахнат образуваните и образувашите се картели и тръстове.

Тия начала за стопанско-социална и организационно-техническа интервенция и урегулировка са конституционни, защото определят границите между частния почин в стопанската дейност и личната независимост в социално отношение, от една страна, и държавната инициатива и намесата на държавата в стопанския живот и в социалните отношения, от друга. Те трябва да се определят в конституцията ясно и категорично: където има създадена или се създава стопанска и социална зависимост чрез стопанска дейност или чрез установили се или установяващи се социални отношения, там държавата трябва да се намесва било като стопанин-монополист, било като коректор и контролор върху цените, защото общият интерес във всичките тия случаи се състои в отстраняването на зависимостите чрез цените и качествата и количествата на производството, на доставките и на услугите.

Успоредно с това трябва да се изтъкне, че намесата на държавата в стопанските и социалните отношения се състои и в насърчване на намалението на посредничеството в областта на частното стопанство, защото осъществяването на обществен интерес се заключава в ограничаването, евентуално в премахването на посредничеството и в това стопанство, което е социално и стопански ненужно или вредно. А това е стопанството на целия свободен народ.

Обществен интерес е намалението на разноските в производството изобщо, сближаването на добиването на суровините с обработването им в готови стоки, купуването от производителя и продаването на консуматора. Държавно-стопански интерес свърх това съставлява купуването непосредствено от производителя организирено, за да може да осигурява достатъчно качество и количество за задоволяване на собствените нужди.

Тия обществени и държавно-стопански интереси поставят в задължение на държавата да навлиза в организационните и производствените отношения като особен стимулант на кооперативната форма на стопанство. Наистина това начало не е конституционно, защото то има като предпоставка свободната инициатива и свободата на сдруженията, но начело на всички сдружения, които конституцията предвижда, това е първото, то трябва да се има пред вид най-напред.

Кооперацията не е наложена форма стопанска, а волева, свободна организация на свободни стопани. Ето къде е разликата между нас и вас. (Ръкоплескания от опозицията. Възражения от мнозинството) Кооперацията е завършек на свободата на гражданите и осъществяване на неговото право на пълна и справедлива цена за неговия труд и неговото произведение. (Ръкоплескания от опозицията) И затова тя следва неговия интерес, еднакъв с тоя на неговите съратници земеделци, занаятчии, работници и свободни професионалисти, а отхвърля всяка опека и външно ръководство, като ангажира личната негова платежоспособност във всичките проявления — имот, средства за производство, спестявания и добив.

Държавата сама и от собствен интерес е длъжна при всички други равни условия да покровителства тая форма за производство, защото тя създава и гарантира най-висша и свършена икономия на разноски в производството. (Ръкоплескания от опозицията)

Христо Юруков (р): За вас тя е институция, на която трябва да се пречи, а за нас е институция, която се подпомага.

Петко Стоянов (нез): Обръкана глава е Вашата. (Възражения от мнозинството)

Христо Юруков (р): Вие като имате диплом на професор, това не Ви дава право да се мислите за много умен. Вашата глава е обръкана.

Петко Стоянов (нез): На първо място в осъществяването на общите интереси и за активизиране на държавата и на личния почин и дейност, с цел да се увеличи националният доход и благосъстоянието на народа, стои институтът на частната собственост. Чрез нея се свързват и се активизират, и се успоредяват общността и отделният гражданин и в правно, и в стопанско, и в социално отношение.

Константин Русинов (к): Няма да ни убедиш, Петко!

Петко Стоянов (нез): Частната собственост, както и личната заинтересованост в стопанския живот, представляват основата за самостоятелната и свободна инициатива и за творчеството в плоскостта на целия стопански и социален живот. Върху нея като основа се гради всичката възможност за свързване нуждите със средствата, за създаване възможностите и условията за тяхното посрещане. В еволюцията на стопанския и личния живот извоюването на правото на частна собственост представлява един от най-важните етапи. Оттогава човекът излиза из зависимостта на силните и започва да участва в производството със собствен целепоставяния, както за удовлетворение на собствените нужди и тия на неговите близки, така и за посрещане на общонародните нужди чрез данъци, плащания на държавата, общината и други, и чрез общи усилия и лични жертви на имот и физически ценности за нуждите на обществото.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Г-н Стоянов! Имате още 7 минути!

Един от мнозинството: Той не е започнал още.

Петко Стоянов (нез): Това не означава обаче, че частната собственост като правен институт и като стопанска категория остава неизменена в своето фактическо съдържание със засилването на социалното сцепление и взаимната зависимост. Заради осъществяването или за неprecенето да се осъществяват обществените интереси, вещите, обектите на частната собственост не могат да бъдат унищожавани, щом като от това могат да възникнат опасности за другите; не могат да бъдат използвани и владени в ущърб на другите, но могат да бъдат отчуждавани в полза на държавата и други държавно-обществени организации и тела, щом като признават общ интерес изисква това. Те могат да бъдат изкупувани от други частни лица, щом като на собствениците не са толкова нужни или са повече нужни на други и т. н.

Частната собственост не е метафизическа субстанция, която чрез личното самоопределение на собственика може да се противопоставя на общите интереси на нацията, да ги отрича и да пречи за осъществяването им. Това е едно заблуждение, което толкова дълбоко е вкоренено в главите на мнозина. Тя не е антитеза на обществените интереси, а е стимул и основа за проявление на личния интерес и за неговото участие в осъществяването на общите интереси и общите постижения, които обществото си поставя за цел. Щом като личният почин е социално и стопански необходим, тогава и личният интерес и частната собственост са социално и стопански необходими правни категории, които трябва да бъдат установени безусловно, а не условно. Затова правото на собственост не може да бъде определяно от конституцията като открито, като разрешено, като възможно да съществува, а като безусловно и цялостно право. Всичко това означава, че сега притежаваната собственост трябва да бъде поставена под един режим на сигурност. Према се, че тя трябва да бъде трудова. Ние поддържаме също така, че собствеността трябва да бъде поставена върху началата на личния труд — всичките му проявления — и физическия, и умствения, и художествения труд. Но в тая форма, както тя е формулирана в конституцията, представя ли си народното представителство какъв хаос ще се създаде, ако утре обикновеният законодател постанови: всеки, който притежава собственост, трябва да докаже, че тя е от трудово произхождение?

Министър д-р Иван Стефанов: Такова нещо не може да има.

Петко Стоянов (нез): Ако такова нещо не може да има, тогава може да има друго нещо. То е, че тази собственост трябва да бъде призната като неприкосновена и неотчуждаема, освен за общественни нужди, които по обществен ред са установени. Това начало липсва в проекта. Това е началото, което ние искаме да се предвиди, и само то ще създаде сигурност, спокойствие и възможност за проявление на личния почин, на личната инициатива, за които от всички страни се пледира.

Павел Цолов (с): Това го има и в нашата конституция — трудовата собственост.

Христо Юруков (р): Българският народ създаде гаранции за една обективна преценка, коя частна собственост е трудова и се защитава.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Изтече Ви времето.

Петко Стоянов (нез): Пресичаха ме, г-н председателю, толкова пъти. Дайте ми възможност да завърша. (Възгласения от мнозинството)

Абе, гда, г-н Кунин говори повече от два часа. Недейте прави въпрос! (Възгласения от мнозинството)

Христо Юруков (р): Кунин говори един час и 45 минути.

Петко Стоянов (нез): А аз не искам никакви привилегии. Недейте ме пресича само. Мислите ли вие, че като ме пресичате сега, ще ме съкрушите? Оставете, моля ви се!

Христо Юруков (р): А Вие сте един стар маниак. Грандомански ръкомахате!

Петко Стоянов (нез): Г-н председателю! Моля Ви се! Аз ще приключа.

Прави впечатление — и трябва да кажа, странно впечатление — че в проекта за конституция, даден от комисията, липсват постановления относително финансовата материя. Наистина това, което беше пропуснато в първия проект, беше подир това допълнено, и бърно е, че третият, сегашният проект, съдържа известни постановления в това отношение. Те обаче са извънредно недостатъчни и неясни. Има едно нещо, което трябва да се знае. То е, че тежестите, които понасят гражданите за издръжката на държавата, създавани за тях като задължение чрез закони, не могат да бъдат по друг начин определени, освен пределно и индивидуално с законите, с които те се създават. Има едно задължение, което трябва и конституционният законодател да го има пред вид, а трябва и обикновеният законодател да го има пред вид. То е, че не може да има изключение при понасянето на данъчните тежести от когото и да е. Гражданите нито могат да бъдат разделяни на категории в това отношение, нито могат да бъдат освобождавани от тях задължения. Има само една възможност: в разпределянето на тях тежести, т. е. в установяването, в провеждането на принципа за равномерността, да бъде направено едно разделяне съобразно с възможността да бъдат понасяни тежестите. Това последното е

направено в проекта. И затуй в това отношение аз ида да потвърдя, че е право разпределянето на данъчните тежести да става с закон в зависимост от стопанската мощ на данъкоплатеца. Този израз е употребен. А може да се каже и другояче: по справедливост и по право — тъй, както други законодателства са предвидили това нещо. Но има друг един принцип, който старата охулена търновска конституция така пълно и ясно е предвидяла, както всички конституции и до днес предвиждат. Това е принципът за всеобщността: всички граждани в страната се облагат с данъци съобразно законите, както те това нареждат — което значи, че никой гражданин, който и да е, не може да бъде освободен от задължението да плаща данъци. (Възгласения от мнозинството) Тоя принцип не е предвиден в конституцията. И затова смятам, че тая непълнота трябва да бъде поправена. В проекта това е пропуснато.

Във връзка с общите постановления относително средствата, с които разполага държавата, ние трябва да приемем и друг един принцип.

Какво са данъчните закони, г-да народни представители и г-жи народни представителки? Данъчните закони се отличават от обикновените закони по това, че те имат едно пределно, временно прилагане по всичките конституции в света. Данъчните закони са закони, които имат непосредствено пред вид да съкращават възможностите на гражданите в разполагането с техните имоти и с техните доходи. Ограниченията, които в това отношение те създават, модулират, те се изменят според размерите на разходите и тежестите, които бюджетните закони в това отношение установяват. И заради това в тая посока следователно ние имаме едно постоянно променяване, съобразяване с фактическата обстановка.

Ето защо данъчните закони във всички страни са закони условни. Те имат само едно временно приложение, що се отнася до определяне размера на тежестите и плащането на определените от тях тежести. Тия закони се прилагат тогава, когато това е необходимо. За това решава формалният закон, наречен годишен бюджет, който установява правото на правителството да приложи законите за данъците за този период, за който се отнася законът за бюджета. Във всяко друго отношение, правото, правителството да прилага данъчните закони, е една монархическа, отдавна ликвидирана привилегия. Никой управител, който и да е той, какъвто и да той, с каквито и пълномощия да се ползува, не може да прилага данъчните закони, ако това не му е изрично разрешено с закона за бюджета. (Ръкопляскания от опозицията)

Аз съм длъжен да ви напомня, г-да, че в охулената от мисията търновска конституция имаме един чл. 48. В чл. 47 се определяше, че когато са създадени условия, правителството може да упражнява специални пълномощия, да издава наредби със сила на закон. Чл. 48 от конституцията, тукатк след него следващ, постановява: в никакъв случай това не може да има значение и приложение по отношение на данъчните закони.

Павел Цолов (с): Но никой не го зачиташе.

Петко Стоянов (нез): И второ, в чл. 17, алинея първа — аз трябва да изтъкна това, г-да, за честта на българския народ и за неговите конституционни борби — беше определено, че правителството е упълномощено да сключва договори и веднага да ги туря в изпълнение, а в алинея втора от същия чл. 17 се казваше: в никакъв случай тежестите, които тия съглашения с чужбина биха създавали за българските граждани, не могат да бъдат прилагани, ако за това не бъде гласуван специален закон. И ако охулената конституция така здраво, желязно защитава правата на българския гражданин, за да не може да има средства оня управник, който няма доверие на управляващото болшинство в Камарата най-малкото, или на целия Парламент, да създава тежести или да ангажира народа — щом като не смее да внесе бюджет и да иска да бъде упълномощен да прилага данъчните закони — ако това право съществуваше тогава, то може ли да става дума днес да се въвежда обратното и такива постановления да няма в новата конституция?

И затова ние пледираме: бюджетът поставя в действие данъчните закони и това действие продължава само до тогава, доколкото трае и важността на съответния гласуван бюджет; и в никакъв случай, по никакъв друг начин, освен чрез финансови закони не могат да бъдат създавани тежести.

Има едно трето постановление, на което искам да обърна вашето внимание. То е, че конституционно-парламентарни страни в Западна Европа...

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): Дайте ми възможност да завърша! (Възгласения от мнозинството) Аз знам, че вие сте на друго мнение, но уважавайте и моето мнение. Нали казвате, че уважавайте личността. Дайте възможност да се изкажа. (Възгласения от мнозинството)

Рада Ноева (к): Стига толкова!

Петко Стоянов (нез): Трето едно правило, г-да, което във всички парламентарни страни, във всички конституционни демократически страни е едно основно завоевание, то е, че законът за бюджета не може да бъде третиран като обикновен материален закон, както всички други, и заради това с бюджета не могат да бъдат създадени никакви други правила, освен правила, които се отнасят до финансовата материя. Бюджетът е един акт, с който акт се одобряват приходите и разходите и се дават пълномощия на управлението, установява се един принцип на съотношение между двете власти, което съотношение има значение и може да трае, докато трае бюджетът.

Следователно, бюджетите не могат да предвиждат материални наредби, с бюджетите не могат да се създават закони за процес

дура, материални закони, които уреждат материални права, или най-недопустимото — да се създават данъци. С закона за бюджета не могат да се създават данъци.

Тия три основни правила: за всеобщността наред с равномерността, за предсещността на приложението на данъчните закони, за характера на бюджетния закон, като закон, който изключително регулира финансовата материя, трябва да легнат в основата на конституцията.

Няма такива постановления в проекта — с изключение, както казах, на това за разделянето на данъчните тежести, което е основано на принципа на равномерността и което действително трябва да бъде прието наред с тия принципи, които аз изложих.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Завършвайте, г-н Стоянов.

Петко Стоянов (нез): Г-да народни представители! Правата на гражданите в областта на данъчната материя... (Възгласеният от мнозинството)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): ... са права най-големи. Ако правата на гражданина в данъчно отношение не бъдат уважавани — да бъде той облаган само със закони и да бъде третиран само от законно действащата власт — става тирания. Още от XIII век...

Рада Ноева (к): Ти сам нарушаваш нашите права тук.

Петко Стоянов (нез): Аз завършвам, г-да!

От мнозинството: Ей-й-й!

Петко Стоянов (нез): Позволете ми да заключа. Народът, г-да народни представители, ще живее. Но той ще живее само свободен.

Димитър Котев (к): Само глупостта на Петко Стоянов няма да живее.

Петко Стоянов (нез): Това ще му даде конституцията на първо място чрез гаранциите за законността и за естествените права на гражданина.

Неко Таков (к): Природните права!

Петко Стоянов (нез): Тия естествени, природни права, на гражданина никой не може да му ги отнеме. Те са защитени и трябва да бъдат защитени на първо място от конституцията с правото на гражданина да атакува всеки неконституционен закон и да иска неговото обявяване за незадължителен. Всички, които лично упражняват власт, са отговорни, които и да са те, като се започне от председателя на републиката и се свърши с последния служител на републиката. Причинените от техните незакономерни действия щети възмещава държавата, шом като те са били при изпълнение на служебните обязанности — и тя ги е търпяла — на тия места, където ги е поставила. Затова за председателя на републиката има конституционен съд; за министрите — държавен съд; за държавните служители — наказателна, гражданска и дисциплинарна отговорност, а най-после материална, гражданска и дисциплинарна отговорност, а най-после материална отговорност на държавата за претърпените от гражданите щети.

Страната се управлява, и трябва да се управлява, по закони, а плановете и бюджетите са актове за координация на силите и за прилагането на стопанските и финансови закони. С тях министрите са упълномощени да прилагат тия закони за постигане на определени от Народното събрание цели, но не да изменят живота, не да изменят законодателството.

Гражданите могат да се съдят и правото може да бъде раздано само от общи съдилища, а не и от специални съдилища.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): Несменяемостта на съдиите и на прокурорите трябва да бъде гарантирана. Те се назначават и уволняват от Висш съдебен съвет и тям е прилагана самостоятелна съдебна милиция.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Петко Стоянов (нез): Неприкосновеност на изработената своя и наследствена собственост. Изземване на собствеността е допустимо само за общи интереси и по изключение. Свободен труд на свободен човек. За неработещия — санкция да гладува, а вредещия да бъде наказан с принуждение за работа само в случай на извършено престъпление. Гарантирани — с предвидена отговорност — личните права на гражданите.

И най-после държавата, която създава проекта за конституция, е държава бюрократическа, държава на грубо ограничаване и на убиването на всяка лична инициатива. Това не може да стане, защото това не отговаря на общите битови национални и културни интереси на целия народ. (Продължителни ръкопляскания от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: Пристъпваме към точка втора от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за учредяване Главна дирекция на храноснабдяването.

Моля секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за учредяване на Главна дирекция на храноснабдяването

Г-да народни представители! С чл. 7, гр. 11, от закона за одобрение държавния народо-стопански план за 1947 и 1948 г. се предвижда реорганизиране и приспособяване дейността на Дирекция „Храноизнос“ съобразно с задачите на плана.

Развитието на народното стопанство и настъпилите през последните години промени наложиха Дирекция „Храноизнос“ да обхване редица стопански дейности, които по своя обем и значение далече надхвърлят рамките и организацията на същата дирекция.

Важността на тези дейности — да се осигури продоволствието на нашия народ с основните хранителни и други продукти — е особено подчертана.

Пред вид на това наложи се да се изработи закон за преустройство на Дирекция „Храноизнос“ в държавно предприятие, организирано на началата на самоиздръжка за събиране, преработка и търговия, включително внос и износ, на земеделски произведения под наименования Главна дирекция на храноснабдяването.

Дългогодишният опит на Дирекция „Храноизнос“ е послужил при изготвянето на законопроекта за учредяване на Главна дирекция на храноснабдяването, като са отстранени недостатъците, констатирани в досегашната й дейност с цел да се създаде един по-съвършен тип държавно предприятие. Приемствеността в работата на двете предприятия се изразява и в това, че активът и пасивът на Дирекция „Храноизнос“ се поемат от Главната дирекция на храноснабдяването

Гр София, 28 май 1947 г.

Временно управляващ Министерството на търговията и продоволствието, министър: Проф. д-р Ив. Стефанов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за учредяване на Главната дирекция на храноснабдяването

Глава I

Общи положения

Чл. 1. Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни се преустройва в държавно автономно предприятие, организирано върху началата на самоиздръжка, за събиране, преработка и търговия, включително внос и износ, на земеделски произведения, под наименования Главна дирекция на храноснабдяването.

Чл. 2. Върховният надзор над Главната дирекция се упражнява от Министерския съвет, чрез министъра на търговията и продоволствието.

Чл. 3. Редът на събирането, преработката и търговията на земеделските произведения, обект на Главната дирекция, се установява с наредби, изготвени от Главната дирекция на храноснабдяването и одобрени от Министерския съвет.

Чл. 4. Главната дирекция извършва дейността си чрез свои органи и чрез агенти.

Разпорежданията на закона за уреждане на вътрешната търговия относно правото на търгуване не се отнасят до Главната дирекция.

Чл. 5. Търговията с пшеница, ръж, царевича, ечемик, овес, слънчогледово семе, соя, памук и вълна е монопол на Главната дирекция на храноснабдяването.

Министерският съвет има право да установява монополен режим за събиране, преработка и търговия на други произведения и продукти от тях по реда на чл. 3 от настоящия закон.

Чл. 6. Седалището на Главната дирекция е в София. Тя може да открива свои клонове и представителства в страната и чужбина.

Глава II

Устройство

Чл. 7. При Главната дирекция на храноснабдяването се учредяват следните дирекции:

- а) за зърнените храни, брашното и фуража;
- б) за маслодайните семена и растителните масла;
- в) за текстилните влакна;
- г) за отпадъците;
- д) финансово-счетоводна.

Броят на дирекциите може да бъде увеличаван или намаляван по решение на Министерския съвет.

Чл. 8. Главната дирекция на храноснабдяването се управлява от главния директор, подпомогнат от директорите.

Чл. 9. Главният директор се назначава с указ по постановление на Министерския съвет, а директорите — с заповед на министъра на търговията и продоволствието, по представление на главния директор.

Всички останали длъжностни лица се назначават и уволняват от главния директор, или упълномощени от него лица.

Чл. 10. Главната дирекция се задължава с два подписа: на главния директор и на директора на финансово-счетоводната дирекция.

Те могат да делегират своите права на друго длъжностно лице от Главната дирекция.

Чл. 11. Служителите при Главната дирекция имат правата и задълженията на държавните служители.

Глава III Средства

Чл. 12. Главната дирекция на храноснабдяването ползва собствени и чужди средства.

Собствените средства се набират от:

- а) цялото движимо и недвижимо имущество и налични средства от всякакъв вид, форма и фондове на бившата Дирекция за закупуване и износ на зърнени храни;
- б) част от печалбата на Главната дирекция и
- в) разни.

Чл. 13. Кредитирането на Главната дирекция се извършва от Б. з. к. банка.

Глава IV Отчетност

Чл. 14. Главната дирекция води своята отчетност по правилата на двойното счетоводство, при което е задължена да спазва постановленията на закона за търговските книги.

Чл. 15. Отчетната година съвпада с календарната.

Чл. 16. Предприятието се ревизира от органи на финансовата инспекция.

Чл. 17. Чистата печалба се разпределя, както следва:

- а) за резервен фонд;
 - б) за фонд разширение и подобрене на предприятието;
 - в) за фонд „Културни и социални мероприятия и подобрене бита на служителите и работниците при Главната дирекция“;
 - г) за държавата.
- Разпределението на печалбата се одобрява от Министерския съвет

Глава V Наказателни разпореджания

Чл. 18. Относно нарушенията и наказанията остава в сила наредбата-закон за допълнение на закона за закупуване и износ на зърнени храни, обнародван в „Държавен вестник“, брой 146, от 27 септември 1934 г., (изменена и допълнена с закон, „Държавен вестник“, брой 154, от 16 юли 1942 г., и „Държавен вестник“, брой 90, от 21 април 1947 г. и се прилага по отношение на всички артикули, за които е установен монополен режим по реда на членове 3 и 5 от настоящия закон, като функциите на органите на Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни се възлагат на органите на Главната дирекция на храноснабдяването.

В състава на особения съд, вместо съветник от Дирекция за закупуване и износ на зърнени храни участва длъжностно лице от Главната дирекция на храноснабдяването, посочено от главния директор.

Сумата 5.000 лв., посочена в чл. 33 от наредбата-закон за допълнение на закона за закупуване и износ на зърнени храни, се увеличава на 10.000 лв.

Чл. 19. С глоба до 50.000 лв. се наказват нарушенията на настоящия закон, на наредбите на Главната дирекция на храноснабдяването, както и на законите и наредбите-законови, изпълнението на които е възложено на Главната дирекция на храноснабдяването, ако в тези закони, наредби-законови и наредби няма предвидени особени наказания.

Членовете 24 до 57 от наредбата-закон за допълнение на закона за закупуване и износ на зърнени храни се прилагат и за тях нарушенията.

Чл. 20. Във всички случаи на незаконни действия, предвидени в наредбата-закон за допълнение на закона за закупуване и износ на зърнени храни, както и всички случаи на неспазване наредбите на Главната дирекция на храноснабдяването, заловените монополни произведения или добитите при преработването им продукти се отнемат в полза на Главната дирекция на храноснабдяването, заедно със съдовете, в които се намират.

Глава VI Преходни разпореджания

Чл. 21. Настоящият закон отменява ония постановления от наредбата-закон за закупуване и износ на зърнени храни, обнародвана в „Държавен вестник“, брой 28, от 7 февруари 1936 г., (наредбата-закон за допълнение на закона за закупуване и износ на зърнени храни, „Държавен вестник“, брой 146, от 27 септември 1934 г.), с всички им допълнения и изменения, които му противоречат.

Издадените наредби по силата на чл. 17, буква „б“, от наредбата-закон за закупуване и износ на зърнени храни остават в сила.

Чл. 22. Главната дирекция на храноснабдяването поема целия актив и пасив на бившата дирекция за закупуване и износ на зърнени храни.

Чл. 23. За приложението на настоящия закон се изработва специален правилник, утвърден от министъра на търговията и промисловостта.

Настоящият закон влиза в сила 7 дни от деня на обнародването му в „Държавен вестник“.

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата народният представител д-р Георги Петков.

Д-р Георги Петков (сЛ): (От трибуната) Г-да народни представители. Макар въпросният законопроект, който едва вчера след обед беше раздаден, да ни се предлага за разглеждане сега, след

едно уморително заседание, ние ще трябва да го разгледаме с нужната сериозност, защото е от огромно значение за целия наш стопански живот. Аз мисля, че въпреки всичко ние дължим един сериозен интерес към него и трябва със съответната обективност и безпристрастие да хвърлим поглед върху онова, което се проектира да се стори чрез приемането на този законопроект.

Ясно е, че тук не се касае за една обикновена граматическа изправка на заглавието от „Дирекция „Храноизнос“ в „Главна дирекция на храноснабдяването“. Нещата тук не са толкова невинни и повърхностни. Чрез този законопроект за изграждане на една Главна дирекция, зад която се крие осъществяването на един нов монопол, иде да се потвърди политиката на постепено монополизиране на целия стопански живот в нашата страна и на провеждането системата на държавните монополи.

Един от мнозинството: Във против ли сте?

Д-р Георги Петков (сЛ): Тази дирекция, която предстои да се създаде, има своето грамадно значение по силата на историческия факт, че тя е последствие от създадената навремето Дирекция за стопански грижи и обществена предвидливост, дирекция, която бе създадена при един изключително обществено-политически и стопански условия, условия на военновременен стопанство и снабдяване на населението, дирекция, която в своите функции трябваше да се превърне в един постоянен институт, целеш не само разширяване на изключително изпълнителните проблеми на военновременното стопанство, но и проблеми, изникващи от специалното социално и икономическо положение на българското селячество. Чрез това мероприятие се засяга един огромен сектор от нашето народно стопанство. Към факта, че в нашето земеделие е ангажирано близо около 80% от българското население, трябва да се прибави и обстоятелството, че продуктът от труда на това селячество съставлява една, голяма и съществена част от общия национален доход на нашата страна. От 1924 г. до 1925 г. доходът от земеделското производство у нас варира между 50 и 60% от общия национален доход.

Следователно, когато имаме тук да гласуваме една нова институция, засягаща социалните и икономическите интереси на една огромна част от нашето население, ние не трябва да забравяме, че чрез този акт се засяга и един източник на огромна част от нашия национален доход.

Този институт за стопански грижи и обществена предвидливост по-сетне се превърна в Дирекция за храноизнос и остана да съществува и в мирно време. Обществено оправдание за съществуването на този институт се намираще в неизбежните грижи на държава и общество за социалното и икономическо положение на българското селячество, което беше поставено под знака на най-мизерни ограбвания от частната житарска търговия, ...

Един от мнозинството: И фабриканти като тебе.

Д-р Георги Петков (сЛ): ... на най-мизерни и безобразни спекулации с интересите на това селячество, което стигна до познатото зеленичарство, лихвоничество, за да свърши с масовото опропастяване на българските селяни и най-вече на дребното селячество. Местни и чужди фирми, които събираха продукта на българското земеделие, за да го изнасят в чужбина, трупяха огромни богатства. Местни лихвари в безогледното ограбване на опропастеното земеделско население, чрез нечуваното свое лихвоничество, трупяха не по-малко богатства.

Един от мнозинството: Като го кажем ние, викате.

Д-р Георги Петков (сЛ): Безспорно, пред всичката тази социална и икономическа мизерия на българското селячество не можеше да съществува спор за необходимостта от един обществен грижи за опазване интересите на това селячество, както в производството му, така и в продажбата на неговите произведения чрез системното регламентиране цените на неговите произведения.

Ние трябва да признаем, че в това отношение Дирекцията на храноизноса можа да осъществи известни реални постижения. Така например в 1939 г., от 1.650.000.000 кгр. зърнени храни предназначени за консумация, Дирекцията на храноизноса закупува — 677.000.000 кгр. в 1940 г. от 1.156.000.000 кгр. — 324.000.000 кгр., в 1941 г. от 1.180.000.000 кгр. — 393.000.000 кгр., в 1942 г. от 800.000.000 кгр. — 189.000.000 кгр., в 1943 г. — 1.498.000.000 кгр. — 577.000.000 кгр., в 1944 г. от 1.550.000.000 кгр. — 469.000.000 кгр. и в 1945 г. от 800.000.000 кгр. — 309.000.000 кгр. Средно Дирекцията на храноизноса успява да закупи 33% от производството на зърнени храни, предназначено за консумация на непроизводителното население.

Бочо Илиев (к): Имаш грешка! Как на непроизводителното население!

Д-р Георги Петков (сЛ): На това население, което подлежи на изхранване чрез Дирекцията на храноизноса.

Бочо Илиев (к): Колко му трябва на него?

Д-р Георги Петков (сЛ): От общото производство, изразено в цифрите на първата графа, която не цитирам, от предназначено за консумация от производителното население, след като се приспадне от общото това, което отива за засяване, дирекцията успява да закупи 33%.

Бочо Илиев (к): Не е на производителното население, а на цялото население.

Иван Копринков (сЛ): Нищо не знаеш!

Бочо Илиев (к): О, ти знаеш!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Иван Копринков (сЛ): Нищо не знае!

Един от мнозинството: Деветоюнски герой си ти!

Д-р Георги Петков (сЛ): Една трета от всички храни, предназначени за изхранване, ги изкупува Дирекцията на храноизноса. Другите остават направо за производителното население.

Един от мнозинството: За консумация.

Д-р Георги Петков (сЛ): В тази своя монополистична дейност досегашната Дирекция на храноизноса успява често пъти да разширява или стеснява своя обсег, като засяга ту зърнените храни, ту известни индустриални растения, маслодайни семена и пр. според нуждите и условията на реколтата. Но онова, което остава неизменно в тази дирекция, това е нейното устройство, което не може да се характеризира иначе, освен като чисто бюрократично устройство, което се проявява не само в нейната организация и ръководство, но и в самата стопанска дейност на тази дирекция.

Христо Юруков (р): Преди 1944 г. Дирекцията на храноизноса имаше 3.500 чиновници, а сега има 1.800.

Д-р Георги Петков (сЛ): Не бързайте много!

Христо Юруков (р): Не бързам, искам само да Ви поправа.

Д-р Георги Петков (сЛ): Няма защо да ме поправяте.

Христо Юруков (р): Има прогрес в нейната организация: вместо 3.500 души чиновници, сега има само 1.800 души. Знаете ли това?

Един от опозицията: Положителна лъжа!

Христо Юруков (р): Нека се отбележи това в дневниците. Това са факти.

Един от опозицията: Радикалски морал!

Д-р Георги Петков (сЛ): (Към Христо Юруков) Вие бихте направили по-добре да слушате, отколкото да бързате като муле пред майка си.

А че действително тази дирекция в основата си е една бюрократична организация, показват данните, че в 1944 г. тя има над 3.000 души чиновници, за които е предвиден един бюджет около 300.000.000 лв. В 1945 г. този персонал възлиза на 1.837 души, за които са предвидени 220.000.000 лв.

Христо Юруков (р): Ама сегашни пари. Има разлика.

Д-р Георги Петков (сЛ): Аз съм длъжен да заявя, че тази цифра от 1.837 души, които ми е дадена от самата дирекция, аз трябва да я приема с известни резерви, тъй като в тази цифра не влизат някои длъжностни лица в провинцията.

Но онова, което е интересно, това са хората, които се намират само в административния ръководен отдел на тази дирекция.

Христо Юруков (р): Целият състав е това.

Д-р Георги Петков (сЛ): Другият голям сектор, където се извършва истинската търговска дейност това са онова огромно количество агенти на Дирекцията на храноизноса. За тяхното възнаграждение ние нямаме още никакви данни. Обаче ако вземем за основа сумите за административния бюрократичен персонал и ако предположим, допуснем, че приблизително още толкова се изразходват, като комисионни на агентите и за други манипулационни разходи, при дадените данни за 1944 и 1945 г. на изкупените от дирекцията храни, ще се получи, че в 1944 г. се падат разходи административни, организационни и манипулационни около 1 лв. на килограм, а в 1945 г. — 1.20 лв., или, с други думи, около 10% върху стойността на храните.

Един от мнозинството: Много са ти явялш процентите!

Д-р Георги Петков (сЛ): И ако това положение се сравни с ония основни начала, които са възприети от наредбата за kalkulациите днес, може ясно да проличи резултатът на тази бюрократична организация на Дирекцията на храноизноса.

Премахват ли се тия дефекти, тия отрицателни прояви при новия законопроект, при новата проектирана Главна дирекция? Ясно, не. Тук още повече се подчертава държавно-монополистичен характер на предприятието. Едно държавно-монополистично предприятие, изградено на режима на самоиздръжката. Какво значи това? Това значи, че ние сме сезирани с един законопроект за създаване на един нов държавен монопол наред с монополите за външната търговия, внос-износ, наред с монопола за тютюна, наред с проектирания монопол на спирта и алкохолните напитки и т. н. . . .

От мнозинството: Е-е-е!

Д-р Георги Петков (сЛ): Системата на държавни монополи, които съставляват същността на днешната стопанска политика на днешната оф. власт. . .

Министър д-р Иван Стефанов: Вие против тая система ли сте?

Д-р Георги Петков (сЛ): Да, г-н министре, и вие ще чувате защо и как.

Министър д-р Иван Стефанов: Петко Стоянов се разпъваше тук да говори, че той е против.

Д-р Георги Петков (сЛ): Г-н министре, разликата между нас и вас е, че ние не мислим с клишетата, както вие всички там. (Сочи мнозинството. Ръкоплескания от опозицията).

От мнозинството: Е-е-е!

Министър д-р Иван Стефанов: Не сте ли и вие против?

Димитър Котев (к): Това мислене ли е?

Д-р Георги Петков (сЛ): Г-н министърът ме пита, дали съм по принцип срещу тази монополна система, и аз заявих, че съм против и ще трябва да обясня защо.

От мнозинството: Е-е-е!

Министър д-р Иван Стефанов: Ще се запише, за да се знае.

Д-р Георги Петков (сЛ): Уважаеми г-жи и г-да народни представители! Тук пред нас изпъква един голям въпрос (Възражения от мнозинството), върху който вие трябва да се замислите и по който ние трябва да се разберем. Вие искате да прокарате системата на обществената организация и обсег на стопанския живот и отношения в нашата страна. Добре. На тия начала ние ще спорим с вас. Но ние спорим на друга почва. Въпросът е в каква конкретна форма ще трябва да се изрази тази обществена организация на стопанския живот и отношения. Вие казвате: на началата на държавните монополи, на това, което се нарича етатизация, . . .

От мнозинството: Е-е-е!

Д-р Георги Петков (сЛ): . . . а ние ви заявяваме, че искаме да организираме стопанския живот на началата на обществените монополи.

Министър д-р Иван Стефанов: Какво значи това?

Д-р Георги Петков (сЛ): Г-н министърът ме пита, какво значи това. Професор по политическа икономика! (Ръкоплескания от опозицията) Това значи, че ние сме за социализацията.

От мнозинството: А-а-а! (Смях)

Д-р Георги Петков (сЛ): Разбира се, за вас това е много странно. И аз не се чуя на вашия наивен смях. Не можете да направите разлика между етатизация и социализация. Шом вашият министър не може да го направи! (Възражения от мнозинството)

Уважаеми народни представители и представителки! Какво значи да се етатизира народното стопанство, стопанският живот? Това значи да поставите организирането на стопанските отношения под водачеството на една бюрокрация, представляваща самата държава. Всичко се управлява от чиновници и се направлява от техните възможности и от техните разбирания.

Д-р Константин Мичев (к): Искате от банкери ли?

Д-р Георги Петков (сЛ): В тези етатизирани или одържавени предприятия духът на бюрократизма се изразява в некадърността, в неподготвеността на ръководителите, започвайки от директора и стигайки до последния началник или инспектор.

Министър д-р Иван Стефанов: Точно така говори Чърчил в Англия.

Д-р Георги Петков (сЛ): В етатизирани предприятия е изключено активното и непосредствено участие на обществото.

Д-р Константин Мичев (к): Изключено е участието на Буров.

Д-р Георги Петков (сЛ): Тук е проведен като върховен интерес фискализъмът на държавата, на тая държава, която, ако е поставила това предприятие или този монопол в своя общ държавен бюджет, очаква приходи от него, а ако е оставила това предприятие на самоиздръжка очаква своя дял от печалбите му. Тук затова не е разрешен големият проблем за обществената организация на народното стопанство и на стопанския живот, чийто основни начала трябва да бъдат три: първо, защита на интересите на работничеството, . . .

От мнозинството: Ей-й-й!

Д-р Георги Петков (сЛ): . . . второ, защита интересите на консуматорите . . .

Д-р Константин Мичев (к): На Буров.

Д-р Георги Петков (сЛ): ... и, трето, организиране на една по-висша форма на стопански и производствени отношения.

Д-р Константин Мичев (к): Още едно — интересите на капиталистите, кажи си го.

Д-р Георги Петков (сЛ): И този факт, който ви цитирам, че в Дирекцията на храноизноса досега имаше една скъпо коштуваща организация, показва, че действително тая форма на организация е елиминирала както интересите на производителите, така и интересите на консуматорите. Но има и нещо друго. Тайла ли е за всички нас по каква цена Храноизносът купува житото от селянина-производител и на каква цена продава същата тази дирекция брашното и хляба на българския консуматор? Огромни милиони са реализирани от най-долнопробната експлоатация на тая дирекция както на производителя, така и на консуматорите. Днес бедният хляб се продава над 80 лв. килограмът, срещу купувано жито по 13 лв. килограмът. (Възражения от мнозинството)

Д-р Константин Мичев (к): Демагог!

Министър д-р Иван Стефанов: 13 лв. килограмът се купувало житото в България! Как не Ви е срам! Лъжете!

Д-р Георги Петков (сЛ): За да се разбере бюрократичният характер на тая нова формация, ще трябва да имаме пред вид чл. 8, където е казано: (Чете) „Главната дирекция на храноснабдяването се управлява от главния директор, подпомогнат от директорите“, а в чл. 7 се казва: (Чете) „При Главната дирекция на храноснабдяването се учредяват следните дирекции: а) за зърнените храни, брашното и фуража; б) за маслодайните семена и растителните масла; в) за текстилните влакна; г) за отпадъците и д) финансово-счетоводна“. Открай докрай изключително чиновници, държавни служители, които изпълняват и ръководство и творческа дейност.

Д-р Константин Мичев (к): Какво искаш, беломорският герой ли да бъде там?

Д-р Георги Петков (сЛ): Но онова, което особено много шокира, то е, че в дадения законопроект твърде малко се говори или твърде неясно е казано за същината на стопанската творческа организация на монополната дирекция. В чл. 3 се казва: (Чете) „Редът на събирането, преработката и търговията на земеделските произведения, обект на Главната дирекция, се установява с наредби, изготвени от Главната дирекция на храноснабдяването и одобрени от Министерския съвет.“ Онова, което ще представлява мероприятията, засягащи непосредствените интереси на самите производители-селяни и интересите на консуматорите и което ще представлява възможностите за една резултатна дейност в тази организация е предмет на никакви наредби, които могат всеки ден да се издават, да се изменят и видоизменяват. Вместо да се поставят в основата на тая монополистична организация конкретни, ясни постановления, истинската организация, в която ще се прояви стопанската й дейност, нам се казва, че всичко това ще бъде предоставено на едни случайни наредби.

Министър д-р Иван Стефанов: За „реда“ е казано и в този, и в другия закон, който е в сила.

Д-р Георги Петков (сЛ): „Редът на събирането, преработката и търговията“! Но какво друго значи това, освен организацията на събирането, преработката и продажбата на тия продукти? Нима толкова невежи можем да бъдем, г-н министре? Недейте прави цяло Народно събрание на хора от невежи. Тези наредби те ще уредят реда по който ще става и събирането, и преработването, и търговията!

Министър д-р Иван Стефанов: Редът само.

Д-р Георги Петков (сЛ): Но тук има нещо още по-страшно. Тук се говори за преработването. Какво мислите вие за преработването, да кажем, на зърнените храни в брашно? Преработването на зърнените храни в брашно ще става ли по системата на ишлемето както досега в частни мелници или ще монополизирате и мелничарската индустрия, за да се изпълни целият ви проект? (Възражения от мнозинството) Ако е така, кажете го. Вие събирате памук и вълна и ще ги преработвате в прежда и платове. Ще монополизирате ли текстилната индустрия в България? Кажете го, недейте лукавствуват, не се крийте зад неясности — най-голямата опасност, за която г-н професор Стоянов ви говореше — с таква анонимно законодателство

Рада Ноева (к): Ето социалист, който защитава капиталистите!

Асен Бозаджиев (к): Шо за идея, шо за теория развиваш?

Д-р Георги Петков (сЛ): За да се разберем, аз ще ви кажа моето становище и становището на нашата партия по тая въпрос. Ще дойде и по него да си поприказваме.

Катя Аврамова (к): За социализма ли?

Рада Ноева (к): За тузове и спекулантите имало опасност, а за нещастния трудов народ?

Д-р Георги Петков (сЛ): Но тук има нещо друго. Кой упражнява контрола върху стопанската дейност и резултатите от тая дейност в цялата дирекция? — Една дирекция финансово-счетоводна и органите на финансовия инспекторат.

Д-р Константин Мичев (к): Какво искаш? Ти ли да я контролираш?

Д-р Георги Петков (сЛ): Аз искам това, което искате и вие: на родът да контролира (Ръкоплескания от опозицията), а не бюрократите от инспектората или от някаква дирекция.

Катя Аврамова (к): Я ми кажете Вие ...

Д-р Георги Петков (сЛ): Уважаема госпожо, какво разбирате Вие от тия работи?

Крум Миланов (к): Много повече от Вас разбира.

Д-р Георги Петков (сЛ): Кажете ми вие до днес от 1940 г. насам виждал ли е българският народ един баланс на Дирекцията на храноизноса (Ръкоплескания от опозицията), да види какво е вземано, какво е продавано, какво е спечелено, къде са отишли средствата на тоя български народ — селянина-производител и консуматор-гражданин? (Ръкоплескания от опозицията)

Министър д-р Иван Стефанов: Вие заинтересувахте ли се, дали има баланс на дирекцията? Заинтересувахте ли се?

Д-р Георги Петков (сЛ): Не ме питайте дали съм се интересувал. Вие се запитайте по какъв начин направихте известни резултати на тая дирекция пред българската общественост.

Министър д-р Иван Стефанов: Отговорете на въпроса ми.

Д-р Константин Мичев (к): (Към д-р Георги Петков) Кажете за твоята фабрика!

Д-р Георги Петков (сЛ): Да видим доколко действително тази ваша организация на държавен монопол отговаря на интересите на обществеността и на изискванията на обществената организация на стопанския живот: спестяване, запазване интересите на производителите и консуматори и по-висша форма на производството. Вие подчертавате в този си законопроект също така неизбежния фискализъм, като в чл. 17 изрично говорите за печалба. И нещо повече, казвате, че фондът за печалба се разпределя, както следва: за резервен фонд, за фонд разширения и подобрене предприятното, за фонд културни и социални мероприятия и подобрене бита на служителите и работниците при Главната дирекция, не на работниците и за държавата. Кажете ми, това ли е основната същност и смисълът на идеята за стопанска демокрация, която се поставя в основата на цялата тази политика на преход на стопанството от капиталистическо в обществено-демократическо? И тук ние ви казваме: Така както вие организирате с предложението законопроект за държавен монопол на търговията, разпределението и преработката на земеделските произведения, вие няма да стигнете никъде другаде, освен там, където целите и видят всички монополистични тежания на вашата стопанска политика — към създаване на държавен капитализъм, ...

От мнозинството: Ей-й-й!

Д-р Георги Петков (сЛ): ... един държавен капитализъм, който също така лъмти за печалба, която трябва да бъде реализирана чрез експлоатацията на труда и на консуматора, един държавен капитализъм, който има „предимствата“, че ако при частния капитализъм работникът може да намери свободно своята работа и да мени своите господари, при вашия държавен капитализъм работникът става роб на един и същ работодател — държавата, ... (Ръкоплескания от опозицията)

От мнозинството: Ей-й-й! (Смях)

Д-р Георги Петков (сЛ): ... на тая държава, която не му позволява да защити своите интереси и със стачка.

Крум Миланов (к): Няма да използвате чужд труд и да трупат капиталите.

Д-р Георги Петков (сЛ): На този ваш проект, който отрича всяко социалистическо (Смях сред мнозинството) и който води неизбежно към тоя тоталитаризъм, какъвто е духът на вашето политическо управление, ние противопоставяме ...

Д-р Константин Мичев (к): Кои сте вие, спекулантите ли?

Д-р Георги Петков (сЛ): ... монопола на кооперативното сдружаване, кооперативния монопол.

Министър д-р Иван Стефанов: Какво противопоставяте вие?

Д-р Георги Петков (сЛ): Ние противопоставяме нашия кооперативен монопол, за който в България ние имаме най-благоприятните обективни условия, имаме и опита на една съществуваща вече организация. (Възражения от мнозинството) Това е Общият съюз на земеделските кооперации, който има огромната кооперативна мрежа в България, в досег с със самите производители и е бил и досега агент на Храноизноса. Тая организация има не само системата, но и опита за събиране на храните. Ако вие към тая съществуваща организация прибавите и организацията на потребителните кооперации в България, в лицето на Обединената кооперативна централа „Напред“, — която няма да остане за дълго във вашите ръце, скропие я загубите — една организация, която ще представлява интересите на българския консуматор, ако вие прибавите и Съюза на по-

пулхните банки, който също така има досег с широките земеделски маси в страната, а заедно с това има и опита в тая организация като агент на Дирекцията за храноизнос, ако вие прибавите интелектуалния труд, ръководството на ония, които са работили в областта на търговията със зърнени храни и земеделски произведения, вие ще имате класическо съчетание интересите на производителите и консуматорите с тия на интелектуалното ръководство, с хората, които представляват опита, вие ще имате тогава оная организация, която ние наричаме обществена или социализирана организация на стопанския живот, в противовес на вашия държавен бюрократичен монополизъм. (Възбуждения от мнозинството)

Един от мнозинството: Къде си научил това?

Д-р Георги Петков (сЛ): Тук чувам един глупав въпрос: къде съм учил това. Вие, г-да, които се наричате марксисти, вие трябва да знаете, че Ото Ноер, Кауцки и други хора на науката отдавна са установили — също така професор Бюхнер, макар и буржоазен идеолог, той сам е правил тая дълбока разлика — оная дълбока разлика, която е установена в марксистическия мисъл на западноевропейския социализъм: Хабер си ямате от това! (Смях всред мнозинството) И именно така схващайки цялата тая проблема, ние не можем да направим нищо друго, освен да отречем из основа този проект, противопоставяйки на вашия държавен капитализъм и монополизъм нашата социализирана система на кооперативна организация. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: Моля ония народни представители, които са съгласни да продължим днешното заседание след 21 ч., да влязват ръка. Мнозинство Събранието приема. Има думата народният представител Спас Найденов.

Обаждат се: Няма го.

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата министърът на финансите.

Министър д-р Иван Стефанов: (Посрещнат с ръкоплескания) Уважаеми г-жи и г-да народни представители! Законопроектът, който е представен на вашето внимание, е извънредно ясен и прегледен. Този законопроект се касае за нещо много просто.

Един от опозицията: Хич не е просто!

Министър д-р Иван Стефанов: Касае се за преустройството на сега съществуващата Дирекция за храноизнос — което преустройство не само формално се предвижда в закона за стопанския план, но и фактически се налага от условията, които са се изменили съществено от времето, когато е организирана в този ѝ вид Дирекцията за храноизнос. При това се касае за едно преустройство, което обезпечава пълната приемственост, защото в чл. 22 на законопроекта се казва, че Главната дирекция на храноснабдяването поема всички пасиви и активи на сега съществуващата Дирекция за храноизнос.

В законопроект са установени няколко основни начала, които характеризират новата Главна дирекция на храноснабдяването. Една част от тия начала са същите, на които беше изградена и Дирекцията за храноизнос, а именно, че за един кръг от произведенията на българското стопанство се продължава режимът на монополната търговия от страна на дирекцията. Това е казано в чл. 5. Казано е също така, че тук се касае за търговията с земеделски произведения и че Дирекцията на храноснабдяването се занимава и с преработка на земеделските произведения. И това не е нещо ново. Дирекцията за храноизнос се занимава с преработката на земеделските произведения от редица години. Както е известно, зърното, което е събрано в Дирекцията на храноизнос, не се предава на мелниците, та те да го смилат и да продават брашното, триците и къкълата, който излиза от това зърно, а зърното се предава на преработка в мелниците, като остава собственост на Дирекцията за храноизнос. Тази система се оказва извънредно пригодна да удовлетвори всички ония искания, които предявява пред нас обезпечаването хляба на населението, особено в година, когато има недостатъчно зърно.

Дирекцията за храноизнос преработва и други земеделски произведения за своя сметка не непременно в свои собствени предприятия. Така е с някои вликоходни растения, като конола. Как ще върви по-нататък това развитие, дали Главната дирекция на храноснабдяването, ако се приеме законопроектът от Великото народно събрание, ще разширява този кръг на земеделски произведения, които тя за своя сметка ще преработва в собствени или в чужди, наети индустриални предприятия, това ще покаже развитието.

Д-р Георги Петков (сЛ): Подчертайте „собствени“!

Министър д-р Иван Стефанов: Аз няма какво да подчертавам. Самите факти подчертават. Държавата ще стане собственик на известни индустриални предприятия. (Ръкоплескания от мнозинството) И щеше да бъде крайно странно, ако не излезеше от устата на такъв представител на социализма, какъвто е д-р Петков, щеше да бъде много странно, ако един социалист счита, че е нещо лошо, ако държавата е станала собственица на индустриални предприятия.

Д-р Георги Петков (сЛ): Не по такъв начин, както вие го правите.

Димитър Котев (к): Искате по такъв начин да го правим, че въобще да не стане.

Министър д-р Иван Стефанов: Обсегът на Дирекцията на храноснабдяването е същият, значи, няма нищо съществено ново в законопроекта. А какво е било това по същество, което сега е ставало и което е в основата на бъдещото развитие, за това нека си разменим няколко прости мисли, без никакви хитрувания и излишно употребяване на чужди думи. Всички сме съгласни изглежда върху това, че зърнената търговия в миналото е имала съществени пороци, че тя е водила дори до едно ограбване на производителя, както тук се изтъква, че тя е довела до зеленичарството и пр., до бедствено положение производителите. Ако някой се опита тук, както наистина се опита преждеговорившият, да поставя въпроси за тази дейност на Храноизноса във връзка с военновременните условия, то той трябва да покаже много големи акробатически способности в умствено отношение, защото да се твърди, че Дирекцията за храноизнос е била произлязла от Дирекцията за стопански грижи и обществена правдивност, е едно от двете: или пълно невежество, или съзнателно заблуждение.

Какво е положението? Създаването на дирекцията за храноизнос се обосноваваше от нещо свършено друго, бих казал противуположно на военновременните условия. Тя се създаде, когато се развихри стопанската криза от 1929—1930 г. и когато произведенията на земеделските стопани в България и в много други страни не можаха да намерят никакъв пазар, когато цената на тези произведения спадна страшно ниско Дирекцията за храноизнос се създаде като един институт на държавата, да може някак си да поддържа земеделско-стопански с едни горе-долу удовлетворителни цени.

Д-р Георги Петков (сЛ): Не го ли казах това, г-н министре?

Министър д-р Иван Стефанов: От тогавашното време се измениха много години...

Д-р Георги Петков (сЛ): Непочтено е от Ваша страна да ми извъртате мислите.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Министър д-р Иван Стефанов: Каквото сте казали тук, е записано точно (Сочи стенографската маса) и един ден светът ще се учудва на тия Ваши мисли. Оттогава се измени много време и Дирекцията на храноизноса стана държавен институт, който организира зърнената търговия у нас и търговията с някои земеделски произведения по такъв начин, че да се обезпечи...

Един от опозицията: В бюджета сте предвидели 700.000.000 лв. печалба от Дирекцията на храноизноса.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Д-р Георги Петков (сЛ): Експлоатация на селския труд, това е то вашият комунизъм.

Министър д-р Иван Стефанов: ... едно нормално развитие на нашето стопанство във всичките му отрасли.

Много погрешно е многократно изтъкваното твърдение от някои среди, устно и печатно, че Дирекцията на храноизноса обслужвала градското население или, както и тук се каза, непроизводителното население, защото свършено точни статистически данни показват, че ако Дирекцията на храноизноса обезпечава изхранването на градските работници, чиновници и занаятчи и други категории от населението, които нямат нищо общо с земеделското производство, то тя обезпечава изхранването най-малко и на още толкова население в селата, което е или заето в други отрасли на земеделското стопанство, като тютюнопроизводители, лозари и други стопани, или пък производители и на зърнени храни, които обаче не могат да произвеждат толкова, колкото е необходимо за тяхното изхранване.

И стери статистически данни има, и по-нови изследвания има, че повечето от половината земеделски стопани у нас нямат достатъчно зърнени храни за своето изхранване и за изхранването на своя добитък. При това положение, при тази — да кажем купешка дума — констелация на нашето земеделско производство, при тази структура на нашето земеделско стопанство, очевидно е, че режимът на Дирекцията на храноизнос има значение за много големи категории от нашето население именно като потребители, много по-големи, отколкото е оная категория, която представляват производителите, продавачите на зърнени храни и на земеделски произведения въобще.

Казват някои: това е етатизация, одържавяване на търговията с едни или други произведения, на тяхната преработка и пр. И казват по-нататък: непременно тази етатизация представлява едно бюрократизиране, оскупяване на производството, на търговията, на разпределението и пр. Казват го много хора не само в нашата страна и не само сега, не само след втората световна война. Това са го казвали още преди десетилетия хора в много страни. Вярно е, казват го и сега почти с едни и същи думи в много страни.

Димитър Котев (к): Както нашият оратор.

Министър д-р Иван Стефанов: Е добре, ако в Англия някои среди казват: национализацията на транспорта непременно води до неговото оскупяване, до неговото разстройство, до по-лошото обслужване на народното стопанство и на населението; ако някои среди в Англия казват: национализацията на мините вече се провали, тя донесе едно оскупяване на производството, тя не обезпечи отоплението в стра-

ната през зимата на 1946 и 1947 г., тя спря производството на хиляди фабрики в нашата страна и пр. и пр.; ако такива работи се казват по разни случаи в много страни, то ние много ясно си даваме сметка, кои са тези среди и защо го правят. В Англия тези работи се изтъкват от най-крайните консерватори и се изтъкват срещу лейбъристкото правителство.

Д-р Георги Петков (сЛ): В Англия няма държавен монопол. Там има национализация. Правите разлика между национализация и етатизация.

Министър д-р Иван Стефанов: Какво ли разбирате вие от тази разлика между етатизация и държавен монопол?

Д-р Георги Петков (сЛ): Министър и не го разбира! И вие сте професор!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно звъни)

Иван Копринков (сЛ): Национализация е едно, а етатизация е друго. Язык!

Министър д-р Иван Стефанов: Язык е за онези, които искат да се спасяват, като се ловят за думичките. Вие искате да кажете, че в Англия мините не са държавно притежание? Това ли искате да кажете?

Иван Копринков (сЛ): Там има национализация на мините...

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Министър д-р Иван Стефанов: Че мините в Англия не са държавни — това ли искате да кажете вие? Кажете точно, какво твърдите вие?

Иван Копринков (сЛ): ... с участието на работници и консултатори. Това е то.

Министър д-р Иван Стефанов: Чия е собствеността на мините — питам ви аз — в Англия: държавна ли е, кооперативна ли е, или е някаква обществена собственост?

Иван Копринков (сЛ): На минните работници.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Министър д-р Иван Стефанов: Недейте се опитва вие да мошеничествувате идеологически. Няма да мине това!

Д-р Георги Петков (сЛ): Класическо невежество!

Министър д-р Иван Стефанов: Не класическо невежество, а класическо идеологично мошеничество има у вас. (Ръкоплескания от мнозинството) Това има у вас!

Д-р Георги Петков (сЛ): (Възразява)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Министър д-р Иван Стефанов: Заслужава, Вашата реч да бъде преведена на английски и да бъде пратена на централното ръководство на Лейбър парти и на правителството в Англия. Заслужава да бъде преведена и изпратена там.

Бончо Досев (к): И той (Сочи д-р Георги Петков) бил социалист! Фашист!

Министър д-р Иван Стефанов: Ясно е положението. Когато се извършва една етатизация от страна на една държава, която се намира в ръцете на монополистични капиталистически обединения, тогава може да се говори за държавен капитализъм, както са и говорили много именити икономисти и социолози. Ако обаче държавата не се намира в ръцете на монополистични капиталистически обединения и на техни подставени лица, а се намира здраво в ръцете на народа, ...

От опозицията: На партията.

Министър д-р Иван Стефанов: ... тогава няма вече държавен капитализъм.

Иван Копринков (сЛ): Държавата е една.

Министър д-р Иван Стефанов: Да, държавата е една, обаче за някои хора, като се каже държава, непременно се разбира нещо типично, нещо бюрократично. И тогава, разбира се, те са пак в пълен унисон с хората на онези реакционни среди, които тъкмо така разбират намесата на държавата в стопанството, когато в съответната страна се установи една народна власт, която започва, иска и налага, стопанството да бъде не във властта на монополистичните обединения, а да бъде дирижирано от държавата в интереса на народните маси, на народното стопанство и на развитието на производителните сили в страната.

Кочо Бонев (ЗНП): 700.000.000 лв. приход в бюджета сте предвидели от Дирекцията на храноизноса.

Министър д-р Иван Стефанов: По-нататък в законопроекта се урежда въпросът за устройството на Главната дирекция на храноснабдяването. В това устройство се въвежда една голяма промяна в сравнение със съществуващото положение. Досега съществуващото положение даваше всичката власт в дирекцията на един директор, снен съвет от един директор и трима съветници.

Иван Копринков (сЛ): А сега се дава само на главния директор.

Министър д-р Иван Стефанов: Сега се предоставя тъкмо на главния директор да носи всичката отговорност, като бъде подпомаган от директорите.

Петър Братков (с): Единоначалие.

Министър д-р Иван Стефанов: Точно така. Принципът на единоначалието се провежда в законопроекта по отношение ръководството на бъдещата Главна дирекция на храноснабдяването. И това не е нещо лошо, а е тъкмо обратно — нещо, което ще обезпечи действително разгръщането на по-голяма самонациатива там и ще даде възможност да се проверява веднага калъбрността на ръководителя на това голямо предприятие.

Тук много пресилено се изтъква, че тъкмо това било някакъв бюрократизъм. А ние знаем от нашия собствен опит, че бюрократизмът намира много благоприятна почва за развитие тъкмо там, където някакви колективни управляват стопанските предприятия. А ние съвсем не искаме това да правим.

Иван Копринков (сЛ): Според вас кооперацията.

Министър д-р Иван Стефанов: Ние искаме да водим развитието по други пътища — към едноличната отговорност, към разгръщане на по-голяма възможност и инициатива на ръководствата и към установяване на тяхната отговорност, такава каквато е, а че да се прикриват зад решенията на една или друга комисия, на една или друга колективна единица.

Кочо Бонев (ЗНП): Ще се събират ли тия 700 милиона лева, предвидени за Дирекцията на храноизноса, сега от Главната дирекция на храноснабдяването?

Министър д-р Иван Стефанов: От останалите разпореждания на законопроекта аз искам да подчертая, че показателните разпореждания се приемат такива, каквито бяха установени още в наредбата-закон от 1934 г. Прави се едно пригаждане само на размера на глобите. Прави се и едно малко изменение в това, че когато се констатира нарушение с известно количество преработени произведения, то конфискацията се извършва не само на тия произведения, но и на съдовете, в които се намират те, защото практиката показва, че на дело се затруднява твърде много това конфискуване, щом като не се предвижда конфискуване и на съдовете, в които се намират тия произведения.

Петър Божинов (ЗНП): Преди да преминете към тая глава, защо пропускате чл. 17, г-н министре? Той е много интересен член.

Министър д-р Иван Стефанов: И на чл. 17 ще се спра. Ако вие мислите така, защо не вземахте думата да говорите по този член? Чл. 17 е много интересен за онези, които искат под вола теле да търсят.

Петър Божинов (ЗНП): Я го прочетете, да видим действително така ли е?

Министър д-р Иван Стефанов: Той е много ясен и прост. Той е това, което се предвижда и в закона за самоиздръжката и което се прави във всички предприятия, не само в държавните.

Според чл. 17, една част от печалбата се отделя за резервен фонд, който за лоши дни да бъде бели пари.

Петър Божинов (ЗНП): Това добре.

Министър д-р Иван Стефанов: Втора част се отделя за да може да се разшири предприятието и да се усъвършенствува то.

Петър Божинов (ЗНП): И това добре.

Министър д-р Иван Стефанов: Трета част се отделя за културни и социални мероприятия в полза на хората, заети в предприятието.

Петър Божинов (ЗНП): И това добре.

Министър д-р Иван Стефанов: Четвърта част, ако остане, разбива се, се отделя за държавата.

Петър Божинов (ЗНП): А за земеделеца-производител?

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Министър д-р Иван Стефанов: Земеделец-производител никога да го храним с трохи от печалбите, ...

Петър Божинов (ЗНП): А със слама.

Министър д-р Иван Стефанов: ... а ще го храним с подходящи цени на неговите произведения, които да бъдат в интерес и на него като производител, и на него като консуматор, и на народното стопанство. (Ръкоплескания от мнозинството)

Петър Божинов (ЗНП): Демагогия не може да се прави с това!

Министър д-р Иван Стефанов: Това, което Вие искате да кажете, то е присъщо на демагогията.

Петър Божинов (ЗНП): Не е демагогия, а е зачитане интересите на земеделеца-стопанин — главният виновник за печалбите. Той е главният виновник.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Д-р Константин Мичев (к): А когато грабеше кооперацията, чий интереси защитавахте? Грабител си!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Министър д-р Иван Стефанов: Аз смятам, че няма никаква полза в никакъв смисъл да се спирам тук върху едно историческо изложение или пък изобщо върху такива объркани идейни построения, които се изнесоха тук, и смятам, че мога направо да пристъпя с апела към Великото народно събрание.

Иван Копринков (сЛ): За мандата кажете нещо?

Министър д-р Иван Стефанов: ... да гласува на първо четене представения законопроект за учредяване на Главна дирекция на храноснабдяването. (Ръкоплескания от мнозинството)

Иван Копринков (сЛ): За пълномощията защо не казахте нищо?

Председателстващ Атанас Драгиев: Ще пристъпим към гласуване на законопроекта.

Който приемат на първо четене законопроекта за учредяване на Главна дирекция на храноснабдяването, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка трета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за освобождаване от заплащане на данъци, мита, берии и други плащания дарението на Софийската народна община на полската държава, състоящо се в едно дворно място за постройка на легационна сграда на същата държава.

Моля секретаря да го прочете.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за освобождаване от заплащане на данъци, мита, берии и други плащания дарението на Софийската народна община на полската държава, състоящо се в едно дворно място за постройка на легационна сграда на същата държава

Г-да народни представители! Напоследък държавата закупи във Варшава подходяща сграда за нуждите на българската легация в същия град, като при покупката българската държава, по принципа на взаимността, беше освободена от заплащането на полската държава на всякакви държавни такси (мита, данъци, налози, берии и герб).

От друга страна, преди време, Софийската община беше подарила на полската държава едно дворно място, върху което да се построи здание за нуждите на полската легация — София, оформянето на което дарение е предстоящо.

С оглед на изложеното по-горе, налага се да бъде освободена полската държава от заплащане на всички мита, данъци, налози, берии и герб по оформянето на акта на това дарение, за което се изготви съответен законопроект.

Гр. София, май 1947 г.

Министър на финансите: Проф. д-р Ив. Стефанов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за освобождаване от заплащане на данъци, мита, берии и други плащания дарението на Софийската народна община на полската държава, състоящо се в едно дворно място за постройка на легационна сграда на същата държава

Член единствен. Освобождава се от заплащане на всякакви мита, данъци, налози, берии и гербов налог акта, с който Столичната община подарява на полската република едно дворно място от 4.180 кв. м., находящо се в землището на гр. София, местността „Центъра“, кв. 436, при съсед: бул. „Евлоги Георгиев“, ул. „Цар Крум“, ул. „Любен Каравелов“ и унгарската легация, предназначено за постройка на легационни сгради на същата държава.

Председателстващ Атанас Драгиев: Никой не иска думата. Ще гласуваме.

Ония г-да народни представители, които приемат на първо четене законопроекта за освобождаване от заплащане на данъци, мита, берии и други плащания дарението на Софийската народна община на полската държава, състоящо се в едно дворно място за постройка на легационна сграда на същата, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър д-р Иван Стефанов: Уважаеми г-да народни представители и представители! Понеже по предложението законопроект няма никакви изказвания, нито пък никакво предложение за изменение и допълнение, аз моля, законопроектът да бъде гласуван, по спешност, и на второ четене.

Председателстващ Атанас Драгиев: Както чухте, г-н министърът на финансите прави предложение, щото току-що приетия на първо четене законопроект да бъде приет, по спешност, и на второ четене.

Моля ония г-да народни представители, които са съгласни с предложението на г-на министъра на финансите, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към второто четене на законопроекта. Моля секретаря да го докладва.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

„ЗАКОН

за освобождаване от заплащане на данъци, мита, берии и други плащания дарението на Софийската народна община на полската държава, състоящо се в едно дворно място за постройка на легационна сграда на същата държава.

Председателстващ Атанас Драгиев: Моля ония г-да народни представители, които са съгласни с така прочетеното заглавие на законопроекта, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете член единствен)

Председателстващ Атанас Драгиев: Моля ония г-да народни представители, които са съгласни с така прочетенния член единствен на законопроекта, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към точка четвърта от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за отпускане пенсия за инвалидност на граждански лица, пострадали от войските на Съюзените сили.

Моля секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за отпускане пенсия за инвалидност на граждански лица, пострадали от войските на Съюзените сили

Г-жи и г-да народни представители! При навлизане на войските на Съюзените сили през 1944 г. в България и през време на пребиваването им у нас има случаи на катастрофи, злополуки и други произшествия, при които са пострадали лица от гражданското население. Някои от тези лица, респективно техните наследници са получили от държавата известни малки помощи. Остава обаче открит въпросът за едно по-пълно обезщетяване на пострадалите не по тяхна вина български граждани.

Това обезщетяване ще бъде в съгласие и с постановленията на чл. 28 от договора за мир, според който българското правителство се задължава да обезшети тези шети.

Като имате пред вид това, моля ви да разгледате изготвения за целта законопроект и да го гласувате.

Гр. София, май 1947 г.

Министър на финансите: Проф. д-р Ив. Стефанов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за отпускане пенсия за инвалидност на граждански лица, пострадали от войските на Съюзените сили

Чл. 1. Пострадалите след 5 септември 1944 г. в пределите на страната граждански лица при злополука или други произшествия от войските на Съюзените сили се причисляват към чл. 2 от наредбата-закон за пенсията за инвалидност. Актът за злополука, предвиден в чл. 4 от същата наредба-закон, за тези случаи се заменя с удостоверение, издадено от кмета на общината, в която е станала злополуката (произшествието).

Чл. 2. Пенсията се отпуска от деня на злополуката (или смъртта), ако е подадена молба за това в Дирекцията на пенсията — Отделение „държавни пенсии“, в срок една година от същата или от влизането на този закон в сила. Ако този срок е пропуснат, пенсията се отпуска от деня на поискването ѝ.

Председателстващ Атанас Драгиев: По този законопроект няма записани оратори. Ще преминем към гласуване. Моля ония г-да народни представители, които приемат на първо четене по принцип, законопроекта за отпускане пенсия за инвалидност на граждански лица, пострадали от войските на Съюзените сили, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър д-р Иван Стефанов: Понеже по този законопроект няма никакви изказвания, нито предложения за изменение и допълнение, аз моля народните представители и народните представители да се съгласят да се гласува и на второ четене, по спешност, същият законопроект.

* За текста на член единствен виж първото четене на законопроекта по-горе.

Председателствуваш Атанас Драгиев: Моля ония г-да народни представители, които са съгласни с направеното предложение от г-на министра на финансите, да се приеме и на второ четене, по спешност, току-що прочетеният законопроект, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Моля секретаря да докладва законопроекта.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

„ЗАКОН“

за отпускане пенсия за инвалидност на граждански лица, пострадали от войските на Съюзените сили.“

Председателствуваш Атанас Драгиев: Моля ония г-да народни представители, които приемат прочетеното заглавие на законопроекта, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете чл. 1)

Председателствуваш Атанас Драгиев: Моля ония г-да народни представители, които приемат чл. 1, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете чл. 2)

Председателствуваш Атанас Драгиев: Моля ония г-да народни представители, които приемат чл. 2, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Преминуваме към точка пета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за разрешаване да се изразходват през 1947 бюджетна година свободните остатъци от някои извънредни бюджетни кредити от минали години, за изменение и допълнение на някои от законите за тия кредити и за разрешаване на нови такива.

Петко Стоенчев (к): Понеже мотивите на законопроекта са известни на г-да народните представители, правя предложение да не се четат.

Председателствуваш Атанас Драгиев: Има предложение да не се четат мотивите на законопроекта тъй като са известни на г-да народните представители. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Моля секретаря да прочете само законопроекта.

Секретар Тодор Тихолов (с): (Чете)

„ЗАКОНОПРОЕКТ“

за разрешаване да се изразходват през 1947 бюджетна година свободните остатъци и някои извънредни бюджетни кредити от минали години, за изменение и допълнение на някои от законите за тия кредити и за разрешаване на нови такива.

Чл. 1. Разрешава се да се изразходват през 1947 бюджетна година, за изплащане на извършени и за нови разходи, остатъците по следните извънредни бюджетни кредити:

I. Министерство на външните работи и на изповеданията — Комисарство по изпълнение съглашението за примирие

По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 47, от 24 декември 1946 година, обнародван в „Държавен вестник“, брой 300/1946 година, за бюджетно оформяване на изплатени срещу разписки суми за разходи по изпълнение съглашението за примирие.

II. Министерство на земеделието и държавните имоти

а) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 21, от 24 март 1944 година, § 7 и 8, обнародван в „Държавен вестник“, брой 71/1944 година, за изграждане и обзавеждане държавни хладилници, устройство серумодобивни станции и институти за борба с болестите по свинете.

б) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 18, от 26 юни 1946 година, обнародван в „Държавен вестник“, брой 154/1946 година, за построяване, построяване и обзавеждане на сгради за допълнителни земеделски училища.

в) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 286, от 30 ноември 1945 година, обнародван в „Държавен вестник“, брой 291/1945 година, за направа и обзавеждане на машинно-тракторни станции, набавяне машинен инвентар и др.

г) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 5, от 19 април 1946 година, чл. 2, обнародван в „Държавен вестник“, брой 93/1946 година, за изплащане отчуждени имоти и други разходи за държавни опитни институти.

д) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 25, от 31 юни 1946 година, обнародван в „Държавен вестник“, брой 181/1946 година, за изплащане на отчуждени земи, сгради и направа на нови такива, за нуждите на държавни скотовъдни институти.

е) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 28, от 7 август 1946 година, обнародван в „Държавен вестник“, брой 188/1946 година, за построяване на сгради, обзавеждането им и други разходи за ветеринарен противочумен институт в гр. София, Института за борба с болестите по свинете в гр. Враца, за скотовъдния и изследователен институт край гр. Стара Загора и лихви по безлихвени заеми за кланици и хладилници.

*) За текста на законопроекта виж първото четене на стр. 119.

ж) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 37, от 2 октомври 1946 година, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 233, от 1946 година, за строеж и обзавеждане на училищни и стопански сгради при земеделските училища и институти.

III. М-во на обществените сгради, пътищата и благоустройството

По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 33, от 30 август 1945 година, обнародван в „Държавен вестник“, брой 207 от 1495 година, за построяване и довършване на нови и приспособяване на стари сгради за учебни институти.

IV. Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните

а) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 44, от 29 март 1943 година, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 73 от 1943 година, за направа на инсталации, т. т. линии и др.

б) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 38, от 25 август 1944 година, обнародван в „Държавен вестник“, брой 192 от 1944 година, за възстановяване на разрушени т. п. сгради, инсталации и др.

в) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 5, от 19 април 1946 година, чл. 6, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 93 от 1946 година, за разни мероприятия по пощите, телеграфите и телефоните, с изключение на кредита по § 2 — за построяване и инсталиране на т. т. фабрика, разходите по който, заедно със съответната част от произведението на отпуснатия от Пощенската спестовна каса заем, да се предвидят в бюджета на същата фабрика, обособена през 1947 година като самостоятелно стопанско предприятие.

Изразходваните за целта суми от заема са за сметка и се предвидят за погасяване, заедно със съответните лихви, по бюджета на същата фабрика.

В края на таблицата за разпределението на кредита, се прибавя следната забележка:

„Забележка. Министерството на финансите, по искане на главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните, може с заповед да усълва кредита по единия от двата параграфа, за сметка на реализираните икономии по останалия параграф.“

V. Главна дирекция на железниците и пристанищата

По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 22, от 9 юли 1946 година, чл. 5, обнародван в „Държавен вестник“, брой 82 от 1943 година, датите: „31 декември 1946 год.“ и „30 юни“ закона датата: „30 декември 1946 год.“, се променя за: „30 декември 1947 год.“

Разни министерства

а) По закона за извънредния бюджетен кредит, утвърден с указ № 5, от 19 април 1946 година, на чл. 3, обнародван в „Държавен вестник“, брой 93 от 1946 година, за бюджетно оформяване на изплатени с разписки суми.

б) По закона за извънредния бюджетен кредит за строителство и др., утвърден с указ № 20, от 8 юли 1946 година, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 158 от 1946 година, само по отношение на следните кредити и за бюджетно оформяване на изплатените срещу разписки суми, а именно:

По § 1 на Главната дирекция на държавните дългове — вноса в бюджета на Главната дирекция на електрификацията — до 300.000.000 лева.

По § 6 на Министерството на войната — за бюдж. оформяване на изплатени срещу разписки суми — до размера на свободния остатък от кредита.

По § 3 на Главната дирекция на железниците и пристанищата — за покупка и ремонт на кораби — до 700.000.000 лева.

Член 2. Неизплатените разходи по поети ангажменти за сметка на извънредни бюджетни кредити от минали години, с остатъци, срокът за изразходването на които не се продължава през 1947 бюджетна година, се изплащат от съответните кредити по редовния бюджет на държавата или по други извънредни бюджетни кредити за същи разходи изразходването на остатъците по които е разрешено да стане и през 1947 бюджетна година.

Член 3. а) В членове 1, 3, 5, 6 и 7 от законите за сключване заем от Б. з. к. банка от Министерството на земеделието и държавните имоти, в размер на 120 и 70 милиона лева, обнародвани в „Държавен вестник“, брой 147 от 1942 година, и допълнени с законите, обнародвани в „Държавен вестник“, бр. бр. 95 и 93 от 1945 и 1946 година, датите: „31 декември 1946 година“ и „30 юни 1947 година“ се променят съответно на: „31 декември 1947 година“ и „30 юни 1948 год.“

б) В членове 1, 2, 3, 5 и 7 от закона за сключване заем от Министерството на земеделието и държавните имоти при Б. з. к. банка, в размер на 120 милиона лева, обнародван в „Държавен вестник“, брой 82 от 1943 година, датите: „31 декември 1946 год.“ и „30 юни 1947 год.“ се променят съответно на: „31 декември 1947 година“ и „30 юни 1948 година“.

в) В членове 3, 5 и 7 от закона за сключване на заем от Министерството на земеделието и държавните имоти при Б. з. к. банка в размер на 120 милиона лева, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 147 от 1942 година, датите: „31 декември 1945 година“ и „30 юни 1946 година“, изменени с закона, утвърден с указ № 5 от 1946 година, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 93 от 1946 г., на „31 декември 1946 год.“ и „30 юни 1947 година“, се променят съответно на: „31 декември 1947 година“ и „30 юни 1948 година“.

г) В членове 2, 4 и 6 от закона за сключване на заем от Министерството на земеделието и държавните имоти при Б. з. к. банка

в размер на 200 милиона лева, обнародван в „Държавен вестник“, брой 152 от 1942 година, датите „31 декември 1946 година“ и „1 май 1947 година“ се изменят съответно на „31 декември 1947 година“ и „1 май 1948 година“.

д) В членове 2 и 4 от закона за отпускане заем в размер на 400 милиона лева на Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните от Пощенската спестовна каса, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 190 от 1944 година, датата: „1 ноември 1947 година“ се заменя с: „1 ноември 1948 година“.

е) Одобрява се в т. 2 на 29. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 17 март 1943 година, протокол № 44, допълнено с закона, обнародван в „Държавен вестник“, брой 93 от 1946 година, датата: „1 ноември 1947 година“ да се замени с: „1 ноември 1948 година“.

Член 4. Разрешава се извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1947 г. в размер на 65.000.000 лв. за строеж на семехранилища при гарите и вътрешните събирателни пунктове, както и за всички други разходи във връзка с обзавеждането им с необходимия машинен и друг инвентар.

Разходите по този извънреден бюджетен кредит да се покриват от постъпленията на заема, който ще се сключи, съгласно наредбата-закон за сключване на заема от Българската земеделска и кооперативна банка за строеж и обзавеждане на семехранилища, обнародвана в „Държавен вестник“, брой 149 от 1942 година, с първо продължение до 31 октомври 1945 година — „Държавен вестник“, брой 71 от 1944 година, и с второ — 31 октомври 1947 г., обнародвано в „Държавен вестник“, бр. 287 от 1945 година.

Член 5. Разрешава се извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1947 бюджетна година в размер на 120.000.000 лв. за строеж и обзавеждане на държавните опитни институти, станции, полета и участъци, които се разпределят по параграфи съгласно с приложената подробна таблица.

Подробна таблица:

§	Наименование на разходите	Разрешен кредит лева
1.	Купуване машини, уреди, инструменти, сечива и др.	10.000.000
2.	Купуване на превозни средства	8.000.000
3.	Купуване и отпечатване на ръководства, книги и списания	10.000.000
4.	Купуване на недвижими имоти	2.000.000
5.	Строеж на сгради	90.000.000
	Всичко	120.000.000

Разходите по този извънреден бюджетен кредит да се покриват от постъпленията по заема, съгласно наредбата-закон за сключване заем от Българската земеделска и кооперативна банка, обнародван в „Държавен вестник“, брой 250 от 1945 година.

Член 6. Разрешава се извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1947 бюджетна година в размер на 200.000.000 лв., за разходи по залесяване, укрепяване на склоновете, създаване и поддържане на горски разсадници, производство на посадъчни материали, набавяне на семена и резници, сечива, уреди, инструменти, машини, апарати и поддържането им, измерване и планиране на поройни обекти, направа и поддържане на сгради, набавяне на превозни средства и поддържането им, закупуване на строителни материали, заплати на временен персонал и други разходи, свързани с изпълнението на казаните мероприятия.

Разходите по този извънреден бюджетен кредит да се покриват от постъпленията по заема, сключен съгласно с закона за сключване на заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 200.000.000 лева за нуждите на Дирекцията на горите и лоза при Министерството на земеделието и държавните имоти, обнародван в „Държавен вестник“, брой 87, от 17 април 1947 година.

Член 7. Разрешава се извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1947 бюджетна година в размер на 225.000.000 лв., който да се изразходва, както следва:

а) За направа и обзавеждане на ветеринарни лечебници, предимно в Добруджа — 75.000.000 лв. и

б) За изплащане на лихвите по отпуснатите от Б. з. к. банка безлихвени заеми на общините за строеж и обзавеждане на кланци, хладилници, млечни централи и др., за направа и обзавеждане на държавни хладилници и консервни работилници — 150.000.000 лв.

Забележка. Министерът на финансите има право да прехвърля с заповед суми от предвидените кредити от буква „а“ в буква „б“ и обратно, според нуждите, но в кръга на общата сума на кредита.

Разходите по този извънреден бюджетен кредит да се покриват с постъпленията от заема, сключен при Българската земеделска и кооперативна банка за същата цел, съгласно с закона, обнародван в „Държавен вестник“, брой 42, от 21 февруари 1947 година, (указ № 27).*)

(Ето мотивите към законопроекта:)

МОТИВИ

към законопроекта за разрешаване да се изразходват през 1947 бюджетна година свободните остатъци по някои извънредни бюджетни кредити от минали години и за изменение и допълнение на някои от законите за тия кредити и за разрешаване на нови такива

Г-да народни представители! За извършване на разни мероприятия и строежи през 1946 и по-предшните години, се разрешиха на министерствата и дирекциите извънредни бюджетни кредити, разходи по които се покриват от произведението на сключени заеми от Българската земеделска и кооперативна банка, Пощенска спестовна каса и др.

Поради обстоятелството, че предвидените или започнати строежи и мероприятия не е могло да бъдат завършени до края на 1946 бюджетна година, налага се да се продължи срокът за извършване на разходи по тия кредити и през настоящата 1947 бюджетна година.

През 1946 бюджетна година бяха разрешени също така и извънредни бюджетни кредити за бюджетно оформяване на изплатени разходи срещу разписки за разходи по изпълнение. Съгласението за примирие и др. бюджетното оформяване на които, поради технически причини, не може да бъде извършено до края на 1946 бюджетна година. Налага се да се разреши бюджетното оформяване на тия разходи по същите кредити и през настоящата бюджетна година.

За каква цел са разрешени въпросните кредити и на каква сума възлизат остатъците от последните, изразходването на които се иска да се продължи и през 1947 бюджетна година, се вижда от приложеното към законопроекта сведение.

Едновременно с продължаването на сроковете за изразходване на остатъците от кредитите, налага се да се продължат и някои от сроковете за реализирането на заемите, служещи за покриване на разходите, извършвани по тия кредити.

Независимо от кредитите на Министерството на земеделието и държавните имоти, изразходването на които се разрешава да се продължи и през 1947 бюджетна година, с членове 4, 5, 6 и 7 от законопроекта се разрешават на същото министерство четири нови кредити, а именно: а) за постройка и обзавеждане на семехранилища за пречистване и съхраняване на сортови семена в страната, каквито ще бъдат построени на брой 16, на обща стойност 65.000.000 лв., и която сума ще се вземе от сключения през 1942 г. за същата цел заем от Българска земеделска и кооперативна банка, досега неизползуван; б) за продължаване строежите и обзавеждането на сгради и пр. при опитните институти, станции, полета и участъци, като за целта се използва остатъкът от разрешения през 1945 година 200.000.000 лв. заем от Българска земеделска и кооперативна банка, изразходването на който е предвидено да стане в срок от 3 години и от който досега са били разрешени за изразходване само 80.000.000 лв.; в) за разходи по залесяване, укрепяване на поройните и свързаните с това мероприятия — за сметка на разрешения за целта през тази година заем от 200.000.000 лв. от Българска земеделска и кооперативна банка, и г) за направа и обзавеждане на ветеринарни лечебници, изплащане на лихви по отпуснати безлихвени заеми на общините за строеж на хладилници и др., както и строеж на държавни такива и консервни работилници, като за целта се използва сключеният за това от Българска земеделска и кооперативна банка заем от 225.000.000 лева, съгласно закона за одобряване отпускането на този заем от м. февруари 1947 г.

Във връзка с преместването на радиостанцията от района на гара София в землището на с. Шияковци — Софийско, работите по което преместване са вече започнали, необходими ще бъдат известни средства за заплащане на отчуждените имоти, върху които ще се построят съответните сгради и инсталации, за строеж на такива сгради и пр. Тези средства най-лесно би могло да се получат от сключване заем от Пощенската спестовна каса за набавяне на автоматична телефонна централа за София и др. и за сметка на разрешения кредит за централата, от който са направени значителни икономии при възлагане покупката на централата. За тази цел ще трябва да се добави една забележка към разрешения кредит за набавяне на централата, по силата на която ще може, след преценка, да се прехвърлят реализираните икономии към кредита за строежи и заплащане на отчуждени места.

Като имате пред вид изложеното, моля ви да разгледате и гласувате изготвения за целта законопроект.

София, май 1947 г.

Министър на финансите: Проф. д-р Ив. Стефанов

*) За сведението-таблица виж стр. 123.

С В Е Д Е Н И Е

за извънредните бюджетни кредити от минали години, които се разрешават да се изразходват през 1947 бюджетна година

Министерства, дирекции и предмет на разхода	Първоначално разрешени кредити	Кредити за изразходване през 1947 г.	В кой Д. в. са обнародвани законите за кредитите	От какви приходи се покриват разходите	В кой брой на Д. в. са обнародвани законите за заемите
A. КРЕДИТИ ОТ МИНАЛИ ГОДИНИ, КОИТО СЕ РАЗРЕШАВА ДА СЕ ИЗРАЗХОДВАТ ПРЕЗ 1947 ГОДИНА.					
I. М-во на външ. работи и на изповеданията — Комисарство по изпълнение Съглашенията за примирието					
Ук. № 47/1946 год. — за бюрок. оформяване на разходи по изпълнение Съглашенията за примирието	13100.000.000	1 478 093.688	300/1946	Заеми и друга	300/1946 год.
II. М-во на земеделието и държавните имоти					
Ук. № 21/1944 год. — § 7. — Изграждане и обзавеждане държавни хладилници и серумодобивни станции	70.000.000	2.274.198	148/1942	Заеми Б. з. к. б.	147/1942 год.
§ 8. — Разширяване и обзавеждане Института за произвеждане серуми при с. Връбница и за борба с болестите по свините в с. Враца	70.000.000	6.115.906	148/1942	.	232/1942 год.
Ук. № 18/1945 год. — за постройка сгради и обзавеждане опитните земеделски училаща	75.000.000	49.217.216	148/1942 и 47/1943 г. 154/1945 г.	Заем Б. з. к. б.	82/1943 год.
Ук. № 286/1945 год. — за обзавеждане машинно-тракторни станции с инвентар и др.	300.000.000	81.192.540	291/1945 г.	.	203/1945 год.
Ук. № 5/1946 год. чл. 2 — за изплащане отчуждени имоти и други разходи за държ. опитни институти	80.000.000	45.208.812	93/1946 г.	.	260/1945 год.
Ук. № 25/1946 год. — за изплащане отчуждени земи, сгради и други за държавните скотопасни институти	300.000.000	182.136.34	181/1946 г.	.	131/1946 год.
Ук. № 28/1947 год. — за постройка и обзавеждане сгради за Ветеринарния противочумен институт в София и др.	95.000.000	52.421.000	188/1946 г.	.	152/1942 год.
Ук. № 37/1946 год. — за строеж и обзавеждане училищни и стопански сгради при земеделските институти и училаща	200.000.000	177.223.004	233/1946 г.	.	147/1942 год. 165/1945 год. 164/1946 год.
III. М-во на о. с. п. и благоустройството					
Ук. № 33/1945 год. — за постройка на училища	250.000.000	31.488.890	207/1945 г.	.	204/1945 год.
IV. Главна дирекция на пощите, телеграфите и телефоните					
Ук. № 44/1943 год. — за гапрана на инсталации, постройка т. т. линии, сгради и други	250.000.000	38.838.559	73/1943 г.	Заем Поленска спестовна каса	29-то пост. от 17. III. 1945 г. прот. 44
Ук. № 38/1944 г. — за възстановяване разрушени т. т. сгради инсталации и други	400.000.000	162.304.134	192/1944 г.	.	190/1944 година
Ук. № 5/1946 год. чл. 6 — за разни мероприятия по пощите, телеграфите и телефоните	980.000.000	785.338.838	93/1946 г.	.	93/1946 год.
V. Главна дирекция на железниците и пристанищата					
Ук. № 27/1946 год. — за покупка на кораби, поправка на та- лизи и др.	310.000.000	310.000.000	162/1946 г.	Заем Б. з. к. банка	162/1946 год.
VI. Разни министерства					
Ук. № 5/1946 год. чл. 3 — за бюджетно оформяване изплатени през минали години суми срещу разписки за разни нужди	223.695.063	80.677.485	93/1946 г.	Излишък на бюдж. за 1945 год.	93/1946 год.
Ук. № 20/1946 год. — за бюджетно оформяване извършени разходи по кредита за строителство и други	13841.234.770	1.206.426.056	158/1946 г.	Приходи на бюдж. за 1946 год.	158/1946 год.
Всичко кредити за минали години, които се разрешават да се изразходват през 1947 год.	—	4.688.954.458	—	—	—
Б. НОВИ КРЕДИТИ ПО М-ЗОТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ДЪРЖАВНИТЕ ИМОТИ					
По чл. 4 от законопроекта за — за строеж на семехранилища	—	65.000.000	—	Заем от Б. з. к. б.	149/1942 год.
По чл. 5 от законопроекта — за строеж и обзавеждане на държавни опитни институти, станции, полета и участъци	—	120.000.000	—	.	260/1945 год.
А всичко	—	4.873.954.458	—	—	—
Повторение					
Кредит за извършване на разходи срещу приходи от заеми	—	2.108.757.229	—	—	—
Кредит за бюджетно оформяване на извършени разходи	—	2.765.197.229	—	—	—
	—	4.873.954.458	—	—	—

Председателстващ Атанас Драгиев: По този законопроект няма написани оратори. Ще преминем към гласуване. Моля ония г-да народни представители, които прочетат за припизна, на първо четене, току-що прочетения законопроект, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Председателството предлага, следващото заседание на Великото народно събрание да се състои утре, четвъртък, 5 юни, 15 ч., при следния дневен ред:

1. Първо четене на проекта за конституция на Народната република България — продължение на разискванията.

2. Първо четене на законопроект за изкупуване принадлежащите на български поданици акции от: 1) акционерно дружество „Мина Курило“; 2) акц. д-во „Бъдеще“; 3) акц. д-во „Родопски метал“ и 4) акц. д-во „Чумерна“.

Подпредседател: (п) АТАНАС ДРАГИЕВ

Второ четене на законопроектите:

3. За разрешаване да се изразходват през 1947 г. свободните остатъци от някои извънредни бюджетни кредити от минали години, за изменение и допълнение на някои от законите за тия кредити и за разрешаване на нови такива.

4. За учредяване на Главна дирекция на храноснабдяването.

5. Одобрение решенията на пролетарната комисия от 15 май 1947 година, протокол № 6.

Който приемят този дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство Събранието приема.

Обявявам заседанието за закрито.

(Закрито в 22 ч.)

Секретари: { (п) ПЪРВА ДИМИТРОВА
(п) ТОДОР ТИХОЛОВ

Началник на Стенографското отделение: (п) ТОДОР АНГЕЛИЕВ